

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Проблеми реалізації та захисту прав людини в умовах законодавчого реформування

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

28 квітня 2011 р.

УКРАЇНА
Тернопіль
2011

Проблеми реалізації та захисту прав людини в умовах законодавчого реформування: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.-Тернопіль, 2011.- 108 с

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ФОРМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

Венгер Надія Миколаївна

студентка юридичного факультету Львівської комерційної академії

Одним з важливих правових інститутів, які визначають співвідношення інтересів особистості і держави, засад приватного і публічного права, підстави і межі втручання держави у недержавну сферу, ступінь інформаційної захищеності, є таємниця.

Видатний дослідник мови В. І. Даль визначав поняття “таємниця” так: “хто чого не знає, то для нього таємниця; все приховане, невідоме” [1, с. 368]. Сучасний тлумачний словник української мови визначає таємницю і як те, що приховується від інших, тобто секрет, таїна. Але, на нашу думку, позитивним для сьогодення є те, що тлумачник виділяє особливу ознаку таємниці, а саме: “те, що не підлягає розголошенню”, а звідси і “збереження таємниці” та “нерозголошення таємниці” [2, с. 483]. Як бачимо, сучасна українська мовна ситуація змінюється, включаючи в зміст поняття “таємниця” і його правовий зміст, а саме: “те, що не підлягає розголошенню”, “відомості, знання про щось, способи досягнення чого-небудь, невідомі іншим” тощо.

На наш погляд, розглядаючи поняття “таємниця” як правову категорію, в основу класифікації підходів слід закласти ті пріоритети, що діють в певному суспільстві, а саме: 1) інтереси конкретної людини, 2) інтереси певних груп, об’єднань, 3) інтереси держави. У відповідності з таким підходом слід виділити такі види таємниці: а) особиста, б) корпоративна, в) державна. Якщо в основу цієї класифікації закласти кількісну ознаку, то звідси і розуміння особистої, сімейної, корпоративної, державної та інших видів таємниць. [3, с. 35].

Традиційно виділяють такі види таємниці: військова, економічна, політична, службова, комерційна тощо. Ці види, як якісні, об’єднуються спільною кількісною ознакою, а саме: державна таємниця. В той же час, наприклад, комерційна таємниця може розглядатись і як особистісна чи корпоративна таємниця.

Водночас необхідно відмежовувати таємницю від утаємниченості, якої набирають теж соціально значимі дії. Це ті дії, які втратили свою безпосередню спрямованість, стали обрядом, наприклад, сповідь.

Отже, базовими ознаками всіх видів таємниці слід, на нашу думку, визнати економічну ознаку, тобто саму збитковість і, з другого боку,

захист таємниці. Отже, розглядаючи основні ознаки таємниці, її видів, особливості, ми можемо стверджувати, що необхідним правовим механізмом, що регулює всі правовідносини в сфері таємниці, виступає держава. Більшість авторів і визначають базовою, основною державну таємницю.

Загальний огляд видів таємниці свідчить, що правове регулювання таємниці ще не зовсім досконале, оскільки навіть при правовому врегулюванні ще не захищені в повній мірі інтереси самих суб'єктів правових відносин. В значній мірі така ситуація є залишковим ефектом колишнього соціалістичного права, яке на перший план виводило державну таємницю, що ж до інших видів таємниці, то вони, по суті, були, в основному, декларативними. Сучасна вимога правового врегулювання ставить єдину вимогу - забезпечення функціонування суспільства в цілому.

Література:

1. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского современного языка. - Т. 4. - М.: Политиздат, 1959. – 678 с.
2. Новий тлумачний словник української мови. У 4 т. – К.: Аконт, 2005. – Т. 4. – 945 с.
3. Яновська О. Г. Адвокатська таємниця як правова гарантія адвокатської діяльності. /Право України. - № 2. - 1997. – С. 34-38.
4. Панченко П. Н. Институт тайны: правоохранные аспекты. /Государство и право. - 1998. - №8. – С. 124-125.

РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ

Кравчук Валерій Миколайович

аспірант кафедри державно-правових дисциплін Національної академії прокуратури України

Упродовж останнього року посилилися процеси законодавчого закріплення реформування різних сфер суспільних відносин. Сумлінної і доволі масштабної роботи потребує й законодавче регулювання прокуратури України. Адже усі дискусії, перспективи, пріоритети особливостей реформування цього правоохоронного органу повинні знайти однозначне розв'язання у відповідному проекті Закону “Про прокуратуру”, а згодом і законі.

З часу взяття у 1995 році (при приєднанні до Ради Європи) Україною зобов'язання, згідно з яким “роль і функції прокуратури зміняться”

відповідно до європейських стандартів, до ВР України було внесено щонайменше 5 проектів нових законів про прокуратуру, зокрема:

➤ проект Закону “Про прокуратуру (нова редакція)” № 3001-2 від 09.03.1999 року, внесений народними депутатами України Г.А. Васильєвим та В.Й. Развадовським;

➤ проект Закону про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” (нова редакція) № 3001 від 14.07.2000 року, внесений народними депутатами України Г.А. Васильєвим, Ю.А. Кармазіним, В.В. Медведчуком, М.І. Мичком та іншими;

➤ проект Закону “Про прокуратуру” №3001-4 від 04.09.2001 року, внесений народними депутатами України І.Б. Коліушкіним та В.І. Шишкіним;

➤ проект Закону про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” № 3757 від 10.07.2003 року, внесений народними депутатами України М.О. Потебеньком та Ю.А. Кармазіним;

➤ проект Закону “Про прокуратуру” № 2491 від 19.09.2008 року, внесений народними депутатами України В.Д. Швецем, Ю.В. Прокопчуком, В.Л. Сівковичем та іншими.

Однак, з тих чи інших причин ці законопроекти ВР України не були прийняті. Хоч останній із зазначених проектів Закону “Про прокуратуру” з 14 квітня 2009 року розглядається вже у другому читанні, тобто постановою ВР України його прийнято за основу, утім перспективи прийняття саме цього проекту як Закону не є великими. Це пов’язано з тим, що згідно Указу Президента України “Про План заходів із виконання обов’язків та зобов’язань України, що впливають з її членства в Раді Європи” від 12 січня 2011 року, протягом року з дня прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу за участю Генеральної прокуратури України повинен бути розроблений проект Закону “Про прокуратуру” у новій редакції. Таким чином, законотворчий процес щодо організаційно-правового забезпечення прокуратури запущений з початку.

Крім того, до ВР України з 1995 року внесено низку проектів Законів про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” та інших законодавчих актів України, що спрямовані на поточне узгодження законодавства та зміни окремих положень діяльності інституту прокуратури, часткову його реорганізацію.

Доречно у цьому плані зупинитися на аналізі проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функцій прокуратури № 8208 від 09.03.2011 року, внесеному народним депутатом України В.М. Стретовичем. Законопроект спрямований на усунення, на думку автора, невідповідностей у деяких законодавчих актах чинного законодавства України в частині визначення функцій прокуратури та перетворення цього правоохоронного органу на інститут, який

відповідатиме стандартам Ради Європи (зокрема зміну ролі та функції прокуратури щодо здійснення загального контролю за законністю). Так, законопроект передбачає виключення положень, що стосуються прокуратури (всього з 25 законодавчих актів), наприклад ч. 3 ст. 259 Кодексу законів про працю України, ст. 23 Основ законодавства України про охорону здоров'я, ч. 3 ст. 25 Закону України "Про об'єднання громадян", ч. 2 ст. 35 Закону України "Про оплату праці", ст. 29 Закону України "Про звернення громадян" та інших законодавчих актів.

Проте, незважаючи на правильну і доречну ідею, яку несе даний законопроект щодо упорядкування чинного законодавства України, його варто розглядати вже спільно з новим проектом Закону України "Про прокуратуру". Це сприятиме комплексному підходу до реформування інституту прокуратури та поглибленому відпрацюванню законодавчих результатів.

Прийняття проекту Закону №8208 від 09.03.2011 року сьогодні є недоцільним, оскільки зміни, закладені у змісті цього законопроекту, потребують системного вирішення, а виключення повноважень прокурора лише з окремих Законів України призведе до суттєвих проблем у правозастосовчій практиці як прокуратури так й інших органів державної влади. У цьому плані слід звернути увагу на наступне:

➤ по-перше, згідно ст. 1 Закону України "Про прокуратуру" Генеральний прокурор України і підпорядковані йому прокурори здійснюють нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими Радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами. Таким чином, виключення відповідних положень про прокуратуру з низки Законів України не позбавляє прокурора повноважень здійснення нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів у відповідних сферах, а створює лише проблеми правозастосування;

➤ по-друге, Закони України, у які пропонується внести зміни згідно проекту Закону №8208 від 09.03.2011 року, не встановлюють додаткових функцій та повноважень прокуратури, тому не суперечать ч.2 ст.5 Закону України "Про прокуратуру" (на прокуратуру не може покладатися виконання функцій, не передбачених Конституцією України і цим Законом). Вказані Закони України містять правові норми щодо повноважень прокуратури, що відповідають ст. 121 та п. 9 Перехідних

положень Конституції України, ст. 1 та ст. 5 Закону України “Про прокуратуру”. Наявність спеціальних правових норм у Законах України, які інформують про повноваження прокурора у відповідних сферах – сприяє правозастосуванню;

➤ по-третє, даним законопроектом вирішено виключити статті із Законів України “Про пожежну безпеку”, “Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України”, “Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України”, “Про розвідувальні органи України”, якими окреслено повноваження прокурора щодо здійснення нагляду за додержанням законів вказаними органами, що охоплюється функцією, передбаченою п. 3 ч. 1 ст. 121 Конституції України та п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України “Про прокуратуру” (нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство). Проте, дана функція прокуратури не становить предмету зобов’язань України, взятих при приєднанні до Ради Європи і не суперечить міжнародним стандартам та висновкам Венеціанської комісії (висновку Європейської комісії “За демократію через право” (Венеціанська комісія) від 27 жовтня 2009 року, № 539/2009);

➤ по-четверте, вказаний проект закону спрямований, перш за все, на скасування наступної функції прокуратури – “нагляд за додержанням та застосуванням законів”, проте, відповідної альтернативи здійснення цієї функції у механізмі Української держави наразі не запроваджено. Для забезпечення й захисту прав та свобод людини і громадянина означена функція прокуратури має більше переваг ніж недоліків і є не самоціллю, а засобом ефективної діяльності.

Таким чином, представлений проект Закону України “Про прокуратуру” не вирішує проблеми реформування прокуратури комплексно, а навпаки закладає розбалансоване правове поле її діяльності, посилює колізії законодавства та створює додаткові проблеми його правозастосування у цій сфері. У новому проекті Закону України “Про прокуратуру” варто передбачити правозахисну функцію прокуратури, як відповідну альтернативу нагляду за додержанням та застосуванням законів, а у його перехідні положення доцільно включити зміни, запропоновані проектом Закону № 8208 від 09.03.2011 року.

І на останок зазначимо, що необхідно всебічно узагальнювати законотворчий досвід упорядкування інституту прокуратури, враховувати його у подальшій розробці відповідних законопроектів. Вирішення комплексу питань щодо реформування прокуратури буде одним із напрямків генезису правової системи України й поступу української демократичної та правової держави.

ІСТОРИЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Свинаренко Ольга Олександрівна

*методист юридичного факультету Запорізького юридичного інституту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Процес виникнення і розвитку правової держави відбувався протягом всього розвитку людства, й пройшов складний еволюційний шлях. Цей розвиток продовжується і зараз. Взагалі, немає єдиного погляду на походження правової держави, тому існує ряд концепцій (теорій), якими вчені, виходячи з особливостей розвитку суспільства різних народів, з особливостей світогляду або релігійних переконань, намагалися пояснити передумови появи такого складного явища як права держава.

Останнім часом в руслі реформаторських процесів, що проходять у країні, відбулися серйозні зміни в наукових поглядах на державу і право, чітко позначилися нові підходи до оцінки їхньої ролі в політичній системі суспільства. Але важливим напрямом наукового пошуку залишається дослідження історичних та філософських проблем формування правової держави. Ґрунтовне описання цієї проблеми, її сутності, відображені в роботах таких науковців: С. Алексєєв, А. Венгер, В. Гулієв, Н. Деєв, В. Зорькін, В. Копейчиков, В. Кудрявцев, Б. Лазарєв, В. Нерсєянц, М. Пискотін, В. Погорілко, Ю. Тихомиров, Б. Топорнін, З. Черниловський й інших.

Уявлення про державу як організацію, що здійснює свою діяльність на основі закону, почали формуватися вже на ранніх етапах розвитку людської цивілізації. Мислителі античності (Сократ, Демокрит, Платон, Аристотель, Полібій, Цицерон) намагалися виявити такі зв'язки і взаємодії між правом і державною владою, які б забезпечували гармонійне функціонування суспільства тієї епохи. Вчені стародавності вважали, що найбільш розумна і справедлива лише та політична форма гуртожитку людей, за умов існування якої закон є загальнообов'язковим як для громадян, так і для самої держави.

У період розподілу феодалізму, ідеї правової державності з позицій історизму виклали прогресивні мислителі того часу Н.Макіавеллі і Ж.Боден. У своїй теорії Макіавеллі на основі багатовікового досвіду існування держав минулого і сьогодення ставив за мету пояснити принципи політики, осмислити рушійні сили розвитку політичного життя для того, щоб створити контури ідеальної держави, яка щонайкраще відповідала б потребам того часу. Метою держави він вбачав можливість вільного користування майном і забезпечення безпеки для кожного.

У період ранніх буржуазних революцій у розробку концепції правової державності значний внесок внесли прогресивні мислителі П. Гольбах, Т. Гоббс, Г. Гроцій, Т. Джефферсон, Д. Дідро, Д. Локк, Ш. Монтеск'є, Б. Спіноза та інші. Значний внесок у розробку основних елементів правової державності внесли також Вольтер, Гельвецій, Руссо, Пейн та інші.

Кант обґрунтував і детально розробив філософську основу теорії правової держави, центральне місце в якій займає людина, особистість. Найважливішою ознакою публічного права філософ вважав прерогативу народу вимагати своєї участі у встановленні правопорядку шляхом прийняття конституції, що виражає його волю. Верховенство народу обумовлює волю, рівність і незалежність усіх громадян у державі, що виступає як «об'єднання безлічі людей, підлеглих правовим законам».

Філософська концепція правової держави за Кантом вплинула на подальший розвиток політико-правової думки і практику державно-правового будівництва цивілізованого суспільства.

На наш погляд, правова держава – це така форма організації і діяльності державної влади, що будується у взаєминах з індивідами і їхніми різними об'єднаннями на основі норм права. При цьому право грає пріоритетну роль лише в тому випадку, якщо воно виступає засобом волі всіх і кожного, якщо діючі закони реально служать інтересам народу і держави, а їхня реалізація є втіленням справедливості. Розвинуте законодавство ще не свідчить про наявність у суспільстві правової державності.

Політична природа держави, найбільш чітко виявляється в її суверенітеті. Саме в суверенітеті концентруються всі потреби та інтереси різних ланок політичної системи суспільства. Завдяки суверенітету координуються інтереси державні і недержавні, забезпечується їх справедлива правова рівновага і вільний розвиток.

Не ідеалізуючи ролі права, варто реальніше відноситися до самої ідеї правової держави, тому що у дійсності політична влада завжди прагне вирватися з правових рамок і правова держава – це, скоріше, ідеальний тип.

Література:

1. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права / В. В. Копейчиков. — К. : Юрінком, 1997. — 482 с.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави / П. М. Рабінович. — К. : ІСДО, 2005. — 287.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. — Х. : Право, 2001. — 379 с.

ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ТА ЇЇ ЮРИДИЧНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

*Свірська Ольга Анатоліївна
студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету*

В історії період відновлення Української державності у 1917-1918 роки є предметом особливої уваги серед науковців. Це питання було частково висвітлено у працях О.Антонюка, В.Верстюка, О.Голубки, О.Копиленка, М.Кравчука, В.Кульчицького, О.Полянського, В.Матвієнка, П.Музиченка, Л.Рябошапки, С.Рутар, О.Пулима, О.Юрчука, В.Сергійчука та ряду інших.

Актуальність цієї теми полягає у її малодослідженості та потребі використання історичного досвіду у процесі сучасного українського державотворення.

Об'єктом дослідження є державне будівництво періоду Центральної Ради.

Предметом є основні закономірності та особливості державотворчих процесів Української Центральної Ради.

Мета наукової розробки – виявлення, аналіз і оцінка закономірностей створення Української держави в період Центральної Ради та його законодавче регулювання. При цьому важливим буде висвітлення системи законодавства як сукупності нормативно правових актів у зазначений період.

З 4 березня 1917 р. УЦР розпочала свою діяльність як громадська організація, котра у зверненнях до народу, маніфестах, відозвах будувала власну національну політику. Одним із важливих актів була Відозва до Українського народу 9 березня 1917 р., яка стверджувала прагнення України до автономії у складі Росії.

Діяльність УЦР можна умовно поділити на 2 етапи – автономістський, до проголошення IV Універсалу, та самостійницький, який охопив останні дні Української Центральної Ради.

Законодавча діяльність УЦР розпочалась з формування її складу на чолі з М. Грушевським на Всеукраїнському Національному Конгресі у квітні 1917 р. Конституцією того часу стала Декларація Генерального Секретаріату, відповідно до якої приймались правові акти, що регламентували діяльність УЦР, а саме закони: «Про утримання Центральної Ради за державний кошт» від 25 листопада 1917 р., «Про недоторканість членів Центральної Ради» від 16 квітня 1918р., «Про право безмитного придбання книжок та інших видань бібліотекою Центральної Ради». Найбільш важливим законом УЦР був Закон «Про порядок

видання законів», який не визнавав чинність російського законодавства, чим забезпечив правовий суверенітет Української держави.

Вагомим кроком державотворення є формування фінансової системи та її юридичне оформлення. Законом «Про випуск державних кредитних білетів УНР» була запроваджена національна валюта. Цілком виправданим було прийняття 11 квітня 1918 р. Закону «Про тимчасові розписи видатків на 1918 рік»- державний бюджет. Для ефективного поповнення казни держави УЦР зверталась до народу з проханням вчасно вносити податки, а також був поданий проект закону «Про введення українського прогресивно-прибуткового оподаткування» у розмірі 25% загальноросійського прибуткового податку, поземельного податку по 10 коп. з десятини та одночасного оподаткування робітників і службовців у розмірі 25% одноденного заробітку. Цей комплекс законів стверджував, що всі кошти зібрані в межах УНР «є прибутком її державного скарбу».

Пріоритетним у державотворенні УЦР було реформування судової системи. Основними засадами судоустрою, відповідно до III Універсалу, було те, що «суд на Україні повинен стати справедливим та відповідати духові народу», що і лягло в основу Законів «Про умови обсаджування і порядок обрання суддів генерального та апеляційного судів» від 23 грудня 1917 р., «Про упорядження прокураторського нагляду на Україні» від 23 грудня 1917 року «Про неправомочність Київської, Харківської та Новочеркаської судових палат» від 30 грудня 1917 року, «Про заведення апеляційних судів», «Про утворення Генерального суду».

Вище вказаними законами було передбачено налагодити роботу апарату суду так, щоб його краще пристосувати до нових умов життя на Україні. З цією метою було затверджене секретарство судових справ, сформовано Генеральний суд у складі трьох департаментів: цивільного, карного та адміністративного, визначено порядок призначення суддів вищих судів (освітній ценз – вища освіта). Генеральний Суд, при якому діяла прокуратура, після його формування мав скласти свій регламент.

Ще одним із напрямків державного будівництва УЦР було формування органів влади та місцевого самоврядування. Основні орієнтири у цій сфері визначено чотирьома універсалами та законами «Про вибори до установчих зборів УНР», «Про національно-персональну автономію» від 9 січ 1918 р., «Про утворення губернської і повітової влади» від 15 лютого 1918 р., «Про адміністративно - територіальний поділ України» від 6 березня 1918 р. та «Розпорядження міністерства внутрішніх справ губернським і повітовим комісарам щодо виконання законів УНР» від 9 березня 1918 р. Українська влада формувалась за словами М. Грушевського «щоб не було ніякої тісноти від власті, щоб вона не накидала їм своєї волі, не має бути іншої власті, тільки з вибору народу» та на основі ствердження «права нації на самостійне влаштування

власного життя”. Названі універсали і закони “стимулювали розвиток місцевого самоврядування, підвищення його ролі і статусу шляхом забезпечення фінансово-економічної спроможності та реформування адміністративно - територіального устрою”. Крім того, суттєвим ствердженням суверенітету УНР було прийняття законів «Про державну символіку», «Про громадянство України», «Про запровадження української мови у банківській і торговій сфері» від 24 березня 1918 р.

Основою українського державотворення слід вважати Військове будівництво, адже цей чинник є ключовим у становленні УНР. Багатомільйонний солдатський і старшинський контингент став рушійною силою відновлення Української суверенної держави. Три Всеукраїнських військових з'їзди юридично легітимізували волевиявлення мілітаризованих селян на проголошення національної держави і виступили суттєвою підтримкою пацифістськи налаштованому українському державному проводу. Акордом військової політики УЦР є прийняття Закону «Про створення народного війська» та «Про флот УНР», від 3 січня 1918 р. [7, 6].

Отже, чотирнадцятимісячна діяльність УЦР свідчить, що незважаючи на втрату своєї державності все ж змогла прийняти низку законів, котрі забезпечили розбудову України та дали поштовх до формування нових сил, та забезпечили здобуття Української незалежної держави.

Джерела:

1. Верстюк В.Ф. Роль і місце Центральної Ради в модерній історії України // Укр. істор. журнал. – 1997. – № 5. – С. 17–25;
2. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. - К.: Заповіт, 1997.- 344с.
3. Грушевський М. Твори: у 50 т.-2007- т.4.кн.1.-408 с.- Л
4. Історія держави і права України: Підручник. — У 2-х т. /За ред. В. Я. Тація, Д Гончаренка Том 2. — К., 2003. — 580 с.
5. Конашевич В. Чотири універсали. Добровільне товариство любителів книг УРСР, 1990.- 16с
6. Кравчук М. В. Розбудова Української держава і її Збройних Сил в архівних документах // Українство: документи, матеріали, раритети. – Івано-Франківськ, 1999. – С.120-133.
7. Кравчук М. В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993рр. (Орг., структура, штати): Іст.-правове дослідження / Кравчук М. В.- Івано-Франківськ - Коломия: Вид."Плай"; Видавничо-поліграфічне товариство "Вік", 1997.- 292с.

8. Рябошапка Л., Рутар С. Від універсалів української Центральної Ради – до Універсалу національної єдності: політико-правовий вимір. <http://www.viche.info/journal/439/>
9. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2-х томах. Т.1. / Упор. В. Верстюк та ін. – К.: Наук. думка, 1996. – С. 400–401.
10. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2-х томах. Т.2. / Упор. В. Верстюк та ін. – К.: Наук. думка, 1996. – С. 400–401.

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ФОРМУВАННЯ РЕМІСНИХ ЦЕХІВ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII – XIX СТ.СТ.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Тиганій Костянтин Андрійович

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Ремісне законодавство в другій половині XVIII ст. було реформовано Катериною II [4] і зберігалось практично не змінним до початку XX ст. Як зазначає О.Д. Градовський: «в древней России мы не находим и следов цехового устройства. Наши артели ни по своему характеру, ни по своей форме не напоминали западноевропейских цехов и не содержали в себе духа сословно-корпоративных монополий» [2, с. 484]. Реформування Катерини II мало на меті створення врегульованих державою торгівельно-промислових підприємств, що мали б монополію на виробництво окремих товарів, та знаходилися під наглядом торгової поліції [1, с. 248 – 249, 473.].

Під ремеслом законодавством було визначено діяльність із виготовлення та обробки речей за допомогою ручної праці [3]. Така діяльність в ремісному підприємстві дорівнювалася до торгової діяльності. Для отримання права займатися ремісною діяльністю потрібно було належати до певного цеху, який з точки зору закону мав статус юридичної особи. Повний цеховий устрій не був введений в усіх містах Російської імперії. Причиною цього були високі вимоги для відкриття цеху. Зокрема для відкриття цеху потрібно, щоб у ньому працювало (було записано) не менше п'яти майстрів [3, ст. 292, с. 1235], утворення цеху дозволялось міністром внутрішніх справ.

Створення цехів при таких умовах можливо було лише у великих містах, з розвинутою промисловою та торговою інфраструктурою, наявністю вільних робочих рук. У невеликих містах, де до складу цехів входило менше п'яти майстрів вводилася спрощена процедура утворення цеху. В інших населених пунктах ремісних цехів взагалі не існувало [3, ст.

295, с. 1236]. У той же час в невеликих поселеннях, селах, колоніях активно розвивалося кустарне виробництво, яке за обігом виробництва товарів могло скласти конкуренцію деяким міським цехам.

Повний цеховий устрій створювався для вдосконалення певного виробництва, управління ним, та дотримання порядку. Відповідно всі виробники повинні були бути записані до цехів. Але законом не заборонялося також займатися певним ремеслом самостійно, без запису до цеху, якщо така праця надавала лише засоби до існування. У такому випадку не відбувалося відкриття промислового підприємства, не встановлювалася вивіска, а особа не мала права називатися майстром. Окрім цього від запису до цеху звільнялися представники певних професій: мостовики, землекопи, каменярі, каменотеси, стельмахи, штукатурки, слуги, які працювали за наймом.

Всі цехові поділялися на таку кількість цехів скільки ремесел вони представляли [3, ст. 287, с. 1235]. Відповідно до кількості ремесел можна поррахувати і кількість цехів. Для утворення цеху потрібно було щонайменше 5 майстрів. В разі відсутності потрібної кількості майстрів утворювався один складний цех з двох та більше ремесел. Формуванням цехів займалася безпосередньо Міська Дума. [3, ст. 289 – с. 1235].

В містах де створення повних цехів було неможливим в 1852 р. було введено спрощений цеховий устрій. За таким порядком ремісники не поділялися на цехи; всі ремісники утворювали єдиний цех під керівництвом Ремісної управи; в такому цеху не відбувався розподіл на майстрів, підмайстрів та учнів; ремісники не мали право називатися майстрами.

Умови набуття статусу ремісника або робітника були приблизно такими ж як і при повному цеховому устрої.

Спрощений цеховий устрій так і набув масового розвитку та поширення.

Література:

1. Дитятин И.И. Города России в XVIII веке / И.И. Дитятин. – СПб., 1911.
2. Градовский А.Д. Начала руського государственного права / А.Д. Градовский. – СПб.: Тип. М. Стасюлевича., 1875. – Т. 1.
3. О ремесленной промышленности // Свод законов Российской империи (изд. 1893 г.) / изд. неофиц.; под ред. И.Д. Мордухай-Болтовского. – СПб. : Печ. Графического института, 1912. – Т. XI. – Ч. 2. – С. 1234 – 1251.
4. Ремесленное положение // Грамота на права и выгоды городам Российской империи // ПСЗРИ. – Собр. I. – СПб., 1830. – Т. XXII. – Указ № 16188 від 21 квітня 1785 р. – С. 358 – 384.

ЩОДО ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ПРАВА

Ткаченко Володимир Іванович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільних та адміністративно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Складно встановити та вивчити відносини між якими-небудь явищами, якщо ці самі явища визначені нечітко. Одним із таких явищ у правовій науці є система права. На протязі останніх 50-ти років цьому правовому феномену присвячено значну кількість наукових робіт. Чому так? Тому що саме система права є тим фундаментом, на якому будується конструкція внутрішньо-національного та міжнародного права.

Автор публікації ні в якому разі не претендує на істинність своїх думок і тільки має на меті викласти особистий погляд, який би надав можливість іншим, вступивши у наукову полеміку, здійснити подальший розвиток та удосконалення структури системи права, що певною мірою буде на користь соціальним потребам суспільства.

Часто термін «правова система», використовується як синонім терміну «система права» і тому, в окремих випадках, деякими дослідниками галузі права визначаються як елементи правової системи.

Для підтвердження цієї тези наведемо рядки з публікації «Адміністративний процес у парадигмі вітчизняного права» автором якої є Т. Гуржій. У вступному слові Т. Гуржій пише: «Перед дослідником будь-якої проблематики адміністративно-процесуального права завжди постає необхідність з'ясування ряду концептуальних питань: що саме слід розуміти під адміністративно-процесуальним правом; яку сферу соціального життя воно охоплює; яким є його реальний обсяг тощо. І вже на цьому етапі він зіштовхується з об'єктивними труднощами. Незважаючи на загальне визнання адміністративно-процесуального права структурним елементом вітчизняної правової системи, (курс. авт.) попри постійне підкреслювання його ролі регулятора державно-владних відносин, у науковому світі й досі не вироблено погляду на цей феномен» [1, 97]. Таким чином, Т. Гуржій висловлює думку, що адміністративно-процесуальне право, як галузь, є структурним елементом правової системи.

У великому юридичному словнику термін «правова система» представлений як сукупність джерел права й юрисдикційних органів конкретної держави (а іноді й її обособленої частини); у більш широкому розумінні включає в себе також ряд інших компонентів – правову культуру, правову ідеологію, правову науку, інші, у т.ч. недержавні

правові інститути (адвокатуру, нотаріат, юридичні фірми, професійні спілки юристів) [2, 572].

В іноземній літературі визначення «правова система» відрізняється аморфністю. Так, наприклад, представник американської школи правознавства В. Вейдліх, пише: «Термін «правова система» використовується якраз для того, щоб охарактеризувати історико-правові та етнокультурні відмінності системи права різних народів... Виділення правових систем має історичне значення» [3, 241]. На його думку, в основу побудови різних визначень правової системи покладено історико-правові та етнокультурні відмінності розвитку різних народів.

Більшість російських та українських вчених (А.И. Бобильов, В.Н. Княгинін, В.С. Скакун, Н.А. Богданова, Н.И. Матузов, Н.М. Оніщенко, С.Ю. Марочкін, О.В. Зайчук та ін.) відзначають, що термін «правова система» являє собою синтезоване поняття, яке відображує весь комплекс юридичних явищ і процесів, які виникають у суспільстві [4, 22; 5, 14; 6, 5-6; 7, 20; 8, 387; 9, 688; 10, 257-259].

Так, наприклад, В.С. Скакун вважає, що правова система, це – комплекс взаємозв'язаних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правові установки, правові погляди, гіпотези, ідеї, правосвідомість, законодавство, правові відносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності і її деформація, правопорядок і ін.) [10, 257-259].

В.Н. Княгинін висловлює думку, що: «Термін "правова система" незалежно від того, який сенс в нього вкладається, уживається для позначення якоїсь правової "тотальності", що охоплює всю сукупність правових явищ в її цілісності незалежно від того, чи цілісність це абстрактної теоретичної моделі правової дійсності або цілісність правового життя конкретної країни, нації» [5, 14].

Елементами правової системи, на думку більшості вчених, є: - суб'єкти права - фізичні особи (громадяни, іноземні особи без громадянства і ін.), юридичні особи, держава, соціальні спільності й ін.; правові норми і принципи; правові стосунки, правова поведінка, юридичний практика, режим функціонування правової системи; правова ідеологія, правова свідомість, правові погляди, правова культура; зв'язки між названими елементами, які визначають результат їх взаємодії - законність, правопорядок та ін.

Таким чином, можна дійти висновку, що правова система, як різновид соціальних систем, це – складно структурне, багаторівневе утворення, яке складається із сукупності елементів і підсистем [11, 412] (суб'єктів права, правових норм і принципів, правових стосунків, правової

поведінки, юридичної практики, режиму функціонування правової системи, правової ідеології, правової свідомості, правових поглядів, правової культури, зв'язків між названими елементами та ін.), що має свою історію, соціально-економічні, політичні, національні та культурні підстави та передумови існування на різних етапах розвитку суспільства.

Логічним, у цій ситуації, стає питання про те, що ж являє собою термін «система права»?

Аналіз змісту видань із загальної теорії держави та права дає підстави стверджувати, що система права є специфічним соціальним регулятором певної частини суспільних відносин [12, 289-292; 11, 412; 10, 259-261; 8, 387-389].

О.Ф. Скакун висловлює думку, що система права – це об'єктивно обумовлена системою суспільних відносин внутрішня структура права, що складається з норм, які взаємопов'язані, логічно розташовані по галузям, підгалузям, інститутам [10, 260].

А.С. Васильєв та В.В. Іванов визначають, що система права – це внутрішня організація права, що відображується в єдності та узгодженості юридичних норм, які зосереджені у відносно самостійних правових комплексах: галузях, підгалузях, інститутах [13, 83-84].

«Під системою права, – відзначає В.С. Нерсисянц – розуміється юри - дико-доктринальна категорія та конструкція, що включає в себе норми права та правові інститути які їх об'єднують і галузі права» [14, 430].

Із визначень вказаних авторів, можна зробити висновок, що елементами структури системи права є галузь права, підгалузь права, інститут права та норма права.

Однак, С.О. Комаров, акцентуючи увагу на структурі системи права аргументовано доводить: «Система права – це об'єднання галузей і підрозділів по галузям права, тобто єдність розподілу та забезпечення норм права» [15, 275]. Таким чином, елементами структури системи права С.О. Комаров визначає галузі права, а їх підрозділи (підгалузі, інститути та норми) – системними елементами галузей права.

Цієї ж думки дотримується і С.С. Алексєєв який відзначає, що «структура права єдина, вона охоплює право в цілому, пов'язуючи в диференційоване ціле усі його підрозділи. Безперечно, цю єдність не слід розуміти спрощено. Право являє собою складну систему. У праві можливо виділити чотири основних рівня структури: а) правового припису (правової норми); б) правового інституту; в) галузі права; г) галузей права у їх взаємозв'язку (система права)» (курс. авт.) [16, 102].

Більш детально дослідивши це питання В.Д. Сорокін прийшов до висновку, що: «система ... права складається з окремих елементів – галузей, а кожна галузь, у свою чергу, виступає як система другого

порядку, яка об'єднує правові інститути – системи третього порядку і т.д.» [17, 213].

Таким чином, на наш погляд, власне, галузь права є єдиним структурним елементом і саме системи права, а не правової системи.

У свою чергу, система права, як різновид складних соціальних систем, визначається наявністю значної кількості підсистем, як от: кожна матеріальна або процесуальна галузь виступає як система другого рівня, об'єднуючи елементи третього рівня – правові інститути, а ті у свою чергу – четвертого рівня – правові норми та ін.

Література:

1. Тарас Гуржій. Адміністративний процес у парадигмі вітчизняного права. Вісник прокуратури - № 4 – 2007. – С. 97 – 103. – С. 97
2. Большой юридический словарь. 3-е изд., доп. и перераб. / Под ред. проф. А.Я. Сухарева. – М.: Инфра – М, 2007. – VI, 858 с. – (Б – ка словарей «ИНФРА – М». – С. 572.
3. Weidlich H. Stability Cyelietty in Law System. New York, 1995. P. 241.
4. Бобылев А.И. Современное толкование системы права и системы законодательства // Государство и право. – 1998. – № 2. – С. 22.
5. Княгинин В. Н. Место правовой системы, основанной на законе, среди иных правовых систем. Екатеринбург, 1992.
6. Богданова Н. А. Новые подходы к характеристике науки конституционного права на современном этапе // Актуальные проблемы юридической науки. Курск, 1998. С. 5-6.
7. Матузов Н. И. Правовая система развитого социализма.
8. Теорія держави та права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с. – С. 387;
9. Судебная практика в советской правовой системе. / Под ред. Т. Н. Богдановской. М., 1975.
10. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; ун-т внутр. дел, 2006. – 704 с.
11. Теория государства и права: Учебник для вузов / Отв. ред. д.ю.н., проф. В.Д. Перевалов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2005. – 496с.
12. Хропанюк В.Н. Теория государства и права: Учебное пособие для высших учебных заведений / Под ред. В.Г. Стрекозова. – М.; – Изд. Интерстиль, – 1999. – 377 с.
13. А.С. Васильев, В.В. Иванов. Основы государства и права Украины в вопросах и ответах. Х.: ООО «Одиссей», 2003. – 432 с.
14. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства: Учебник для вузов. – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА - М), 2002. – 552 с.
15. Комаров С.А. Общая теория государства и права. Учебник. М., 1998.

16. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Издательство БЕК, 1994. – 224 с.
17. Сорокин В.Д. Административный процесс и административно-процессуальное право. – СПб.: Издательство Юридического института (Санкт-Петербург). 2002. – 474 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ У ГРОМАДЯН СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Хорольська Катерина Борисівна

студентка Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Людство за принципом його ставлення до екосоціальних проблем поділяється на тих, хто не бачить їх глибини і фундаменту, і тих, хто усвідомлює, що «через декілька десятиріч... людство має загинути», оскільки «у нашої Матері-Природи... є... найстрашніший ворог – ми самі, ... «Людина Розумна» (в лапках). Природа проти нього безсильна» [1, 355].

Метою нашої роботи є аналіз причин апорії цієї загальної кризи правосвідомості щодо екосоціальних проблем шляхом синтезу конвенціоналістичних вчень та критики вихідних засновків формування свідомості в цілому як можливості віддиференціювання логічних та розширення теоретичних рамок дослідження.

Правосвідомість поєднує в собі як аксіологічний так і онтологічний виміри і є сукупністю оціночних думок та настанов суб'єктів соціальних відносин до права й чинного законодавства, а також практикою застосування останнього, ціннісними орієнтаціями, що регулюють людську поведінку в юридично значущих ситуаціях [2, 12]. Суть механізму формування правової свідомості як явища внутрішнього світу людини, як перетвореної форми соціальних за своєю природою правових відносин, що реалізуються діяльністю індивіда в його соціально-предметному світі, можна окреслити лише при аналізі особи в контексті соціуму. Але тут ми зустрічаємося з проблемою нетотожності позитивного права інтуїтивним уявленням конкретного індивіда. Маємо конфлікт інтеріоризації: екзистенційна зрілість суб'єкта передбачає нерациональне начало, він аксіоматично приймає певні норми, які набувають догматичного характеру.

В герменевтичній логіці діалектика частини та цілого, що є теоретичною основою для поняття герменевтичного кола, базується на фундаментальній гіпотезі цілого, яка проектується на окремі об'єкти. Але герменевтика частини та цілого не може бути звільнена від онтологічних

характеристик, що підтверджується історичною індукцією Хладеніуса (логіка об'єктивної історії) та психологічною інтерпретацією В.Дільтея (логіка суб'єктивної історії життя).

Відповідно до позиції Мартіна Хладеніуса історична інтерпретація користується індуктивним методом, що базується на відношенні частини (одиночного) і цілого. Загальні судження (*loci communes*) у Хладеніуса залежать від виявлення типового, «зразка», який інтерпретує символізований емпіричний об'єкт. Таким чином висновки історичної індукції базуються на ототожненні ознак невизначеної множинності з ознаками зразка.

Історичне вивчення розвитку індивідуальності Дільтея опротестувало формулу тотожності розуму в усіх індивідів Шлеєрмахера та Гегеля та формулу тотожності волі Шопенгауера. Відповідно до Дільтея, індивіди відрізняються один від одного не наявністю в одного з них якісних рис, або способів їх поєднання, які були б відсутні в іншого. Але кількісні співвідношення в яких вони зустрічаються надзвичайно різні, що й обумовлює відмінності індивідів. Змістова перспектива внутрішнього життя людини тяжіє до цілісного розуміння власного світу та є універсальною гіпотезою цілого.

У вченні В. Дільтея особливе місце займає концепція логічних форм, обумовлена філософією життя. Індукція у Дільтея базується на співвідношенні частини та цілого, де при переході від частини до цілого відбувається «меріологічний стрибок» (нелінійний перехід від засновків до висновків, обумовлений ірраціональним характером безсвідомого). Ймовірний характер індуктивного висновку опосередкований ірраціональними елементами та суб'єктивністю життєвого досвіду.

Ідеї природного характеру обумовлюють позитивні положення, при цьому правові норми є логічними у процесі їх створення. Але вони змінюють форму при застосуванні, оскільки отримують авторитарність. Отже норма, яка не сприймається суб'єктом як єдино правильна, не самоаплікується у конкретній ситуації.

Норми права, що регламентують екосоціальні відносини, залишаються декларативними, оскільки вибір моделі поведінки в екосоціальній сфері продовжує регулюватися зручністю, доцільністю, відповідно до принципу «економії мислення», що має своїм наслідком глобальні катастрофи. І стихійне лихо вже не розуміється як поразка, обмеженість, невдача духу, вищим завданням якого є творче переосмислення стихії, оскільки яким би великим не було лихо, якими б грандіозними не були викликані ним страждання, дух людини повинен прийняти свою невдачу і в гостроті страждання розгледіти заклик до відродження та переродження; стихійне лихо є безпосереднім наслідком обмеженості духу. Дух людини повинен оволодіти своєю власною стихією

– стихією нерозумної душі, оскільки неможливо упорядкувати світ матерії, не організувавши світ душі, яка є необхідним творчим засобом світобудови [3, 182]. Душа, покірنا хаосу, безсильна створити космос у зовнішньому світі: оскільки космос твориться відповідно до вищої цілі, а душевний хаос генерується сліпими інстинктами.

Навіть акцептувавши висновок про необхідність якісних змін в подальшому розвитку науки та техніки, екосистеми, філософії, культури, свідомості, складно відмовитись від звичних парадигмально оформлених макросхем, які охоплюють всю систему світогляду. Одним з основних напрямків виходу з цього оксиморону є якісні зміни структури катастрофічної сучасності в структуру екограмотного майбутнього, шляхом акумуляції Живої Логіки Творчості.

Література:

1. Шилин К.И. Социология управленческого творчества. Первая энциклопедия третьего тысячелетия. – Т. 10. – М.: Издательская фирма «Вера плюс»; Энциклопедия живого знания – 2003. – 383 с.
2. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія/ Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань та ін. – Х.: Право, 2009. – 352 с.
3. Гречин А.С. Социология правового сознания: Учеб. Пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 256 с.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО З'ЯСУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН

Биков Олександр Миколайович

*кандидат юридичних наук, вчений секретар Інституту законодавства
Верховної Ради України*

Проблема релігійних відносин не є принципово новою як у юридичній, так і в пізнавальній літературі. Актуальність її полягає в тому, що безпосередня релігійна діяльність людини, тобто релігійні відносини у всіх їх проявах є одними з головних засобів людського самопізнання [1, с.32]. Тобто, у процесі релігійних відносин людина усвідомлює саму себе і перетворюється на власний об'єкт вивчення.

Для повного та об'єктивного осмислення проблеми розвитку релігійних відносин необхідно з'ясувати предмет вивчення методології наукових досліджень. Загальновідомо, що методологія (від грец. *methodos* і *logos*) – вчення про структуру, логіку організації, методи та засоби діяльності в різних галузях науки, її теорії та практики [2, с.39]. У свою чергу, в філософському енциклопедичному словнику методологія визначена як система принципів і способів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему [3, с.365]. Тому необхідно проаналізувати ті підходи, які існують у науковій літературі, виходячи із позицій поданих визначень.

По-перше, методологія взагалі довгий час розглядалася лише як вчення про методи діяльності. Подібне розуміння методології обмежувало її предмет аналізом методів [4, с.211]. Таким чином, у суспільстві сформувалася класична для того часу психологічна схема діяльності: мета – мотив – спосіб – результат. Мета ставилася як би «ззовні»; мотив або «нав'язувався» також ззовні, або повинен сам формуватися. Звідси й існує вузьке розуміння методології. У філософському словнику методологія визначається як: по-перше, сукупність прийомів дослідження, вживаних в якій-небудь науці; по-друге, вчення про метод пізнання і перетворення світу [5, с.241]. Згадане визначення методології зустрічається і понині. Так, поняття «методологія» має два основні значення: 1) система певних способів і прийомів, вживаних у тій або іншій сфері діяльності (у науці, політиці, мистецтві тощо); 2) вчення про цю систему, загальна теорія методу, теорія у дії [6, с.363].

По-друге, існує традиційне уявлення, що методологія є складовою науки чи наукової діяльності. Однак наукова діяльність є лише одним із

специфічних видів діяльності людини, разом із мистецтвом, релігією і філософією. Решта всіх професійних видів діяльності належать до практичної діяльності. Отже, на всі ці види діяльності також повинне розповсюджуватися поняття методології.

На основі проведеного аналізу під методологією слід розуміти концептуальний виклад мети, змісту, завдань та методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, оперативної, точної та систематизованої інформації про процеси та явища.

На зламі ХІХ – ХХ ст. у сфері релігієзнавства сформувалися відносно самостійні дисципліни: філософія релігії, історія релігії, психологія релігії, соціологія релігії, остаточно окреслилися проблеми, які вони, як і релігієзнавство загалом, досліджували. З кінця ХХ – початку ХХІ ст. наукові здобутки у сфері дослідження релігійних відносин використовують не тільки світські вчені, ліберальні теологи, а й навіть релігійні ортодокси [7, с.77]. Поступово сформувалася велика кількість думок щодо визначення поняття та правової природи релігійних відносин. Так, на думку І.М. Яблокова, релігійні відносини – це суспільні відносини, що реалізуються через стосунки віруючих, релігійні зв'язки громад і церков. Вони прописуються релігійними звичаями, нормами, канонами, правилами й церковними статутами. Носіями релігійних відносин можуть бути індивіди, групи, інститути, організації [8, с. 50]. Доволі схоже визначення приводить Ю.Ф. Борунков, який вважає, що релігійні відносини – це відносини в духовній сфері, які складаються відповідно до релігійної свідомості, реалізуються та існують за допомогою релігійної діяльності. Релігійні відносини мають суб'єктивний характер, характер свідомості [9, с.57]. На нашу думку, досить вдале визначення релігійних відносин наведено І.В. Мімою: це історично утворена, об'єктивно існуюча сукупність внутрішньоузгоджених та взаємопов'язаних соціальних відносин, врегульованих релігійними нормами (релігійна діяльність релігійних організацій, віруючих, релігійна свідомість тощо) [10, с.14].

Натомість Д.М. Угрінович лише згадує про існування особливих ідеологічних суспільних відносин, які складаються та закріплюються у культових діях [11, с.47]. Також О.Д. Сухов не дає визначення релігійним відносинам, а лише зазначає на їхній специфіці, що знаходиться у об'єкті у вигляді надприродної сили та в теоретичній основі – системі догм, ілюзорно відображаючого світу, що ґрунтуються на почуттях та вірі.

Таким чином, релігійні відносини – це відносини, що утворюються у духовній сфері між віруючими людьми, спрямовані на реалізацію їхніх суб'єктивних прав і свобод. Вони базуються передусім на вірі у можливість особливих відносин між Богом і віруючою людиною.

Слід звернути увагу на те, що релігійні відносини перебувають у постійній динаміці, мають системний характер і взаємодіють з іншими

суспільними відносинами. Саме тому для визначення індивідуальної правової природи релігійних відносин необхідно встановити їх предметну спрямованість. Насамперед, релігійні відносини спрямовані на забезпечення та реалізацію прав і свобод релігійних спільнот, регламентацію їх взаємовідносин. Релігійні відносини відображають релігійну орієнтацію соціуму.

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що релігійним відносинам притаманні наступні ознаки: 1) правовстановлююча участь суб'єктів релігійних відносин; 2) реалізація прав та інтересів релігійного населення; 3) взаємозумовленість прав та обов'язків учасників релігійних відносин; 4) індивідуалізований характер, тобто релігійні відносини спрямовані на визначених суб'єктів; 5) наявні риси системності та динамізму (перебувають у безперервному розвитку); 6) є спеціальним засобом виникнення, функціонування та розвитку суспільних відносин; 7) є усвідомленою та цілеспрямованою поведінкою суб'єктів; 8) засновані на волевиявленні учасників.

Література:

1. Васильєва І.В. Релігійна культура і релігійна діяльність: методологічні аспекти дослідження / І.В. Васильєва // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – К.: «ІНТАС», 2009. – Вип. 43. – С. 31-40
2. Большая Советская Энциклопедия. 3-е издание. – М.: Советская Энциклопедия, 1968 – 1979. – 673 с.
3. Философский энциклопедический словарь/ Под ред. Л.Ф. Ильичёва, П.Н. Федосеева, С.М. Ковалёва, В.Г. Панова. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. - 840 с.
4. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскать истину в науках. Метафизические размышления. Начала философии. – М.: Вежа, 1998. – С .209-224
5. Философский словарь / Под ред. М.М.Розенталя. – 3-е изд. – М.: Изд- во политической литературы, 1972. – 496 с.
6. Основы философии науки: Учеб. пособие для аспирантов / Под. ред. В.П. Кохановского. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 603 с.
7. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник / В.І. Лубський, В.І. Теремков, М.В. Лубська. – К.: Академвидав, 2006. – 432 с.
8. Религиоведение: Учебное пособие и учебный словарь-минимум по религиоведению / Под ред. И.Н. Яблокова. – М.: Гардарики, 2000. – 536 с.
9. Основы религиоведения: Учебник / [Ю.Ф. Борунков, И.Н. Яблоков, М.П. Новиков и др.]; Под ред. И.Н. Яблокова. – М.: Высш. шк., 1994.- 368 с.
10. Міма І.В. Релігійні норми та їх місце в системі соціально-правового регулювання суспільних відносин: Автореф. дис. На здобуття наук.

ступеня канд. юрид. наук.; Спец.: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / І.В. Міма. – К., 2008. – 24с.

11. Угринович Д.М. Социальные функции и социальная роль религии / Д.М. Угринович // Философия науки. – 1980. – № 3. – С.45–51.

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

ЩО КРИЄТЬСЯ ПІД ПОНЯТТЯМ "ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ"

*Гуледза Н.Ф.
студентка НТУУ "КПІ"*

*Ковтун К.А.
студентка НТУУ "КПІ"*

На даному етапі розвитку спостерігається руйнація старих відносин, що породжує чимало негативних явищ: соціальну незахищеність, надмірну експлуатацію, бідність, безпритульність. Це в свою чергу призводить до збільшення злочинності, в яку входить і злочинність неповнолітніх. Саме з ціллю подолання її і був створений спеціальний суд для неповнолітніх – Ювенальний суд. Сутність такого поняття як "Ювенальна юстиція" розкривається через зв'язок з судом у справах неповнолітніх – тобто головним суб'єктом. В цьому випадку юстиція виступає як правосуддя. Якщо підійти глибше до цього поняття, то стає зрозумілим, що воно повинно відображати як загальні принципи та інститути, так і специфічні.

З самого початку цілі, які ставив перед собою Ювенальний суд, були втілені в життя в Америці. Саме її досвід в цій справі перейняли інші держави, в перелік яких входить і наша країна. Мета цих судів – врятувати юну особу від того злочинного способу життя, який вона вела. Шлях порятунку був досить лояльний і деколи, дійсно, допомагав. Суддя, який вів справу, мусив володіти не тільки юридичними знаннями, він також володів психолого-педагогічними знаннями. Що ж криється за ширмою Ювенальної юстиції зараз?

Ювенальна юстиція, або як називають – ЮЮ, не регулюється наразі ні законами країни, ні Конституцією. Чому ж тоді зараз так активно забирають дітей з сімей? Що слугує причиною? Викликом до активних дій агентів ЮЮ може слугувати ряд факторів та проблем. Це може бути і ваша зовнішність, житло, яке знаходиться в ремонті або потребує його, жалоби сусідів або вчителів, травми та синці на тілі дитини, відмова батьків робити дітям щеплення, розкидані іграшки, а також скарга самої дитини. Це ще не всі причини, які можуть вплинути на те, що в батьків можуть забрати дитину. Будь-яка дрібниця та дитяча образа може призвести до трагедії в сім'ї. Всім нам відомо, якою є дитина, як вона

часом реагує на заборони та строгість з сторони батьків і наскільки сильною, часом, є ця образа.

З ціллю захисту Ювенальної юстиції випускається все більше гостросюжетних роликів по телебаченню, все частіше зустрічаються статті про дітей з неблагополучних сімей, де батьки страждають алкоголізмом та рядом інших проблем. Але, нам здається, що таких сімей в Україні меншість і саме тому впровадження цілої нової системи, яка ще й зарекомендувала себе з негативної сторони в інших країнах є нерационально. Прикладом може слугувати Америка, оскільки, саме в цій країні ЮЮ була прийнята, але від неї відмовилися.

Тому увагу суспільства потрібно акцентувати і на іншій стороні даної проблеми. А саме на тому, що часом ні дитина, ні батьки не хочуть потрапити під контроль агентів ЮЮ. Тобто, все частіше громадськість дізнається про випадки, коли дітей вилучають з сімей без їхньої згоди, не говорячи вже про їхніх рідних. Щоб повернути дитину в сім'ю, батькам знадобиться не один місяць. Отже агенти ЮЮ зараз, фактично, руйнують та вносять хаос в нормальні сім'ї, заражають людей злобою, недовірою та жорстокістю по відношенню один до одного.

Ювенальна Юстиція створюється в Україні таємно та негласно. Обговорюється законопроект, який навіть ніде не опублікували. Отже, виходячи з цього, можна стверджувати, що батьки – поняття біологічне, а діти – це державне майно. Юстиція підрозуміває тотальний контроль за правами дитини, не дивлячись на те, де та знаходиться. Вже не батьки, а агенти будуть вирішувати як потрібно виховувати вашу дитину. В випадку, якщо агент вирішить, що ви виховуєте її неправильно, дитину просто заберуть в притулок, де вона буде перебувати за ваші кошти. Ювенальна Юстиція в нашій країні веде до безладу та плутанини, якої нам і так вистачає. Питається, навіщо зайвий раз руйнувати життя українцям.

ПІДГОТОВКА СПРАВИ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ У СВІТЛІ НОВОВВЕДЕНЬ

Костенко Ольга Вікторівна

юрисконсульт, ТОВ «Консалтингово-правова компанія «СТОЛИЦЯ»

Історія підтвердила відомий принцип, за яким рівень демократії визначається місцем і роллю суду в системі органів державної влади.

Конституція піднесла статус суду на принципово новий рівень, остаточно закріпила принцип незалежності судової влади, гарантує захист прав і свобод людини і громадянина судом та поширює юрисдикцію судів на всі правовідносини, що виникають у державі. Ці настанови знайшли

конкретне втілення в новому Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

Закон України «Про судоустрій та статус суддів», підписаний Президентом України 07 липня 2010 р., ще задовго до його прийняття викликав полеміку серед українських правників, знайшов широке висвітлення у пресі та спричинив значний суспільний резонанс. Крім того, він уже встиг зажити слави закону, що ускладнить пересічним українцям доступ до судів

Закон України «Про судоустрій та статус суддів» реформує українську систему судів. Разом з набранням ним чинності втратили чинність закони України «Про судоустрій України» та «Про статус суддів», а також внесені зміни до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кримінально-процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, Бюджетного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, до законів України «Про комітети Верховної Ради України», «Про Вищу раду юстиції», «Про статус народного депутата України», «Про прокуратуру» тощо.

У цьому світлі проаналізуємо основні нововведення ст. 130 Цивільного процесуального кодексу України та спробуємо спрогнозувати, яким чином вони можуть вплинути на діяльність судів, що в свою чергу відобразиться на можливості реалізації та захисту прав людини.

Закон України «Про судоустрій та статус суддів» вніс зміни до ст. 130 ЦПК. Відтепер попереднє судове засідання не є обов'язковим. Питання про необхідність його проведення вирішується суддею під час відкриття провадження у справі.

Якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, сторони зобов'язані подати свої докази, повідомити суд про всі відомі їм рішення судів, що стосуються предмета спору, а також про всі відомі їм незавершені судові провадження до початку розгляду справи по суті.

Відкладання попереднього засідання припускається лише один раз (за наявності заяви про відкладення та наведення в ній причин, визнаних судом поважними).

Проаналізуємо ст. 130 ЦПК змістом до внесення змін від 07 липня 2010 р.. Частина 7 ст. 130 ЦПК вказує на те, що попереднє судове засідання є обов'язковим для кожної справи, за винятком випадків, встановлених ЦПК.

Вперше про обов'язковість проведення підготовки справи до судового розгляду по кожній справі зазначалось в п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України № 1 від 05.03.1977 р. «Про підготовку цивільних справ до судового розгляду», де вищий судовий орган держави,

забезпечуючи єдність судової практики, фактично зобов'язував суди проводити підготовку кожної цивільної справи до розгляду в судовому засіданні, незалежно від її складності, вказуючи, що вона є обов'язковою і повинна бути проведена в строки, передбачені ЦПК.

Стадія підготовки справи до судового розгляду дозволяє вирішити цілий ряд завдань, одна з яких – оптимальне поєднання змагальності і активної ролі суду.

Таким чином, незалежно від того, що справа за своїми правовими та фактичними обставинами є нескладною, суд зобов'язаний провести попереднє судове засідання по кожній справі.

Підготовка справи до судового розгляду є тією стадією цивільного процесу, в якій закладаються основи правильного та швидкого вирішення справи будь-якого виду судового провадження, а її недооцінка, помилки і прорахунки суддів з самого початку дають невірний напрямок всьому судовому розгляду, тягнуть численні порушення строків розгляду справи і, нерідко, є причинами скасування судових рішень.

Отже, така собі начебто «економія» на зазначеній стадії призводить до значно більших витрат на стадії судового розгляду, і що особливо небезпечно, до порушення прав осіб, які беруть участь у справі.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ (ФРАНЧАЙЗИНГУ)

Музика Тетяна Олександрівна

*студентка Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

1. Договір комерційної концесії (франчайзингу) є новим для законодавства України, і в ньому можна знайти певні елементи інших відомих договорів. Зокрема, ліцензійного договору (надання дозволу на використання об'єктів права інтелектуальної власності), договору про спільну діяльність (співробітництво, направлене на досягнення певного результату), договору купівлі-продажу (оплатна передача матеріалів), договору комісії (можливе укладення правочинів з метою задоволення інтересів правоволодільця) та інших договорів. Однак кожна з цих рис є лише однією з граней договору комерційної концесії. Так, на відміну від договорів доручення та комісії користувач діє без доручення правоволодільця і за свій власний рахунок. До того ж користувач сам сплачує винагороду за можливість скористатися комплексом виключних прав правоволодільця у своїй підприємницькій діяльності. Тому наявність схожих з іншими договорами рис не перетворює зазначений договір у

змішаний чи комплексний. Договір комерційної концесії - самостійний цивільно-правовий договір, про що також свідчить виділення спеціальної глави 70 ЦК, норми якої регулюють цей договір [4, 37].

2. Я. О. Сидоров звертає увагу на дискусію у юридичній літературі щодо визначення правової природи відносин, які регулюються договором франчайзингу. Ця дискусія викликана правилом, що правоволоділець має можливість здійснювати постійний контроль за діяльністю користувача, наприклад, щодо якості продукції, яку реалізує користувач, або за дотриманням регіональних обмежень та технології виробництва продукції, а також втручатися у всі сфери бізнесу останнього, оскільки контроль (нагляд) – це характерні елементи адміністративних (управлінських) відносин, які передбачають підпорядкованість одного суб'єкта іншому. Однак адміністративна діяльність правоволодільца спрямована на охорону своєї інтелектуальної власності та ділової репутації. Взаємовідносини сторін у договорі франчайзингу ґрунтуються на юридичній рівності сторін. Сторони самостійно визначають правила поведінки щодо реалізації умов договору франчайзингу, якщо інше не передбачено законом. Зазначені правові елементи (ознаки) притаманні приватному праву, до якого саме і належить цивільне право. Тому справедливим буде віднести договір франчайзингу до цивілістичних [6, 33], що і зробив український законодавець.

3. Законодавство України передбачає оплатність договору: користувач зобов'язаний виплачувати правоволодільцеві передбачену договором комерційної концесії винагорода. Винагорода, як правило, складається з фіксованого вступного внеску, який є платою за придбання франчайзингового пакету, а також періодичних платежів, які можуть обраховуватись як відсоток з обороту користувача або ж як певна фіксована платня. Щодо питань оплати, то слід чітко розмежовувати винагорода за договором та плату за послуги (консультаційні, навчальні та ін.), які надаються згідно з договором. Тому при укладанні договору варто визначити, чи слід додатково оплачувати такі послуги, чи їх надання передбачає винагорода за договором [2, 107].

4. Привертає увагу наступний аспект відносин з договору комерційної концесії (франчайзингу): з точки зору сторін договору, вони є незалежними один від одного суб'єктами підприємницької діяльності; з іншого боку, характерною ознакою франчайзингу є те, що товари, роботи або послуги, що виробляються, виконуються або надаються користувачем, мають виступати на ринку в такому ж вигляді, як і аналогічні товари, роботи та послуги правоволодільца. І в очах споживача сторони однаковою мірою уособлюють собою всю франчайзингову мережу і виступають на ринку товарів і послуг як одне ціле [5, 202]. Тому виникає питання про те, чи можливо надати споживачеві право звертатися з

вимогою про відшкодування шкоди, неправомірно завданої користувачем, на пряму до правоволодільця, що повинен навчати та контролювати користувача.

Так, якщо буквально тлумачити положення ст. 1123 ЦК про субсидіарну відповідальність правоволодільця за виготовлений ним товар, який продано користувачем, то можна дійти однозначного висновку, що у цій частині вона звужує відповідальність виготовлювача перед споживачем, оскільки передбачає для нього лише додаткову відповідальність. Споживачу кожного разу необхідно встановлювати, хто саме виготовив товар, і якщо це – власник торговельної марки чи комерційного найменування, то споживач позбавлений права звертатися з вимогами прямо до нього. Тому В.М. Крижна пропонує спосіб усунення даної суперечності шляхом внесення змін до ЦК: із ст. 1123 ЦК про субсидіарну відповідальність правоволодільця за договором комерційної концесії необхідно слова «товарів» і «проданих». І тоді в усіх випадках буде застосовуватися загальне правило, відповідно до якого споживач має можливість за своїм вибором звернутися до виготовлювача чи продавця. Доцільно додатково до цього закріпити солідарну відповідальність правоволодільця і користувача за неякісний товар, проданий користувачем, незалежно від того, хто є виготовлювачем - правоволодільцем чи користувачем. Саме таке вирішення питання стане надійною гарантією захисту прав споживачів, які не можуть бути обмежені у зв'язку з тим, що між третіми особами укладено договір комерційної концесії [3, 70-71].

Висновки:

1) використання франчайзингу як методу збуту товарів та відповідного виду договору ставить питання необхідності подальшого їхнього вивчення. Багато проблем франчайзингових відносин залишаються недостатньо врегульованими, тому вдосконалення законодавства в частині їх врегулювання залишаються актуальною проблемою;

2) в ЦК України спеціально відведена глава під договір комерційної концесії. Положення даної глави свідчать про те, що договір комерційної концесії є особливим самостійним договором, який поєднує в собі риси багатьох цивільно-правових договорів (ліцензійного, договору про спільну діяльність, купівлі-продажу, доручення, комісії);

3) відносини, що виникають з договору комерційної концесії (франчайзингу), мають ознаки адміністративних, оскільки для правоволодільця встановлено можливість контролювати діяльність користувача. Однак все ж взаємовідносини сторін ґрунтуються на юридичній рівності, тому даний договір віднесено до цивільно-правових;

4) слід чітко розмежовувати винагорода за договором та плату за послуги, які надаються згідно з договором, та окремо визначати: чи додатково оплачувати такі послуги, чи їх надання передбачає винагорода за договором;

5) оскільки в очах споживача правоволоділець і користувач однаковою мірою уособлюють собою всю франчайзингову мережу і виступають на ринку товарів і послуг як одне ціле, то з метою забезпечення захисту прав споживачів доцільно закріпити солідарну відповідальність правоволоділця і користувача за неякісний товар, проданий користувачем, незалежно від того, хто є виготовлювачем - правоволоділець чи користувач.

Література:

1. Цивільний кодекс України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 424 с.
2. Величко О. Коротко про юридичну природу договору франчайзингу // Юридичний журнал. – 2003. – № 1. – С. 75-79.
3. Крижна В.М. Захист прав споживачів при використанні комерційних позначень // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 2. – С. 67-71.
4. Крижна В.М. Право на використання торговельних марок і комерційних найменувань за договором комерційної концесії // Економіка та право. – 2004. – № 3. – С. 37-40.
5. Опейда З.Й. До питання про відповідальність у франчайзингових відносинах // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 17. – С.202-207.
6. Сидоров Я. Правовий статус сторін у договорі франчайзингу // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 6. – С.31-34.

ІНСТИТУТ ЗАРУЧИН У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Панчишин Ольга Михайлівна

студентка юридичного факультету Львівської комерційної академії

Термін „заручини” походить від латинського „sponsalia” – обіцянка, яка здійснюється в усній, вербальній формі [1, с.286]. Книга 23 Дигестів Юстиніана має Титул I „Про шлюбну змову” (De sponsalibus), присвячений угоді, яка передуює вступу в шлюб [2, с.370].

На сьогодні законодавство багатьох країн містить норми про те, що передувати укладенню шлюбу можуть заручини. Проте порядок здійснення заручин і юридичні наслідки відмови від шлюбу є різними.

В Україні тільки з вступом в дію Сімейного кодексу, тобто з 1 січня 2004 року інститут заручин з’являється у вітчизняному законодавстві.

Стаття 31 СК України не містить визначення поняття заручин, а лише встановлює, що зарученими вважаються особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу. Таким чином, СК України пов'язує заручини не з певним обрядом, а з певним юридичним фактом – подачею заяви про реєстрацію шлюбу, на що зверталася увага І.В. Жилінковою [3, с.138].

Зарубіжне законодавство по-різному визначає поняття заручин і обставини, з якими пов'язують момент їх виникнення, спільним є лише заборона примусового укладення шлюбу.

Аналіз вітчизняного законодавства, а також законодавства зарубіжних країн показує, що відмова від вступу в шлюб тягне за собою різні негативні наслідки, які зводяться головним чином до: 1) повернення подарунків, розірвання договору дарування (Україна, Грузія, Латвія, Німеччина, Японія, Ізраїль); 2) відшкодування витрат, пов'язаних з приготуванням до шлюбу (Україна, Латвія, Німеччина, Японія); 3) відшкодування моральної шкоди (Ізраїль).

Що стосується правового регулювання відповідальності за відмову від шлюбу в Україні, то слід сказати, що хоча заручини й не створюють обов'язку вступу в шлюб і не породжують у заручених осіб сімейних прав і обов'язків, заява про реєстрацію шлюбу є певним доказом намірів про це.

В ст. 31 СК України встановлено правові наслідки відмови заручених осіб від шлюбу, що, на нашу думку, є правильним, оскільки є справедливим, що особа, яка відмовилася від шлюбу, зобов'язана компенсувати другій стороні витрати, що були нею понесені у зв'язку з приготуванням до реєстрації шлюбу та весілля, що встановлено в ст. 31 СК України.

Кодексом встановлюються й підстави звільнення від відповідальності відшкодування понесених витрат. Такі витрати не підлягають відшкодуванню, якщо відмова від шлюбу була викликана протиправною, аморальною поведінкою нареченої, нареченого, прихованням нею, ним обставин, що мають для того, хто відмовився від шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, судимість тощо). В літературі зазначається, що зазначені обставини є підставами звільнення від відшкодування понесених витрат лише в разі наявності причинного зв'язку між зазначеними обставинами та відмовою від шлюбу [4, с.48].

Література:

1. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латино-український словник. 500 крилатих висловів. Тексти. – К.: Індоевропа, 1993. – 320 с.
2. Дигесты Юстиниана. Избранные фрагменты в переводе и с примечаниями И.С. Перетерского. – М.: Наука, 1984. – 642 с.

3. Жилінкова І. Інститут заручин: далеке минуле і найближче майбутнє // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4(27). – С.130-138.
4. Дзера І.О. Шлюб // Сімейне право України / За ред. Гопанчука В.С. – К.: Істина, 2002. – 304 с.

ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Безпалько Сергій Вікторович

здобувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

Загальновідомо, що до обов'язку правоохоронних органів входить не тільки розкриття злочині, але й встановлення причин, які сприяють їх вчиненню, і вживання заходів, що виключають їх повторення. Таке завдання може бути виконано тільки комплексом профілактичних заходів техніко-криміналістичного, організаційного й методичного плану.

Питаннями попередження й захисту документів від підроблення займалися найрізноманітніші установи й відомства, на цю тему є чимало публікацій. Однак, автори більшості вивчених робіт основну увагу приділяли вузькому спектру питань, наприклад, оперативно-слідчій або експертно-криміналістичній профілактиці.

Існуюче положення не відображає всього комплексу проблеми. Тільки експертно-профілактичні заходи в сукупності з оперативно-слідчими, кримінально-правовими, кримінологічними й іншими могли б створити щільний бар'єр поширенню підроблення документів.

На нашу думку, комплекс заходів, спрямованих на попередження й профілактику підроблення документів повинен містити в собі такі дії: удосконалювання технічного захисту самих документів; розробку надійних технічних засобів тестування дійсності документів і оснащення ними організації (кадрових апаратів, підрозділів митниці та ін.), які часто перевіряють документи; усунення технічної можливості копіювально-множної техніки до одержання копій документів; встановлення діючого державного контролю за ввозом, продажем і використанням засобів високоякісного копіювання; посилення контролю за використанням типографського устаткування й діяльністю поліграфічних підприємств; контроль держави за якісним випуском бланків документів; розширення поінформованості працівників установ, які часто виконують певні операції за умови пред'явлення документів, про ознаки дійсності паспортів, різноманітних бланків на яких виконуються довідки, про прийоми розпізнавання їх підроблення.

На нашу думку протидію підробленню документів необхідно продовжувати у двох напрямках: насамперед, це застосування нових, більш ефективних, спеціальних технічних засобів захисту документів, а також

розробка й удосконалювання технічних засобів розпізнавання їх підроблення.

Для попередження такого роду злочинів першорядне значення має підвищення рівня захищеності документів. Це обумовлене тим, що спеціальні технічні засоби захисту не тільки утрудняють або повністю виключають підроблення документів, але й сприяють найшвидшому їх розпізнаванню. Недостатня захищеність часто є головним, а іноді й вирішальним фактором, що сприяє вчиненню злочину.

Ефективність засобів захисту документів від підроблення обумовлена: а) технічною складністю, тобто неможливістю їх відтворення на устаткуванні, використовуваному для виготовлення іншої друкованої продукції, труднощами здійснення підробки в домашніх умовах; б) новизною, практика показує, що згодом злочинці вчаться підробляти засоби захисту, які здавалися раніше абсолютно надійними, тому всі країни світу розробляють і постійно вводять все нові й нові, більш досконалі засоби захисту документів від підроблення (особливо це стосується закордонних паспортів, документів, які посвідчують особу всередині країни, посвідчень водія та ін.); в) можливістю надійного візуального й машинного контролю, тому що недостатньо зробити захист надійним від підробки, але необхідно забезпечити й доступність контролю; г) комбінацією захисних елементів різних типів.

ОКРЕМІ ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПОСВІДЧУЮТЬ ОСОБУ

Безпалько Сергій Вікторович

здобувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

Попередження злочинів є комплексом різноманітних взаємозалежних між собою заходів, які проводяться державними органами, громадськими об'єднаннями, окремими громадянами й спрямованих на те, щоб запобігти злочинам й усунути, обмежити, нейтралізувати їх причини й супутні їм умови.

Ефективне попередження підроблення документів, які посвідчують особу, можливо тільки при комплексному підході до вирішення даного завдання за допомогою широкомасштабної реалізації взаємозалежних профілактичних заходів техніко-криміналістичного, організаційно-методичного й кримінологічного характеру, заснованих на новітніх досягненнях науки й техніки.

Недостатня захищеність сучасних документів, особливо тих, які посвідчують особу, є одним із факторів, що сприяють їх підробленню. Світова практика свідчить про те, що поступово професійні злочинці, які займають підробленням документів, вдосконалюють свою кримінальну майстерність. Цією обставиною викликана необхідність впровадження все нових і нових дорогих елементів захисту, виготовлення документів, які посвідчують особу, стає усе більше високотехнологічним і дорогим процесом. Удосконалювання технологій виготовлення таких документів є безперервним процесом боротьби державних і комерційних компаній-виробників з виготовлювачами підробок.

Однак для попередження злочинів, пов'язаних з підробленням документів, які посвідчують особу, першорядне значення має своєчасне підвищення рівня їх захищеності, впровадження в такі документи нових захисних ознак. Технічні засоби захисту не тільки утрудняють підроблення документів, які посвідчують особу, але й сприяють їх найшвидшому розпізнаванню. Крім того, спеціальні приховані захисні елементи сучасних документів, які посвідчують особу, використовувані для здійснення машинної аутентифікації (машинного контролю), проектуються таким чином, щоб їх неможливо було визначити без відповідного чутливого пристрою - тестера. Вони дозволяють визначити дійсність документу, який посвідчує особу, з високим ступенем упевненості.

Іншим не менш важливим напрямом у профілактиці підроблення документів є поширення серед працівників у галузі документообігу (наприклад, кадрових апаратів, митниці та ін.) знань про ознаки дійсності документів, які посвідчують особу і способах виявлення підроблень. Даний напрям може реалізовуватися шляхом введення в навчальну програму вищих навчальних закладів, які випускають майбутніх фахівців у галузі документообігу спецкурсу, у рамках якого вивчалися б основні елементи захисту справжніх документів, які посвідчують особу, і способи їх розпізнавання, ознаки підроблення й способи їх виявлення, викладалися б знання про найбільш доцільні дії у випадку виявлення фактів використання підроблених документів, а також роз'яснялася б суспільна небезпека злочинної діяльності даного виду й передбачені законом заходи кримінальної відповідальності за її здійснення.

Своєчасне оповіщення фахівців у сфері документообігу про появу в обігу тих або інших підроблених документів, які посвідчують особу, і їх відмітних ознак, безумовно, буде служити підвищенню пильності громадян. Значний позитивний результат, на наш погляд, може дати розробка й поширення серед фахівців, які займаються документообігом, рекомендацій, спрямованих на своєчасне виявлення й припинення фактів використання підроблених документів. Ефективним заходом протидії

підробленню документів, які посвідчують особу, стало б видання й широке поширення буклетів про засоби захисту таких документів, які крім зазначених відомостей, концентрували б у собі відомості про елементарні, доступні способи візуальної експрес-перевірки дійсності документів, які посвідчують особу, а також правила поведінки у випадку надходження таких документів до установ та організацій.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЙОВОГО КАЯТТЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Бондаренко Ольга Олегівна

студентка магістратури Донецького юридичного інституту ім.

Е.О.Дідоренка

Не для кого не буде новиною, що розвиток заохочувальних норм знайшов своє відображення в новому Кримінальному кодексі 2001 року, в якому передбачений розділ IX «Звільнення від кримінальної відповідальності», розділ XII «Звільнення від покарання і його відбування» і заохочувальні норми, які містяться в Особливій частині КК.

Позитивна оцінка активних дій винної особи в соціально корисному для суспільства напрямку знаходить своє відображення в кримінальному законодавстві не тільки України. Подібна поведінка в тій чи іншій мірі заохочується в країнах з різними правовими системами, як з англосакською, так і з романо-германською та іншими (Німеччині, Чехії, Бельгії, Нідерландах, Китаї, Франції, Іспанії, Данії, Росії, Білорусії, Узбекистані, Таджикистані та ін.).

Наприклад, в Чехії і Германії звільняються від кримінальної відповідальності особи, які після вчинення злочину, здійснили дії, які підпадають під ознаки дійового каяття. Так, відповідно до § 64 КК Чехії кримінальна відповідальність за ряд злочинів (державна зрада, зрадництво, розголошування таємниці, ухилення від сплати податків, створення злочинного співтовариства і т.п.) відпадає, якщо особа, яка вчинила злочин: а) добровільно запобіжить настанню шкідливих наслідків або усуне їх; б) добровільно повідомить про злочинне діяння [1, с. 47-48]. Кримінальні кодекси європейських країн також передбачають звільнення від кримінальної відповідальності при явці з повинною після втечі засудженого, при дачі хабара і деяких інших випадках [2, с. 71].

У США широкого поширення набув встановлений кримінально-процесуальним законодавством інститут угоди між обвинувачем і захисником про визнання провини обвинуваченим. Цей інститут

забезпечує спрощену, прискорену процедуру судового розгляду (так як справи розглядаються одноособово суддею, тому що судова практика США давно вже встановила, що обвинувачений може відмовитися від суду присяжних тільки в тому випадку, якщо він визнав себе винним) і винесення більш м'якого вироку, якщо обвинувачений зробив заяву про визнання провини [3, с. 9-10].

Кримінальний кодекс Китаю передбачає в числі обставин, які звільняють від відповідальності або пом'якшують покарання, дійове каяття, повернення викраденого і наявність вимагання при хабародавстві [4, с. 75].

Новий Кримінальний кодекс Франції кримінально-правовим наслідком дійового каяття визначає як звільнення від кримінальної відповідальності, так і зниження покарання наполовину, третину або чверть максимальної межі санкції [5, с. 37].

Згідно Кримінальному кодексу Іспанії обставинами, які пом'якшують кримінальну відповідальність, є дії винного, направлені на відшкодування збитку, заподіяного потерпілому або усунення його наслідків в будь-якій стадії виробництва у справі до проголошення вироку, а також, коли винна особа признається властям у вчиненні злочину, не знаючи ще про порушення кримінальної справи проти нього [6, с. 18].

У Кримінальному кодексі Данії дійове каяття служить підставою пом'якшення покарання або звільнення від покарання. Причому пом'якшення покарання застосовується, якщо винний повністю загладив шкоду, заподіяну діянням, або добровільно прагнув запобігти завершенню діяння, а також добровільно з'явився з повинною і повністю признався [7, с. 254].

У Росії [8, с. 55], Білорусії [9], Узбекистані [10] та Таджикистані [11] за наявності ознак дійового каяття (щирого розкаяння, активного сприяння розкриттю злочину, явки з повинною, загладжування заподіяної шкоди тощо) передбачено звільнення від кримінальної відповідальності.

Так, на приведених прикладах можна переконатися в тому, що кримінальне законодавство зарубіжних країн, враховуючи соціально корисну післязлочинну поведінку винних осіб, містить певні норми, що мають безпосереднє відношення до дійового каяття. При поступовому розширенні сфери застосування інституту звільнення від кримінальної відповідальності в більшості країн, тенденція до розширення спостерігається і в кримінально-правовому законодавстві України.

Література:

1. Уголовный кодекс Чехии. – М.: Иностранная литература, 1999. – С. 47-48.

2. Келина С.Г. Освобождение от ответственности по уголовному праву социалистических стран // Советское государство и право. – 1975. – № 1. – С. 70-76.
3. Щерба С.П., Савкин А.В. Деятельное раскаяние в совершенном преступлении. – М.: Спарк, 1997. – 110 с.
4. Кузнецова Н.Ф., Цзян Хуэйлинь. Реформа уголовного законодательства Китая // Вестник Московского университета. Серия 11. Право, 1998, № 4. – 128 с.
5. Кузнецова Н.Ф. Новый Уголовный кодекс Франции // Вестник Московского университета. Серия 11. Право, 1994, № 2. – С. 37.
6. Уголовный кодекс Испании. – М.: Зерцало, 1998. – 394 с.
7. Советское уголовное право. Общая часть. (Н.А. Беляев, М.Д. Шаргородский, В.С. Прохоров и др. / Под ред. Н.А. Беляева, М.И. Ковалева) – М.: Юридическая литература, 1977. – 543 с.
8. Житный А. Деятельное раскаяние. Сравнительный анализ законодательства Беларуси, России и Украины // Российская юстиция. – 2002. -№10. – С. 55-56
9. Уголовный кодекс Республики Беларусь – СПб: «Юридический центр Пресс», 2001. – 474 с.
10. Уголовный кодекс Республики Узбекистан – СПб: «Юридический центр Пресс», 2001. – 338 с.
11. Уголовный кодекс Республики Таджикистан – СПб: «Юридический центр Пресс», 2001. – 294 с.

ПРО ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРАВО ЗАСУДЖЕНИХ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ»

Грушицький Андрій Ігорович

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ

Необхідність дослідження змісту поняття «право на правову допомогу» зумовлюється, перш за все, тим, що на законодавчому рівні воно не закріплюється, а це призводить до неоднозначного розуміння ст. 59 Конституції України та численних дискусій серед науковців й юристів, а також створює умови для фактичного позбавлення засуджених цього права при виконанні кримінальних покарань. Як Основний Закон, так і КВК України, лише вказують на наявність цього права, не розкриваючи його змісту, не визначаючи конкретних осіб, які повинні надавати правову допомогу, механізм надання правової допомоги тощо.

У довідковій літературі наводиться наступне тлумачення права на правову допомогу: це одне з основних конституційних прав громадян (ст. 59 Конституції України), покликане забезпечити захист прав людини в судовому та інших процесах, надається кожному, хто потребує допомоги і звертається за нею. Це право здійснюється у формі надання юридичних консультацій і роз'яснень з юридичних питань, усних і письмових довідок щодо законодавства; складання заяв, скарг та інших документів, що мають юридичну силу; засвідчення копій відповідних документів; здійснення представництва в суді та інших державних органах; правового забезпечення підприємницької діяльності громадян тощо. У випадках, передбачених законом, правова допомога надається безоплатно[1, 270]. Визначення змісту поняття право на «правову допомогу» ускладнюється й тим, що поряд із ним нормативні акти у сфері виконання кримінальних покарань оперують категорією «юридична допомога». Так, приміром, у п. 23 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань передбачено, що засуджені можуть мати побачення з адвокатом або іншим фахівцем у галузі права для одержання юридичної допомоги в установленому кримінально-виконавчим законодавством порядку. Отож, виникає питання: як співвідносяться між собою поняття «правова допомога» та «юридична допомога», чи є ці поняття синонімами, оскільки різні нормативні акти використовують їх для визначення доволі схожих, але не тотожних дій чи прав. Від з'ясування юридичного змісту цих понять залежить усе подальше дослідження питань суб'єктів надання допомоги, її обсяг та інші обставини.

Слід відзначити, що Україна в теперішній час є чи не єдиною країною на пострадянському просторі, кримінально-виконавче законодавство якої передбачає надання засудженим права на правову допомогу. В законодавстві інших країн (приміром, Казахстану, Росії, Білорусії тощо) йдеться про право засуджених на юридичну допомогу. Показовим, на наш погляд, видається й те, як саме визначається механізм надання такої допомоги й його суб'єкти.

Так, у ч. 4 ст. 10 КВК республіки Казахстан передбачено, що засуджені мають право користуватися юридичною допомогою адвокатів, а також інших осіб, уповноважених на надання такої допомоги. Юридична допомога на стадії виконання покарання може здійснюватись, приміром, з питань: відбування кримінального покарання, його порядку та умов, застосування заходів заохочення та стягнення; подальшого виконання вироку та можливості умовно-дострокового звільнення, помилування чи амністії; реалізації цивільних, сімейних та трудових прав і законних інтересів засудженого, зокрема, розпорядження майном особи, що відбуває довічне позбавлення волі, укладення чи розірвання шлюбу тощо. Юридична допомога засудженим, як правило, здійснюється адвокатами,

тобто юристами, що працюють на професійній основі у складі юридичних консультацій, адвокатських контор чи бюро. Юридична допомога може надаватися й іншими особами, що мають право на надання такої допомоги: представники професійних спілок (профспілок) або іншої громадської організації, в якій перебував засуджений, близькими родичами, законними представниками, опікунами засудженого [2, с.35-36].

КВК Російської Федерації у ч. 8 ст. 12 закріплює, що для отримання юридичної допомоги засуджені можуть користуватися послугами адвокатів. А також інших осіб, які мають право на надання такої допомоги. В останньому випадку маються на увазі представники різних юридичних контор, центрів з надання юридичної допомоги населенню, що працюють як суб'єкти правозахисту, альтернативні традиційним колегіям адвокатів [3, с.47].

Кримінально-виконавче законодавство Азербайджанської республіки [4, с.5, 51] до основних прав засуджених відносить право на отримання юридичної допомоги (ст. 10 КВК), для надання якої засудженим надаються побачення з адвокатами, а також з іншими особами, що мають право на здійснення такої допомоги (ст. 81 КВК). Аналогічні за змістом норми містяться у ст. 10, 83 КВК республіки Білорусь [5, с.52, 116] та ст. 16, 91 КВК Таджикистану [6, с.279, 336]. Закон Грузії «Про взяття під варту» [7, с.117, 135] взагалі не згадує про право засуджених на правову чи юридичну допомогу, зазначаючи лише, що ці особи мають право на необмеженість зустрічей з захисником (ст. 26), які відбуваються без усякого втручання та цензури, а працівники установи виконання покарань можуть спостерігати за такою зустріччю візуально, але без прослуховування (ст. 48). Подібне посилення міститься й у ст. 26 Закону Естонії «Про виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства» [8, с.386]. У КВК Молдови вказується на право засуджених користуватися послугами адвокатів, а також інших осіб, уповноважених надавати правову та соціальну допомогу (ст. 14), побаченням з якими не обмежуються (ст. 71) [9, с.188].

Як бачимо, у законодавстві названих країн відсутнє чітке визначення змісту права на юридичну допомогу, відмічається його розуміння як у найвужчому (послуги адвоката), так і більш широкому значенні (допомога не тільки адвокатів, а й так званих «суб'єктів правозахисту», до числа яких можна віднести багатьох осіб та утворень).

Аналіз існуючих історичних джерел, проведений Р.В.Кузнецовим [10, с. 218-223], за його визначенням доводить, що згадки про правову допомогу з'являються ще на найнижчих ступенях юридичного розвитку людського суспільства [11, с. 8, 12, с.11], а перша з них, як відзначають деякі науковці [13, с.25], міститься ще в Біблії. Право на правову допомогу

має доволі тривалу історію, хоча його зміст та цінність визначались на тому чи іншому етапі розвитку людства по-різному. Проте практично всіма дослідниками історії розвитку і становлення права на правову допомогу робиться висновок про пряму залежність між відношенням до людини в державі і станом інституту правової допомоги. У переважній більшості культур право на правову допомогу розумілось в контексті права на захист від кримінального переслідування, а точніше – надання захисника визнавалось формою реалізації права на правову допомогу [14, с. 13]. При цьому характерною рисою становлення інституту правової допомоги у кримінальному судочинстві було те, що спочатку надавати правову допомогу мали право не тільки юристи, а й будь-які особи. Згодом до надання правової допомоги допускалися особи, які відповідали певним вимогам. Професіоналізація надання правової допомоги сторонам в кримінальному судочинстві супроводжувалась її підкоренням державним інтересам.

КВК України оперує лише поняттям «правова допомога»: «Засудженому гарантується право на правову допомогу. Для одержання правової допомоги засуджені можуть користуватися послугами адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи» (ч. 2 ст. 8). Для одержання правової допомоги засудженим військовослужбовцям можуть надаватися побачення з адвокатом або іншим фахівцем у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, наодинці (ч. 5 ст. 73); одержувати правову допомогу від адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи (ч. 1 ст. 107); Для одержання правової допомоги за письмовою заявою засуджених, їхніх близьких родичів, громадських організацій засудженим надається побачення з адвокатом або іншим фахівцем у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи (ч. 3 ст. 110). Щодо категорії «юридична допомога», то стосовно осіб, які відбувають кримінальне покарання, пов'язані з ізоляцією від суспільства, цей термін застосовується переважно для визначення напрямків діяльності різноманітних «юридичних клінік», правозахисних організацій та інших об'єднань, хоча він використовується й державними установами та інституціями (приміром, на сайті Головного управління юстиції у Київській області зазначено: «Працівники управління юстиції систематично надають юридичну та правову допомогу під час днів реєстрації засуджених для засуджених, що проживають в м. Фастові та Фастівському районі» [15]).

Джерела:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник [Текст] / ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
2. Коментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Республики Казахстан [Текст] / Под ред. Н.А.Власова. – Алмати: Баспа, 1998. – 432 с.
3. Коментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Российской Федерации [Текст] : 3-е изд., перебот. / Под ред. д.ю.н., проф. А.И.Зубкова. – М.: Норма, 2007. – 496 с.
4. Уголовно-исполнительный кодекс Азербайджанской республики [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
5. Уголовно-исполнительный кодекс республики Беларусь [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
6. Уголовно-исполнительный кодекс республики Таджикистан [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
7. Закон Грузии «О заключении под стражу» [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
8. Закон Эстонии об исполнении наказаний, связанных с изоляцией от общества [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
9. Уголовно-исполнительный кодекс республики Молдова [Текст] // У збірн.: Уголовно-исполнительные кодексы / Сост. А. Букалов. – Донецк: Донецкий Мемориал, 2004. – 420с.
10. Кузнецов Р.В. Вплив якості кримінально-виконавчого законодавства на забезпечення права засуджених на правову допомогу [Текст] / Р. В. Кузнецов // Питання боротьби зі злочинністю, 2009. – №18. – С. 243-248.
11. Вільчик, Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні [Текст] : Навч. Посіб. / Т. Б. Вільчик // За ред.. к.ю.н., доц.. Сібільової Н.В. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 304 с.
12. Святоцький, О. Д., Медведчук, В. В. Адвокатура: історія і сучасність [Текст] / О. Д. Стоянов, В. В. Медведчук. – К.: Ін Юре, 1997. – 320 с.
13. Омельченко, Т. В. Захисник на досудовому слідстві: адвокат чи фахівець у галузі права? [Текст] / Т. В. Омельченко // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2003. – Вип. 21, ч. 1. – С. 121–125
14. Стоянов, А. История адвокатуры у древних народов [Текст] / А. Стоянов. – Х. : Университ.типограф., 1869. – 139 с.
15. Сайт Головного управління юстиції у Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivobljust.gov.ua/index.php?>

part=1289&PHPSESSID=bc9a44a3b3ce2e6c9afd0710b1c2b57a. – Заголовок з екрана.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЯКИХ СПОСОБІВ ВИКРАДЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Довбня Катерина Євгенівна
студентка економіко-правовий факультету Одеського національного
університету імені І. І. Мечнікова

Захист права власності за допомогою засобів кримінально-правового примусу є достатньо розвинутим інститутом норм кримінального права. Він покликаний захищати право власності будь-яких осіб, як фізичних, так і юридичних, незалежно від їх правового статусу.

Проте, на сьогоднішній день, є достатньо підстав відзначати, що в нормах Кримінально кодексу України (надалі – КК України) міститься положення, які захищають право власності окремого (спеціального) суб'єкту захисту. До кола цих положень, на нашу думку, можна віднести правові регламентації кримінальної відповідальності за викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання [1, ст. 188¹].

Не розмежовуючи ступінь значущості злочинного використання зазначених видів енергії, хотілося би зосередитися саме на дослідженні питань, пов'язаних із викраденням електричної енергії.

Як відомо, об'єкти електроенергетики можуть перебувати у різних формах власності [2, ст. 6 ч. 1], серед яких державна власність охоплює лише ті об'єкти електроенергетики, які забезпечують цілісність об'єднаної енергетичної системи України та централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління [2, ст. 6 ч. 1]. Всі інші об'єкти електроенергетики можуть перебувати як в комунальній, так і у формі приватної власності, власники яких реалізують свої права в різних правових режимах. Діяльність таких енергетичних суб'єктів господарювання, як правило, здійснюється шляхом створення енергопостачальних компаній у формі акціонерних товариств і підлягає ліцензуванню залежно від обраного виду діяльності [2, ст. 13], як то виробництва, постачання електричної енергії тощо.

Слід зазначити, що електрична енергія – це товар, і саме цей товар законодавець виокремлює з-поміж інших предметів злочинного посягання, захищаючи право власності виробників та постачальників цього товару нормами КК України.

Отже, розглядаючи електричну енергію з погляду криміналістичної характеристики предмету злочинного зазіхання, слід зосередитися на розгляді можливих способів викрадення електричної енергії.

З поміж великого переліку способів та видів викрадення електричної енергії, в цілях криміналістичної характеристики, доцільно розглянути класифікацію за такими способами викрадення: розрахункові способи; шляхом порушення схеми вимірювального комплексу; шляхом несанкціонованого підключення до магістралей живлення і введенням в споруду; шляхом використання безоблікових прихованих проводок; шляхом механічного впливу на рахунковий механізм приборів обліку та інші [3, 50]. З огляду на це способи викрадення електроенергії можливо поділити на дві групи: розрахункові та технологічні

Серед розрахункових способів викрадення можна виділити наступні.

По-перше, зниження фактичного витрачання електроенергії. Такий спосіб вчинення викрадення електроенергії має місце, наприклад, при визначені потужності, використаної абонентом активної енергії, згідно лічильника, коли замір навантаження здійснюється з допомогою секундоміра. Число подібних обертів відраховуються в залежності від виду лічильника. Так, у індукційного лічильника – при кожному проходженні значення на диску лічильника; у електронного лічильника – по частоті мерехтіння світлодіодного індикатору.

Типовими слідами застосування цього способу є наявність суперечливих даних в облікових документах, або втрата облікових даних одержаних під час перевірок, а в деяких випадках невідповідність порогу чутливості лічильників, порушення позначень, які зазначені у відповідності до цих стандартів. Ці сліди відображаються виправленнями в документах. Перевірка може встановити, що фактичний розрахунок електроенергії з обліком розрахункових коефіцієнтів значно відрізняється від різниці показань лічильників (наприклад, *de facto* спожито 10 кВт, *de jure* – 1 кВт).

По-друге, зниження рахункових втрат активної потужності в абонентських трансформаторах.

Типові сліди можна виявити на трансформаторах, де виявляється знижене максимальне навантаження трансформатора або погрузочні втрати годин роботи трансформаторів. Даний спосіб можна вчинити зломом лічильника з метою проникнення у трансформатор. Також важливо, що при підвищенні втрат активної потужності через її нераціональну компенсацію підвищується ток.

По-третє, використання обмежуваного розрахункового механізму лічильників. Велика кількість прямоточних лічильників електричної енергії мають обмежуване число розрядів, які не перевищують чотирьох. З огляду на експлуатацію такого роду лічильників при навантаженні,

наприклад, 4,5 кВт, його вистачає всього на 3 місяці. Такий обсяг навантажень вважається достатньо реальним для побутових і дрібно-моторних споживачів електричної енергії, у яких вона використовується, наприклад, з метою опалення приміщень чи житла. В результаті спливу часу облік використаної енергії починається з виходу нульового циклу рахункового механізму, а спожита електроенергія за попередній період залишається не врахованою.

Типові сліди можуть бути виявлені у документації, до якої вони внесені шляхом підлогу як матеріального (внесення змін до справжнього документа, наприклад, заміни аркушів), так і інтелектуального (помилка за змістом, але вірність по формі).

Серед технологічних способів викрадення можна виділити такі.

По-перше, підключення навантаження до безоблікового споживання електромереж. Споживаючі (магістральні), стверджувальні (розподіляючі) електромережі поділені межею балансової приналежності, являють собою лінію розподілу об'єктів електросвітлового господарства між власниками за принципом власності чи іншого виду володіння на законній підставі. Межа балансової приналежності і експлуатаційної відповідальності між споживачем електроенергії та енергопостачальною організацією встановлюється актом розподілу балансової приналежності і експлуатаційної відповідальності, яка є додатком до договору енергопостачання.

Рахункові лічильники енергії у відповідності вимогам правил облаштування електроустановок, повинні встановлюватись на межі розподілу мережі в точках балансового розподілу споживачів з енергопостачальною організацією. Точка приєднання до електричної мережі представляє собою місце фізичного з'єднання енергозастосованого приладу (енергетичної установки) споживача послуг з електричною мережею.

На практиці зустрічаються випадки, коли в замаскованих під стелею приміщеннях наявні такі пайки або скрутки, які виконані з метою викрадення електроенергії.

Типові сліди як правило виявляються в електропроводі вимірюваних лічильників де допускаються спайки і скрутки, як було зазначено вище у вигляді жимів. Дані сліди відносяться до слідів тиску, які утворюються від жиму знаряддя злomu на поверхні перешкоди.

По-друге, зміна схем первісної і сторічної комутації приладів обліку. Викрадення електроенергії в розподільчих мережах можливо з порушенням схеми обліку електроенергії і (або) навіть не торкаючись схеми обліку і самого лічильнику. При порушенні схеми обліку з проникненням під кришку колодки зажимів (з розкриттям цієї кришки) мають місце найбільш примітивні способи викрадення електроенергії,

виконані у деяких випадках не спеціалістами – електриками, а некваліфікованими майстрами.

Типові сліди знаходяться на перемичках між кінцем, що входить в лічильник, і кінцем, що відходить від лічильника. В цьому випадку струмова обмотка лічильника виявляється зашунтированою, струм стає рівним нулю, і диск лічильника зупиняється. Сліди можуть бути виявлені на ланцюгу напруги, що призупиняє оберт диска. Можлива реалізація даного способу через злом (повне або часткове порушення цілісності лічильника), та маскуванням виробу, про що свідчитимуть поверхневі та об'ємні сліди, які часто залишаються, якщо шунтуючий провід не дуже добре схован.

По-третє, зовнішні дії на лічильний механізм електролічильника. Існує ряд способів викрадення електроенергії зі зміною схем комутації лічильників електричної енергії. Таке викрадення може мати місце через зовнішню механічну дію на прилад, шляхом впливу електромагнітних полів на його рахунковий механізм. Найбільш простим і достатньо ефективним засобом викрадення електроенергії шляхом механічної дії (особливо для однофазного лічильника) є кріплення лічильника до панелі, що не представляє складнощів, оскільки верхнє кріплення лічильника (гвинт), має відкритий доступ та знаходиться зовні кришки клемної коробки.

Достатньо простим у виконанні, вважається також механічна зупинка диску лічильника фотоплівкою, просунутою у щілину вікна лічильника до упору в його диск. Для цього вдавлюють скло у віконці корпусу лічильника.

Типові сліди – ковзання (тертя) з'являються, коли знаряддя злomu діють під кутом до поверхні перешкоди. Електролічильник разом з щитком на якому він кріпиться нахилиється відносно землі на кут до 90 градусів. В такому положенні його диск переставє обертатися незалежно від навантаження підключеного до нього. Диск переставє обертатися вже при 40 – 60 градусів нахилу.

Таким чином, наведений аналіз різноманітних способів викрадення електричної енергії і характеристика типових слідів, що вказують на вчинення злочину тим чи іншим способом, у своїй сукупності потребують подальшого наукового дослідження і повинні створювати передумови для розробки окремої видової методики розслідування злочинів, пов'язаних із викраденням електричної енергії.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Схвалений Верховною Радою України 05. 04. 2001 р. № 2341 – 03 // ВВР. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.

2. Закон України «Про електроенергетику» від 16. 10. 1997 р. № 575 / 97 // ВВР. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
3. Красник В. В. 101 способ хищения электроэнергии. – М.: Изд – во НЦ ЭНАС, 2005. – 12 с.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України. – Затверджений Законом від 28. 12. 1960 р. № 1000-05 // ВВР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
5. Аверьянов Т. В., Белкин Р. С. Коркунов Ю. Г. Россинская Е. Р. Криминалистика: Учебник для вузов / Под ред. заслуженого деятеля науки РФ, проф.. Р.С. Белкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2004. – 992 с.

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ПЕЧАТОК, ШТАМПІВ, БЛАНКІВ ТА ЇХ ЗБУТУ

Дубець Оксана Степанівна

здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Особиста участь спеціалістів-криміналістів у процесі розкриття підроблення документів, забезпечує істотне підвищення рівня і якості застосування науково-технічних засобів і методів в одержанні орієнтуючої й доказової інформації й надалі її використанні в розслідуванні таких злочинів.

Недостатнє використання слідчими спеціальних знань у роботі при розкритті й розслідуванні підроблення документів, насамперед, викликане незнанням сучасних можливостей позаекспертних форм їх використання, інакше важко пояснити, чому на практиці участь фахівців, в основному обмежується проведенням попередніх досліджень.

На нашу думку, при виявленні підроблення документів необхідно залучати фахівців до виконання більш широкого кола завдань: участі як спеціалістів у слідчих діях; сприянню у виявленні, фіксації, вилученні, упакуванні й транспортуванні слідів і інших речових доказів; застосуванню техніко-криміналістичних засобів і методів для роботи зі слідами, фіксації ходу й результатів слідчих дій; своєчасного проведення попередніх досліджень; підбору й вилученню зразків барвників і інших матеріалів для порівняльного дослідження; допомоги в складанні протоколу слідчої дії (опису виявлених слідів і об'єктів), веденню картотек і колекцій, перевірці за криміналістичними обліками; складанню пошукової інформації, пошукових карт, орієнтувань; виготовленню словесних портретів; виконанню доручень технічного характеру,

проведенню консультаційно-довідкової діяльності й інших заходів згідно доручення слідчого.

Аналіз практики розслідування підроблення документів показує, що в разі участі в початкових слідчих діях фахівця-криміналіста, кількість предметів, що вилучаються, і слідів, як речових доказів, істотно зростає, в порівнянні з ситуаціями, коли такі ж слідчі дії проводяться тільки слідчим. Досить ефективним є використання спеціальних знань при проведенні таких слідчих дій як: різні види оглядів, обшуки, виїмки, допити, відтворення обстановки та обставин події (у формі слідчого експерименту, перевірки показань на місці злочину), пред'явлення для впізнання.

Участь фахівця в слідчих діях вирішує такі питання: уточнюється кваліфікація затриманого з погляду володіння ним способом виготовлення виявлених підроблених документів; проводиться експериментальна перевірка навичок у виготовленні затриманим підроблених документів, перевіряється можливість проведення всіх дій певною кількістю осіб; проводиться уточнення технології виробництва таких документів й інші.

За допомогою фахівця більш кваліфіковано (з урахуванням його практичного досвіду) проводиться огляд, більш точно описуються сліди і їх ознаки, формується ймовірнісний механізм утворення слідів у зв'язку з подією, щодо якої проводиться розслідування.

По справах про підроблення документів слідчий огляд є однією з найбільш ефективних початкових слідчих дій. Головною мета слідчого огляду є встановлення комплексу речових доказів, істотних для розкриття злочину. Найбільшу користь приносить проведення слідчого огляду за участю висококваліфікованого фахівця, що має необхідні навички, які забезпечують максимальне виявлення й вилучення всіх речових доказів, пов'язаних з подією даного злочину.

ФАКТОРИ ЯКІ НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ

Завгородня Ольга Юріївна

ад'юнкт кафедри кримінології і юридичної соціології Національної академії внутрішніх справ

В Україні актуальною є розробка системи заходів протидії злочинам, пов'язаним з незаконним заволодінням автотранспортом, особливо вчиненим організованими групами.

Розробляючи заходи профілактичного впливу, спрямовані на усунення, або нейтралізацію факторів, які негативно впливають на рівень

незаконного заволодіння автотранспортом, необхідно чітко уявляти сутність даних факторів.

Проведене дослідження показало, що до таких факторів можна віднести: а) негативні соціально-політичні фактори, пов'язані з реформуванням країни, які сприяють втягненню в злочинну діяльність безробітних і молоді (особливо на етапах формування організованих злочинних груп та відновленні кадрового складу таких груп у разі часткової їх нейтралізації); б) недоліки в державній кримінально-правовій та кримінологічній політиці, які сприяють ухиленню злочинців від кримінального покарання; в) недостатньо розроблена нормативна база, яка регулює порядок експорту-імпорту, продажу, реєстрації, утилізації автотранспорту, а також діяльності організацій які беруть участь у зазначених операціях; г) розгалужена і стійка система ринку збуту викраденого автотранспорту, вузлів і агрегатів розукомплектованого автотранспорту й безконтрольність за діяльністю юридичних і фізичних осіб, які здійснюють активну діяльність на цьому ринку; д) відсутність необхідної кількості пунктів ДПС та ДАІ органів внутрішніх справ на границях великих міст та областей й недостатність інформаційних мереж, які обслуговують такі пункти; е) «умовність» державних кордонів і спрощений порядок їх перетинання автотранспортом із країнами ближнього зарубіжжя; є) постійна реорганізація зі змінами компетенції підрозділів МВС, які беруть участь у боротьбі з незаконним заволодінням автотранспортними засобами; ж) недостатня технічна оснащеність підрозділів кримінального розшуку, ДАІ та ДПС; з) відсутність єдиного організуючого органу, який координує роботу підрозділів МВС, у боротьбі із незаконним заволодінням автотранспортними засобами, у якому, повинні брати участь працівники підрозділів боротьби з організованою злочинністю, кримінального розшуку, спеціалізовані слідчі групи, інформаційно-аналітичні підрозділи, відділення організації взаємодії з Інтерполом, служби ДАІ та ДПС; к) високі ціни й попит як на автомобілі, так і на окремі вузли, агрегати й деталі при постійному зростанні кількості автотранспорту в Україні; л) недостатньо ефективні системи безпеки й захисту автомобіля від несанкціонованого проникнення й наступного контролю за його переміщенням; м) недостатня захищеність реєстраційних документів на автотранспорт, особливо транзитний, що спрощує процес виготовлення фіктивних документів; н) низька технічна укріпленість гаражів, гаражних стоянок, платних охоронюваних стоянок, відсутність систем відеоспостереження, а також стабільного й ефективного зв'язку з Державною службою охорони; о) недостатня кількість місцевих охоронюваних автостоянок і відсутність міських програм по їх розвитку; п) незадовільний рівень взаємодії з правоохоронними органами зарубіжних держав; р) досить високий рівень

корупції серед працівників органів внутрішніх справ, митної й прикордонної служб, інших організацій, які беруть участь у контролі за операціями з автотранспортом.

Зазначені фактори повинні бути враховані при підвищенні ефективності профілактичних заходів щодо незаконних заволодінь автотранспортними засобами, вчинюваних організованими групами.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ

Завгородня Ольга Юріївна

ад'юнкт кафедри кримінології і юридичної соціології Національної академії внутрішніх справ

Попереджувальна діяльність містить у собі усунення причин та умов незаконних заволодінь автотранспортом, вплив на осіб схильних до вчинення таких злочинів, а також осіб які їх раніше вчиняли. Така діяльність містить у собі програми, плани й комплекс заходів безпосередньо спрямованих на попередження злочинності в цілому, і незаконних заволодінь автотранспортом, зокрема. До організаційно-технічних заходів попередження незаконних заволодінь автотранспортом, які вживаються спеціалізованими суб'єктами профілактики можна віднести: 1) розширення мережі доступних платних охоронюваних паркувань і стоянок автотранспорту; 2) обладнання особистого автотранспорту необхідним мінімумом протиугінних засобів і маркування окремих вузлів і агрегатів автомобілів; 3) трансляція серії телепередач з питань: використання технічних засобів для охорони автотранспорту й місць його тримання; організації охорони автостоянок; поведінки громадян, які стали потерпілими або свідками злочину; 4) підготовка матеріалів для засобів масової інформації з питань попередження викрадень автотранспорту; 5) з метою одержання даних, про наявні закономірності в діях злочинців при вчиненні незаконних заволодінь автотранспортом проводити: аналіз кримінальних справ по фактах розкритих і нерозкритих злочинів такого виду, аналіз оперативної інформації про осіб які вчинили, задумують вчинити зазначені злочини, а також осіб, причетних до їх підготовки і вчинення; 6) підсилити контроль над оперативним впливом чергових частин на розміщення сил і засобів, передачею негайної інформації про вчинені незаконні заволодіння автотранспортом усім нарядам, які здійснюють зовнішню службу; 7) для збільшення щільності нарядів міліції на вулицях великих міст зняти

цілодобові наряди ДПС із контрольних постів ДПС і розмістити їх в містах у місцях великого скупчення автотранспортних засобів, при цьому використовувати існуючі стаціонарні контрольні пости ДПС тільки для проведення спеціальних заходів і як центри маршрутів патрулювання; 8) наблизити маршрути патрульно-постової служби до місць скупчення об'єктів автотранспорту, стихійних і традиційних автостоянок; 9) щомісяця у великих містах областей, а в найбільш криміногенних — щотижня, проводити тренувальні-навчання по діях працівників при введенні плану «Перехоплення»; 10) силами працівників кримінального розшуку, ДПС, спеціальних підрозділів типу «Беркут» постійно проводити пошуково-оперативні заходи з використанням «автомашин-пасток»; 11) проводити рекламу в засобах масової інформації щодо висвітлення можливостей Державної служби охорони в питаннях забезпечення надійного захисту гаражів і гаражно-будівельних кооперативів; 12) наблизити маршрути патрулювання груп затримання підрозділів Державної служби охорони до місць розташування великих гаражних масивів; 13) встановити технічні пункти контролю органів охорони за несенням служби, нарядів міліції, які забезпечать регулярне патрулювання криміногенних ділянок; 14) щодня інструктувати підрозділи які заступають на чергування щодо проведення профілактичних оглядів гаражних масивів з метою попередження викрадень автотранспорту; 15) здійснити впровадження в підрозділи охорони сучасних радіохоронних комплексів.

ЗАСТОСУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В ПРОЦЕСІ ПРОВАДЖЕННЯ ДОПИТІВ ТА ОЧНОЇ СТАВКИ

Заяць Галина Вікторівна

студентка магістратури кримінального права Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

Розвиток науки та техніки призводить до вдосконалення наявних та створення нових засобів виробництва. Їх поява є втіленням досягнень науки і техніки та сприяє підвищенню ефективності реалізації завдань в окремих сферах суспільного життя. Одна з них - це сфера суспільних відносин, зумовлених протидією злочинності. Проникнення в неї сучасних технологій, розроблення специфічних апаратів, приладів та прийомів роботи з ними, усебічне впровадження у практику попередження та розслідування злочинів призводить до виникнення низки проблемних питань, що потребують невідкладного розв'язання [1, с.23].

Детальний аналіз правових засад застосування науково-технічних засобів дозволяє встановити проблемні питання, які постають у цій сфері: відсутність єдиного підходу до визначення спільної для всіх перелічених нормативно-правових актів категорії “науково-технічного засобу”, яка єдина повною мірою відповідає технічній та правовій природі використовуваних засобів; вибірковість умови застосування науково-технічних засобів у практичній діяльності правоохоронних органів; невизначеність видів та функцій науково-технічних засобів; відсутність категорії “даних, одержаних в результаті використання науково-технічних засобів” та залишені поза увагою можливі напрями їхнього застосування як у кримінальному судочинстві, так і в боротьбі зі злочинністю загалом; невизначеність правового режиму і процесуального значення даних, одержаних за допомогою застосування науково-технічних засобів у процесі доказування в кримінальному судочинстві.

Проведене нами дослідження цієї проблеми дозволяє зробити висновок про те, що науково-технічні засоби, що використовуються у кримінальному процесі – це сукупність приладів, пристроїв, апаратури, інструментів та матеріалів, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, який сприяв би захисту прав та законних інтересів учасників кримінального процесу, повному та швидкому розкриттю злочинів і викриттю осіб, винних у їх вчиненні. Зокрема, з позицій кримінально-процесуальної науки можна виділити три групи науково-технічних засобів, враховуючи їхню роль у процесі доказування по кримінальних справах. По-перше, засоби, які в результаті застосування безпосередньо надають доказову інформацію, їх охарактеризовано як “науково-технічні засоби фіксації”. По-друге, засоби, що сприяють виявленню джерел доказової інформації - це “пошукові науково-технічні засоби”. По-третє, це “науково-технічні засоби експертного дослідження” [2, с.34].

Треба зазначити, що у допиті та очній ставці найчастіше використовується звуко- та відеозапис, який є традиційним науково-технічним засобом під час проведення вище зазначених слідчих дій. Адже, здійснюючи розкриття, розслідування та судовий розгляд кримінальної справи важливо не лише встановити істину, але й належним чином її закріпити. Однак, незважаючи на широкі можливості звуко- та відеозапису в кримінальному судочинстві, на практиці його застосування здійснюється не на повну потужність. Це пояснюється наявністю окремих законодавчих прогалин і протиріч, відсутністю чітких, однозначних та повних рекомендацій щодо використання звуко-, відеозапису в зазначеній сфері [3, с.7].

Отож зупинимось на питанні застосування спеціальних знань під час проведення допиту та очної ставки. Відомо, що спеціальні знання – це сукупність науково-обґрунтованих відомостей окремого (спеціального) виду, якими володіють особи-спеціалісти у рамках будь-якої професії у різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла, і у відповідності до норм кримінально-процесуального законодавства використовуються ними для успішного вирішення задач кримінального судочинства. При застосуванні спеціальних знань повинні дотримуватись принципи законності, гуманності та науковості.

Суб'єктами застосування спеціальних знань на досудовому слідстві є слідчий, спеціаліст та експерт [4, с.28].

Наразі, звернемося до нетрадиційних способів отримання вербальної інформації під час допиту, таких як, гіпноз та поліграф.

На сьогодні гіпноз не застосовується в слідчій практиці. Але ми підтримуємо думку авторів, які вважають, що настав час для введення та закріплення в слідчій практиці нетрадиційних методів, які б допомагали отримувати вербальну інформацію від учасників кримінального процесу. І ось чому. По-перше, сучасна психофізіологічна наука встановила, що гіпноз анітрохи не шкідливіший, аніж стан сну або пильнування. По-друге, існує помилкова на нашу думку точка зору, що застосування гіпнозу є неетичним. Адже гіпноз обмежує особисті права громадян не більше, ніж передбачені законом процесуальні інститути освідування (ст. 193 КПК України) і відбору зразків для експертного дослідження (ст. 199 КПК України). По-третє, проблема щодо порушення прав людини під час використання гіпнозу може вирішитись наступним чином: допитуваній особі має бути роз'яснена суть гіпнозу, процедура сеансу та те, що вона відчуватиме; потім особі, що гіпнотизується, пропонується підписати заяву про те, що їй роз'яснено її права, характер цього заходу, мета та порядок його проведення; після всього цього допитуваний письмово підтверджує добровільну згоду на проведення слідчого гіпнозу.

Застосування поліграфа при допиті можливе при законодавчому закріпленні таких положень: добровільна згода допитуваного на проведення допиту з використанням поліграфа, яке виключає застосування яких-небудь заходів, зокрема морально-психологічних, для тиску на нього з метою одержання такої згоди; у процесі допиту ставляться тільки ті запитання, тематика яких погоджена з допитуваною особою; для участі в допиті дозволяється залучати фахівця-психолога, який виконує функції оператора поліграфа в межах звичайної компетенції фахівця учасника слідчої дії [5, с.147].

Особливу увагу потрібно звернути на міжнародно-правовий досвід використання дистанційного допиту з віддаленою присутністю допитуваної особи (а при очній ставці – осіб, чи однієї з них). При такій

процедурі допит проходить шляхом аудіовізуального контакту між цими особами за допомогою комп'ютерної та відеотехніки. За результатами нашого дослідження проблеми, що виникають у даному питанні можна вирішити таким чином, щоб при дистанційному допиті застосовувалось законодавство обох країн, де виконується вказана процесуальна дія. У зв'язку з цим процесуальний механізм дистанційного допиту повинен допускати здійснення прокурорського нагляду та судового контролю за дотриманням законності прокурорами чи суддями обох держав. Захисник може знаходитись поряд з підозрюваним чи обвинуваченим, а за наявності паралельного конфіденційного каналу зв'язку - і поряд з особою, яка проводить допит. Підпис допитаної особи, переданий каналами зв'язку буде допустимим при відповідному засвідченні його посадовими особами правоохоронних органів іноземної держави, які мають відповідати за ідентифікацію допитуваної особи [6, с.38].

Література:

1. Михальчук Т.В. Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів.: Дис... канд. наук: 12.00.09 - / Михальчук Тетяна Володимирівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2009. - 224 арк.;
2. Пунда О.О. Використання даних, одержаних в результаті застосування науково-технічних засобів, для доказування в кримінальному процесі.: Дис... канд. наук: 12.00.09. - Л., 2001. - 222арк.;
3. Сокиран М.Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України. : Дис... канд. наук: 12.00.09 / М. Ф. Сокиран. – К., 2008. – 22 с.;
4. Романюк Б.В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 196с.;
5. Удалова Л.Д. Вербальна інформація у кримінальному процесі України: Монографія. - К.: Вид. Паливода А. В., 2006. - 324 с.;
6. Пашковський М.І. Дистанційне кримінальне правосуддя: міф чи реальність // Вісник Верховного Суду України. – 2001. - № 5. – С. 36-40.

ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Карабут Людмила Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та правосуддя Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

1. Однією зі складових реформування вітчизняної кримінальної юстиції є ухвалення нового Кримінально-процесуального кодексу України (КПК). Норми останнього мають формуватися на підставі правильно визначених завдань регульованої ним кримінально-процесуальної діяльності, обумовлених її метою.

2. Кримінально-процесуальна діяльність як цілісність (система) має мету свого функціонування у соціумі – функціональне призначення, але не має мети як система стадій, дій і рішень суб'єктів. Кримінально-процесуальна діяльність «розпадається» на напрями, кожний із яких має власну мету. У кримінально-процесуальному законі неможливо задати цілі конкретних напрямів діяльності. Окрім того, кожний із суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності має власну мету участі у кримінальній справі, яка може узгоджуватися або не узгоджуватися із загальним напрямом, у рамках якого він діє.

3. У теорії кримінального процесу як радянського періоду, так і часів незалежної України завдання кримінально-процесуальної діяльності розглядаються у співвідношенні із метою. Як правило, завданнями вважають те, що треба виконати для досягнення мети. Але у кожного напрямку діяльності, як і у кожного суб'єкта процесу, є власна мета.

4. Складання до купи завдань усіх суб'єктів процесу або лише тих, суб'єктів, які діють в одному напрямі, і оголошення їх завданнями кримінально-процесуальної діяльності або завданнями окремих її напрямів – це не шлях вирішення існуючої теоретичної проблеми.

Оскільки кримінально-процесуальна діяльність є складним різновидом юридичної діяльності і не має мети як цілісного поняття, то ця діяльність не має і спільних для неї завдань. Ті положення, що у статті 2 КПК визначені як завдання кримінального судочинства (охорона прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть в ньому участь, а також швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний), фактично є його функціональним призначенням.

5. Визначення кримінально-процесуальних функцій як виражених у законі основних напрямків кримінально-процесуальної діяльності, що

здійснюються з метою реалізації завдань кримінального судочинства суб'єктами, уповноваженими на ведення процесу або наділеними правами для активної участі у справах з метою захисту своїх законних інтересів (Ю.М. Грошевий та інші [1, с. 23]) є неточним. Бо виконання завдань кримінального судочинства у сенсі статті 2 КПК не повинно покладатися на інших учасників, ніж ті, що ведуть процес, тобто тих, у провадженні яких перебуває кримінальна справа, - посадових осіб державних органів.

6. Сформулювати окремі завдання кримінально-процесуальної діяльності як цілісності, а також їхню систему, які б задовольнили усіх теоретиків і практиків та усіх учасників цієї діяльності, ще нікому не вдавалося. Та й навряд чи вдасться. Для підтвердження такого висновку достатньо звернутися до текстів статей КПК інших держав, у яких сформульовані завдання кримінального судочинства (процесу, діяльності). Аналіз КПК держав-учасниць СНД показує, що завдання кримінально-процесуальної діяльності сформульовані у них по-різному.

7. Завдання кримінально-процесуальної діяльності (так само як і цілі) можуть мати місце і виконуватися лише у межах окремих кримінально-процесуальних функцій.

Так, для функції кримінального переслідування, для якої притаманною є мета переконати суд у тому, що злочин мав місце і що його вчинив обвинувачений, тобто домогтися постановлення обвинувального вироку, завданнями кримінально-процесуальної діяльності є: 1) встановлення того, чи був здогадний злочин; 2) якщо так, то - з'ясувати усі обставини його вчинення, та особу, яка його вчинила; 3) виконати усі дії для здобуття доказів, що є необхідними для створення «запасу міцності» обвинувачення тощо.

Завданнями функції захисту, що має на меті переконання суду у непричетності обвинуваченого (переслідуваного) до злочину і/або зменшення покарання, є: 1) спростування висновків сторони обвинувачення; 2) збирання відомостей про непричетність підзахисного до злочину; 3) збирання відомостей, що свідчать про позитивну характеристику підзахисного тощо.

Метою функції правосуддя є справедливе рішення у кримінальній справі. До числа завдань, що сприяють досягненню цього завдання, є: 1) забезпечення рівного доступу до суду двох сторін – обвинувачення і захисту; 2) забезпечення рівних можливостей для надання суду доказів; 3) всебічне, повне і об'єктивне дослідження усіх обставин кримінальної справи тощо.

Отже, діяльність, виконувана у рамках окремого основного напрямку (кримінально-процесуальної функції) кримінального судочинства спрямована на досягнення мети і виконання завдань саме цього напрямку.

8. У межах системи кримінально-процесуальної діяльності, побудованої на змагальних засадах, постановка перед слідчим і прокурором завдання пошуку виправдувальних доказів виглядає нелогічною. Але оскільки у вітчизняному кримінальному процесі правові позиції захисту залишаються доволі слабкими, то обов'язок слідчого і прокурора повно і всебічно дослідити усі обставини кримінальної справи (ст. 20 КПК України) протягом певного часу (перехідного періоду) має бути збережений.

Література:

1. Кримінально-процесуальне право України: підручник / Ю.М. Грошевий, В.М. Хотенець, О.Г. Шило, О.В. Капліна та ін. / за ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. – Х.: Право, 2000.

ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЮ

Кравчук Петро Юрійович

здобувач кафедри кримінального процесу і криміналістики Академії адвокатури України

1. При розслідуванні розбою огляд одягу і освідчення потерпілого та підозрюваного є обов'язковими першопочатковими слідчими діями, через те, що вони дозволяють не тільки встановити окремі обставини вчинення злочину, але й виключити інсценування таких правопорушень.

2. На одязі потерпілого як правило, залишаються мікрОВОлокна одягу злочинця, які свідчать про їх контакт, сліди розриву, розрізу, впливу різноманітних предметів. Результати огляду одягу і освідчення потерпілого дозволяють не тільки встановити обставини механізму вчинення злочину, зіставити їх з показаннями потерпілого, але й забезпечити ефективність розшукової діяльності слідчого, результативність проведення інших слідчих дій початкового етапу розслідування (Долінін В.М., 1989 р.).

3. При огляді головних уборів, одягу й взуття підозрюваних варто звернути увагу на сліди, що свідчать про причетність їх власників до розслідуваного розбою. Так, ушкодження на одязі, відсутність яких-небудь його частин, плями крові, фарби або побілки внутрішніх стін житла, у зіставленні з аналогічними показаннями потерпілого або свідків-очевидців, можуть бути додатковим доказом причетності підозрюваного до розбою в житлі. При цьому виявлення таких ознак на одязі декількох

підозрюваних свідчить про співучасть їх у злочині (Макаренко Є.І., 1991 р.).

4. Одяг необхідно оглядати й тому, що на кому-небудь із підозрюваних може бути надітий чужий одяг, здобутий в результаті розбійного нападу. Це є важливим доказом у справі, якщо в момент затримання була зафіксована в протоколі наявність у підозрюваних зазначених речей або предметів, від яких вони звичайно намагаються в подальшому позбутися. Тому, затримані, як правило знищують ці предмети або наявні на них сліди або ж міняються одягом і взуттям з особами, що перебувають разом з ними в місцях тимчасового тримання. В результаті такого обміну іноді важливі речові докази втрачають своє доказове значення, а нерідко й цілком втрачаються.

5. Якщо ж у слідчого є припущення, що в процесі розбою, на тілі підозрюваних чи потерпілого залишилися які-небудь ушкодження, з метою їх встановлення необхідно провести освідування таких осіб. Освідування може дати відповіді на питання, пов'язані з наявністю на тілі особи, яка оглядається, особливих прикмет, мікрочасток тих або інших речовин, які підозрюваний міг винести або занести на місце події й ін. Для з'ясування причин і давнини заподіяння або набуття анатомічних чи фізіологічних аномалій на тілі підозрюваних, останні піддаються судово-медичному огляду спеціалістом.

У разі виявлення особливих прикмет, тілесних ушкоджень або аномалій на тілі освідуваного, їх доцільно не тільки відобразити в протоколі слідчої дії, але й сфотографувати, тому що до моменту розгляду справи в суді вони можуть зникнути.

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПО СПРАВІ ПРО РОЗБІЙ

Кравчук Петро Юрійович

*здобувач кафедри кримінального процесу і криміналістики Академії
адвокатури України*

Найпоширенішим видом експертиз по кримінальних справах про розбій є судово-медична. Метою такої експертизи є визначення не тільки характеру й ступеня важкості заподіяних потерпілому тілесних ушкоджень, але й вирішення інших питань: про час заподіяння тілесних ушкоджень; про механізмі заподіяння таких ушкоджень; про знаряддя, якими заподіяні тілесні ушкодження та ін.

Питання про час заподіяння тілесних ушкоджень повинні ставитися для з'ясування коли саме вони були заподіяні й чи всі в той саме час. Коло

питань, що з'ясовують механізм заподіяння тілесних ушкоджень, на наш погляд, може бути самим великим, тому що відповіді на них повинні сприяти перевірці показань потерпілого і підозрюваного, а також пояснювати, як саме були заподіяні тілесні ушкодження під час розбою. Деталізація зазначених питань дозволить зробити це з найбільшою точністю й повнотою. Крім потерпілого для відповідей на ці питання експертові варто направити також підозрюваного й одяг зазначених осіб. В окремих випадках відповіді на питання про механізм заподіяння тілесних ушкоджень можуть бути дані тільки в результаті комплексної судово-медичної й криміналістичної експертизи (Макаренко Є.І., 1991 р.).

Слідчий, виносячи постанову про призначення судово-медичної експертизи, також повинен ставити питання про знаряддя, якими заподіяні тілесні ушкодження. Це можуть бути питання про загальні ознаки такого знаряддя або конкретне питання про можливість заподіяння ушкоджень певним знаряддям. У випадку вилучення знаряддя, яким могли бути заподіяні тілесні ушкодження, воно повинне бути надане експертові.

Судово-медична експертиза може бути призначена не тільки відносно потерпілого, але й підозрюваного. Якщо в останнього є тілесні ушкодження, висновок фахівця допоможе слідчому відновити механізм події, перевірити правильність показань її учасників.

З метою вирішення поставлених питань слідчий повинен надати експертові історію хвороби або амбулаторну карту обстежуваного. Неправильною є практика, коли експерт робить висновки на підставі вивчення тільки медичних документів. Слідчий зобов'язаний направляти на дослідження крім документів, особу, у відношенні якої дається висновок. Це необхідно, тому що в медичних документах описуються не всі ушкодження, а тільки ті, які піддавалися хірургічній обробці. Експерт же звертає увагу навіть на самі дрібні садна, поверхневі ранки, незначні синці, які можуть допомогти у відновленні механізму події, підтвердити або спростувати версії, висунуті сторонами. Крім того, звичайні лікарі описують тілесні ушкодження з погляду судової медицини недостатньо повно й точно (Капустіна І.В., 2001 р.).

Крім цього слідчому доцільно самому вивчити історію хвороби або амбулаторну карту обстежуваного. Записи в медичних документах можуть допомогти встановити час і місце вчинення злочину, наявність в учасників злочину алкогольного сп'яніння. Також з даних документів можна одержати зафіксовану зі слів потерпілого або осіб, які його супроводжували, інформацію про обставини заподіяння тілесних ушкоджень, використані знаряддя злочину. Відомості про останнє можна також почерпнути з опису рани.

Доцільно надавати експертові ті матеріали кримінальної справи, у яких є відомості, необхідні для відповідей на поставлені питання: протоколи допитів, огляду місця події, перевірки показань на місці й ін.

Висновок експертизи повинен аналізуватися слідчим з погляду повноти й обґрунтованості й оцінюватися поряд з іншими зібраними в справі доказами.

ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖКИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Марків Іван Степанович

здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

По справах про крадіжки вогнепальної зброї, залежно від особливостей злочину, призначаються різноманітні експертизи. До них у першу чергу варто віднести такі: криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів і слідів їх застосування; трасологічна експертиза; криміналістична експертиза металів, сплавів і виробів з них; технологічна експертиза; експертиза відновлення знищених маркувальних позначень; почеркознавча експертиза й техніко-криміналістичне дослідження документів; судово-медична експертиза.

На вирішення судово-балістичної експертизи можуть бути поставлені завдання ідентифікаційного характеру по визначенню видової, групової приналежності об'єктів дослідження, індивідуально-конкретної тотожності й цілого за частиною, а також діагностичного характеру — встановлення стану об'єктів (зброї, боєприпасів) і обставин їх використання. При вирішенні питань видової, групової приналежності ставляться в першу чергу питання про відношення предмета до вогнепальної зброї.

Під час встановлення індивідуально-конкретної тотожності можуть вирішуватися такі питання: чи не стріляні кулі (гільзи), виявлені на місці події, з конкретного екземпляра зброї; чи не з одного і того ж екземпляра зброї відстріляні надані кулі (гільзи); чи не споряджався патрон, виявлений на місці події, з використанням інструмента, вилученого в підозрюваного й ін.

Діагностичне дослідження дозволяє відповісти на такі питання, як: чи справна зброя (заводського виготовлення) або боєприпаси й чи придатні до стрільби; чи проводився постріл з даної зброї після останнього чищення й ін.

На сучасному етапі розвитку судово-балістичної експертизи стало можливим вирішення питання про давнину пострілу, хоча й відносно обмеженого кола об'єктів і в обмежених часових інтервалах. Можливості експертизи при вирішенні питання про послідовність заподіяння вогнепальних ушкоджень у даний час обмежені: експерт-баліст може диференціювати лише перший від наступних пострілів.

Порівняно новими є питання про носіння зброї в кишенях одягу й про відкладення продуктів пострілу на руках осіб, які стріляли. Вирішення таких питань, хоча й не в кожному випадку, стало можливим з моменту озброєння експертів таким високочутливим методом, як атомно-абсорбційний аналіз.

У випадку крадіжки вогнепальної зброї, злочинці часто видаляють на ній маркувальні позначення. Основне питання у зв'язку із цим формулюється так: який номер, серія й рік випуску були на поданій на експертизу зброї. Для відновлення знищених маркувальних позначень на металах і сплавах у даний час використовують низку фізичних та хімічних методів. Ці методи засновані на тому, що фізико-хімічні властивості металів у місці розташування маркувального позначення відрізняються від властивостей цих же матеріалів на прилягаючих до них ділянках. Із цієї причини розчинність металів у місці маркувальної позначки й поруч із нею буває різною. Розчинення металу на відповідній ділянці призводить до контрастних розходжень у кольорі поверхневого шару окислів, завдяки чому виникає можливість візуального визначення конфігурації знищеного маркувального позначення.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Марків Іван Степанович

здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

1. За загальним правилом затримання запідозреного у незаконному обігу вогнепальної зброї доцільно проводити на місці злочину (місці збуту, придбанні зброї, під час нападу з метою її заволодіння) і з речовими доказами. У разі планованого затримання групи осіб, доцільною є розробка і реалізація тактичної операції «Затримання особи з речовими доказами». Момент реалізації цієї тактичної операції залежить від різних обставин: можливості й доцільності затримання всіх членів злочинної групи в одному місці або затримання їх порізно; ступеня

поінформованості про злочинне угруповання та його злочинну діяльність (про час вчинення злочину, місце злочину, склад злочинної групи, її оснащеність й ін.). Одночасне затримання злочинців в ході реалізації тактичної операції більш сприятливе з погляду уникнення можливості зникнути окремим учасникам групи, чинити у тій або іншій формі протидію розслідуванню, однак вимагає для цього більшу кількість задіяних працівників органів внутрішніх справ, технічних засобів і ін.

2. Залежно від повноти інформації про планований напад з метою заволодіння вогнепальною зброєю можуть бути прийняті ті або інші тактичні рішення про час затримання, а у випадку, якщо відомо час, але не відомий об'єкт, на який планується напад з метою заволодіння вогнепальною зброєю, затримання проводиться за місцем перебування злочинної групи незадовго до наміченого часу; якщо відомі об'єкт нападу й час його здійснення, але немає можливості провести одночасне затримання окремих членів злочинної групи без ризику злякати інших, то доцільно проводити затримання в момент вчинення злочину, улаштувавши засідку на об'єкті нападу. Може виникнути необхідність у затриманні злочинців і на шляху до об'єкта нападу, якщо чисельний склад злочинної групи, її озброєність, намір, свідчать про можливі тяжкі наслідки, а об'єкт нападу й точний час не встановлені.

3. Вибір тактики затримання залежить від місця його проведення. Якщо таким місцем є квартира одного зі злочинців, то в ході підготовки до затримання необхідно: вивчити місце затримання, особу затримуваних; виробити прийоми проникнення до квартири; визначити необхідну кількість працівників міліції для участі в операції по затриманню й провести їх інструктаж з розподілом функцій для кожного з них; підготувати засоби фіксації (фото-, відеоапаратуру), а також детектори виявлення зброї і т.ін.

4. Тактика допиту підозрюваного у незаконному обігу вогнепальної зброї залежить від часу, що пройшов після злочину, ролі затриманого у вчиненому злочині, наявності доказів про причетність допитуваного до злочину, зайнятої ним позиції й ін. До допиту необхідно ретельно готуватися, для цього необхідно: а) вивчити особу затриманого; б) вивчити матеріали кримінальної справи, одержати додаткову інформацію від оперативних працівників; в) вибрати способи встановлення психологічного контакту з підозрюваним; г) визначити місце й час допиту; скласти план допиту, у якому передбачити: наявність орієнтуючої та доказової інформації; обставини, які підлягають з'ясуванню на допиті; послідовність питань; тактичні прийоми, які будуть застосовуватися; тактичні комбінації у випадку дачі підозрюваним неправдивих показань або відмови від їх дачі.

5. Коли є відомості про те, що на допиті може виникнути конфліктна ситуація, при якій підозрюваний буде давати неправдиві показання, не визнавати свою причетність до злочину та угруповання, необхідно запланувати реалізацію тактичних прийомів, таких, наприклад, як: допущення легенди й деталізація показань; непрямий допит; створення перебільшеного уявлення про поінформованість слідчого щодо ролі допитуваного й наявності доказів у справі; пред'явлення доказів; зміна темпу допиту; використання протиріч у показаннях інших учасників, постановка несподіваних запитань.

ПОНЯТТЯ ОСУДНОСТІ ТА НЕОСУДНОСТІ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Мудрик Ганна Сергіївна

студентка Маріупольського державного університету

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає більш глибокого вивчення індивідуальних характеристик особистості, особливого ставлення до людини, її життя і здоров'я, честі й гідності, недоторканності й безпеки, які відповідно до ст. 3 Конституції України є найвищою соціальною цінністю [1; с. 141].

Проблеми, пов'язані з інститутами Загальної частини кримінального права, завжди звертали увагу науковців. Особливої актуальності вони набули після прийняття Кримінального кодексу України. Питання визначення осудності й неосудності, щодо яких не вироблено одностайного підходу, посідає серед цих проблем одне із центральних місць. Теоретичний і практичний інтерес до них обумовлено зверненням до найбільш складної сторони суспільного життя й соціальної діяльності людей – їх здатності бути винними і кримінально відповідальними за свідому й вольову кримінально карану поведінку.

Основним інструментом, завдяки якому можна прослідкувати, яким чином під час вчинення злочину зовнішній вплив переходить у внутрішній, відбивається на психіці і стає регулятором поведінки й діяльності “нормального” індивіда, є осудність [2; с. 40].

Неосудність, у свою чергу, виступає обставиною, що характеризує поведінку психічно хворої людини або людини, в якій спостерігався тимчасовий розлад психічної діяльності при вчиненні злочину. У таких випадках вона втрачає здатність вибору варіанту поведінки, а остання детермінується хворобливим сприйняттям дійсності [3; с. 6].

Згідно з частиною 1 статті 18 КК суб'єктом злочину визнається фізична осудна особа, яка скоїла злочин у віці, з якого згідно з чинним КК,

може настати кримінальна відповідальність. Наступні 19 та 20 статті КК зводяться «Осудність», та «Обмежена осудність» відповідно [4; 141]. Вони не дають чіткого визначення поняттям «осудність», «обмежена осудність», та «неосудність», але шляхом тлумачення норм можна визначити ці поняття. Так згідно з частиною 1 статті 19 КК осудною визнається особа, що на час скоєння злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Звідси осудність – це спроможність особи на час скоєння злочину усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та керувати ними.

Стаття 20 КК передбачає, що підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину через психічний розлад повною мірою не здатна була усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і (або) керувати ними.

Неосудність - це психопатологічний стан людини, за якого вона під час вчинення суспільне небезпечного діяння не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. Неосудність виключає можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 19 КК).

Неосудність, так само, як і осудність, - юридичне поняття. У зв'язку з цим висновок про осудність чи неосудність особи по конкретній справі робить суд (а в процесі попереднього розслідування - орган дізнання, слідчий чи прокурор), спираючись на результати судово-психіатричної експертизи. Згідно з кримінально-процесуальним законодавством для визначення психічного стану підозрюваного чи обвинуваченого за наявності у справі даних, що викликають сумніви стосовно їх осудності, обов'язково призначається експертиза [5; с. 45]. Однак цей висновок, як і будь-який висновок експерта взагалі, не є обов'язковим для органів попереднього розслідування, прокурора і суду, а підлягає оцінці. Вони можуть не погодитися з висновком судово-психіатричної експертизи, але така незгода має бути вмотивована у відповідному процесуальному документі.

Інститути осудності і неосудності повинні розглядатися комплексно, в сукупності й нерозривно. Так, осудність виступає суб'єктивною передумовою винності і кримінальної відповідальності, неосудність – обставиною, що виключає можливість особи бути суб'єктом злочину, вину і кримінальну відповідальність за вчинене діяння. Вивчення цих явищ саме в нерозривному зв'язку дає змогу продовжити поглиблене їх опрацювання в комплексному й міждисциплінарному аспектах і втілити отримані результати у практику.

Разом із тим суттєвий внесок у вирішення проблем, які стосуються вчення про осудність і неосудність, кримінальної відповідальності осіб з

психічними розладами й аномаліями, зробили своїми працями такі вчені, як Бажанов М.І., Белокобильська Т.К., Зелінський А.Ф., Кудрявцев В.М., Кузнєцова Н.Ф., Сербський В.П., Таганцев М.С., Шахріманьян І.К., та багато інших.

За кілька років кількість місць у стаціонарах скоротилася на 30%, однак за ті самі роки в Україні мала б з'явитися окрема ланка - соціальна психіатрія, яка б допомагала душевно хворим за межами стаціонару.

Звертає на себе увагу проблема, що виявляється на практиці, коли неосудна особа вчиняє злочин, і після цього відносно неї суд виносить рішення про застосування щодо цієї особи примусових заходів медичного характеру на підставі Закону України «Про психіатричну допомогу». Так як кримінальним законом не врегульовані строки застосування примусових заходів медичного характеру, то в разі одужання такої особи суд за наявності заяви представника психіатричного закладу передає цю особу на піклування родичів чи опікунам з обов'язковим медичним наглядом. Тобто, як бачимо, тут не враховується тяжкість скоєного злочину та той фактор, що цей медичний нагляд здійснюється шляхом обліку таких осіб. Самий же облік в залежності від тяжкості хвороби здійснюється шляхом відвідуванням особи психіатричного закладу один раз на місяць або один раз на пів року. А проміжках часу між відвідуванням психіатричного закладу для огляду, особою майже ніхто не займається (опікуни, піклувальники та родичі не завжди мають спеціальні знання та навички спілкування з особами, які знаходяться на обліку в психіатричних закладах). Суд при вирішенні питання про передачі особи на піклування родичів керується лише доказами про оточення особи, щоб воно не сприяло її подальшому захворюванню чи скоєнню нею злочинів.

Тому пропонуються наступні пропозиції щодо вирішення цієї проблеми:

1) накласти функцію контролю за на особу, щодо якої припинили примусові заходи медичного характеру не тільки за медичними установами, а й за органами внутрішніх справ, щоб хоча б раз на тиждень або місяць (в залежності від тяжкості скоєного злочину) дільничний інспектор перевіряв поведінку такої особи та опитував сусідів та близьких;

2) в залежності від тяжкості та характеру злочину накласти на деякий час деякі обмеження на цю особу щодо відвідування місць, де масово споживають алкоголь; щодо відвідування інших несприятливих місць для стану здоров'я цієї особи в певний проміжок доби, наприклад з десяти годин вечора до четвертої ранку. Якщо ж ця особа буде порушувати накладені на неї обмеження протягом певного часу, то до неї застосовується примусове лікування.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.
2. Проблема невменяемости в теории и практике судебной психиатрии: Учебное пособие / Д.Р. Лунц. - М.: Просвещение, 1966. – 407 с.
3. Табачников С. І., Горбань Є. М., Михайлов Б. В., Влох І. Й., Маркова М. В., Чугунов В. В. Актуальні проблеми соціально-реабілітаційної психіатрії в Україні // Медицинские исследования. — Т. 1, вып. 1. - 2001.
4. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України // Верховна Рада УРСР, 1960, № 1001-05.

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Нікітюк Олена Миколаївна

студентка юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У чинному кримінально-процесуальному законодавстві України призначення експертизи розглядається як один з трьох способів використання спеціальних знань у судочинстві. Експертиза призначається слідчим у випадках, коли для вирішення певних питань при проведенні у справі потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання.

Призначення експертизи є процесуальним рішенням слідчого та її рішення суворо регламентоване нормами процесуального права, вона є процесуальною дією при доказуванні зі спеціальною формою, де експерт, використовуючи спеціальні знання, досвід, професійні навички у межах своєї компетенції виявляє нові докази, що мають значення для пізнання злочину. Оскільки призначення експертизи є процесуальною дією і, таким чином, її проведення можливе лише у порушеній справі, та чітко регламентоване нормами процесуального права. Разом з тим у науковій літературі і серед практичних працівників існує думка, що окремі види експертиз можна проводити до винесення постанови про порушення справи. Необхідно зазначити, що при такому порядку відсутні реальні гарантії вірогідності експертного висновку та істотно ускладнена реалізація права обвинуваченого на захист.

Згідно із законом (ст.66, ст.75 КПК) слідчим як експерт може бути викликана будь-яка особа, яка має необхідні знання для надання висновку з питань, що досліджуються. Питання, які поставлені перед експертом та

його висновки не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта, разом з тим кримінально-процесуальний закон не дозволяє поєднувати процесуальні функції експерта з функціями свідка, слідчого та інших суб'єктів. Однак

відповідно до ст. 128 КПК експертом може бути також особа, яка раніше у цій справі виступала в якості спеціаліста.

Відповідно, що слідчий у постанові про призначення експертизи спеціалістам експертних установ зазначає лише назву установи, а керівник сам доручає її проведення конкретному експерту чи експертам. На мою думку, це суперечить вказаним нормам (66, 75, 77, 114 КПК). Автори Інструкції про призначення та проведення судових експертиз, затверджену наказом Міністерства юстиції від 08.10.1998р. № 53/5 пішли ще далі у п. 22 записали, що керівник експертної установи доручає проводити експертизи її структурному підрозділу, керівник якого може вирішувати кому з експертів доручити її виконання це суперечить, навіть чинній ст. 198 КПК.

Вважаю, керівник названої установи на вимогу слідчого зобов'язаний виділяти конкретного спеціаліста або запропонувати узгоджену кандидатуру експерта. Такий порядок не є втручанням в "організаційно-розпорядчі функції керівника експертної установи і не спричиняють дезорієнтацію роботи", як це намагаються довести деякі працівники експертних установ.

Необхідно зазначити, що закон не наділяє керівника експертного закладу правом контролю за якістю експертизи, тобто право втручатися в процес експертного дослідження та в одержані результати. Відсутність такого права - це одна із гарантій незалежності судового експерта. Між тим відомчі приписи зобов'язують керівника здійснювати такий контроль, впливати на якість висновків експерта і фактично вимагають від експертів виконання таких вказівок керівника. Читку позицію з цього питання висловила Т. Авер'янова: керівник експертної установи виконує лише "суто організаційні і забезпечуючі проведення експертизи функції (Авер'янова Т.В. Суб'єкты експертной деятельности. // Вестник криминалистики. - 2001. = Вып.2. с.34

Існує ще одна проблема, яка відноситься до процесуального статусу об'єкта експертизи. Як правило, вважається, що об'єктом експертизи є речові докази, які мають важливе значення для справи і слугують джерелом доказової інформації. Необхідно зазначити, що така думка є хибною. Доказове значення є не самі речі, предмети, а лише їх властивості, ознаки або зафіксовані ними відображення інших об'єктів. Самі речі виступають лише як носії інформації. Доказове значення має лише ця інформація, а саме дякуючи її приналежності до справи, ми називаємо цю систему носієм, а її зміст - речовими доказами.

Постає ще одна проблема. Як на практиці відбувається передача об'єктів дослідження до експертних установ? У постанові про призначення експертизи слідчий зазначає, що на дослідження направляються речові докази, вказується їх назва, кількість, а для ознайомлення направляються

матеріали кримінальної справи. Потім слідчий пише супровідного листа керівникові експертної установи і, як правило, особисто передає справу та об'єкти експертного дослідження. Якщо експерт є незалежний від зазначеної установи спеціаліст, то слідчий в даній ситуації має змогу контролювати його організаційну діяльність, процес дослідження та зберігання об'єктів тощо. А у випадку коли експертиза проводиться в експертній установі, то рух справи та об'єктів віддано на розсуд працівників її канцелярії та експерт. Отже, на сьогоднішній день, слідчий не має можливості передавати об'єкти та матеріали справи безпосередньо експерту, а також, як уже зазначалося дізнаватися про його особисті та ділові якості та вирішувати інші процесуальні питання. Неврегульованість цих питань іноді призводить до втрати об'єктів та матеріалів справи, пошкодження та знищення цих об'єктів без згоди слідчого тощо. Це відбувається через те, що процесуальний закон не зобов'язує експерта узгоджувати свої дії з слідчим, а названа вище Інструкція здебільшого стосується експертів і не є законодавчим актом.

Підсумком проведення експертного дослідження є висновок, який закон відносить до числа самостійних видів судових доказів (ч. 2 ст.65 КПК) і так як усі інші докази не має завчасно встановленої сили. У той же час оцінка висновку експерта має певну складність. Зазначу, що являючись результатом дослідження, яке було проведене з використанням спеціальних знань, інші учасники процесу не завжди адекватно можуть оцінити висновок, так як не володіють знаннями. Часто на практиці завищують доказове значення висновку експерта. Як приклад, можна навести досить розповсюджене помилкове судження, коли висновок про родову (групову) приналежність інтерпретації, як індивідуальну ідентифікацію. Суддя оцінює як категорично позитивний у встановленні конкретної тотожності.

Таким чином, названі проблеми є нічим іншим як недосконалістю правового регулювання, що потребує змін у процесі вдосконалення кримінально-процесуального законодавства.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року // Відомості Верховної Ради України.- 1996р.-№30.-ст.141

2. Кримінально-процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Тертишник В.М.- К., АСК. 2007.-с.1056
3. Орлов Ю. Спорные вопросы судебной экспертизы // Рос.Остиции-1995.- №1.-с13
4. Аверянова Т.В. Субъекты экспертной деятельности // Вестник криминалистики.-2001.- Вып. 2 - с.34

ПІДГОТОВКА ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ПО ЗАТРИМАННЮ ЗЛОЧИНЦІВ З РЕЧОВИНИ ДОКАЗАМИ ПО СПРАВІ ПРО НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Сулейманова Зейнеп Ресульївна

здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

1. Вивчення слідчо-оперативної практики показало, що найбільш складною є операція по затриманню на місці злочину членів групи, яка незаконно здійснює збут наркотичних засобів. Тому, в цьому випадку доцільне проведення тактичної операції «Затримання запідозреного на місці злочину».

2. Проведений автором аналіз слідчо-оперативної практики показує, що дана операція є найпоширенішою. Її проведення значною мірою скорочує строки розслідування, а головне - забезпечує припинення злочину й створює оптимальні умови для одержання й фіксації доказів, які мають значення для справи.

3. При проведенні тактичної операції «Затримання запідозреного на місці злочину», неодмінною умовою є координація початкових слідчих дій і оперативно-розшукових заходів. Така тактична операція найчастіше проводиться як єдиний акт, у певному місці, в стислі проміжки часу. Окремі етапи її реалізуються в умовах суворої конспірації. Тому навіть незначний відступ від плану операції може зашкодити досягненню поставлених цілей, оскільки її учасники найчастіше діють в екстремальних ситуаціях.

4. Успіх проведення зазначеної тактичної операції залежить від того, яка увага приділена її підготовці. Повнота зібраної інформації про об'єкт буде визначати кількість часу, відведеного на її підготовку. В одних випадках приділяється кілька годин, в інших - кілька місяців.

5. На етапі підготовки операції для одержання даних, необхідних для складання плану доцільно : по можливості ретельно ознайомитися з місцем (приміщенням або територією), де планується проведення операції, з метою з'ясування шляхів можливого відходу злочинців і їх

перекриття, місць ймовірного приховання наркотичних засобів; зібрати усі відомості про осіб, які цікавлять слідство; встановити спостереження для вивчення звичок і ідентифікації осіб, які відвідують це місце.

З метою вибору підходящого моменту затримання й фіксації неправомірних дій запідозрених оперативними працівниками в обов'язковому порядку встановлюється спостереження за затримуваними з використанням відео-, звукозапису або фотозйомки.

6. З метою успішного затримання в ході реалізації тактичної операції рекомендується: а) включити в групу затримання досвідчених, ретельно проінструктованих працівників міліції (їх чисельність повинна перевищувати чисельність затримуваних у два-три рази); б) затримання проводити в малолюдних місцях або на відкритій місцевості, використовуючи фактор раптовості (важливо нейтралізувати затримуваного, виключити не тільки його опір, але й можливість позбутися доказів); в) процес затримання по можливості слід фіксувати за допомогою відео- або фотозйомки; г) у момент затримання руки злочинця блокуються й здійснюється його особистий обшук; д) особистий обшук затриманого проводиться негайно, відразу ж після затримання; е) проводити затримання за участю слідчого й експерта-криміналіста.

7. При підготовці тактичної операції важливо продумати всі деталі затримання, тому що збувальники наркозасобів вдаються до різних хитрощів, перевіряють, чи немає за ними спостереження з боку міліції, імітують протиправні дії, заготовлюють пакети, у яких замість наркозасобів вкладають інші предмети.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ПО ЗАТРИМАННЮ ЗЛОЧИНЦІВ З РЕЧОВИМИ ДОКАЗАМИ ПО СПРАВІ ПРО НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Сулейманова Зейнеп Ресульївна

здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

1. Проведення тактичної операції «Затримання запідозреного з речовими доказами» під час ліквідації кубел, в яких здійснюється збут і споживання наркотичних засобів має свої особливості.

2. Стосовно організаторів кубел кримінальні справи порушуються в основному за оперативними матеріалами у всіх випадках виявлення в кублоутримувачів наркозасобів, предметів зі слідами цих речовин, а також засобів їх дозування, споживання, збуту. При одержанні такої інформації (як гласної, так і оперативної) орган дізнання планує роботу з її перевірки.

Оперативні працівники під пристойним приводом (легендою) відвідують квартири зазначених осіб. У випадку виявлення ознак утримання кубла, за такими квартирами встановлюється спостереження (з метою виявлення осіб, які їх відвідують). У необхідних випадках, залежно від оперативної ситуації, організують засідки з метою затримання клієнтів цих кубел.

3. При вирішенні питання про порушення кримінальної справи слідчий повинен ознайомитися з оперативними матеріалами, скласти разом з оперативним працівником план слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, які в поєднанні утворюють зміст тактичної операції. Необхідно відразу ж сформувати слідчо-оперативну групу, до якої залучити представників громадськості.

4. При надходженні достовірної інформації (від членів групи, які перебувають у засідці) про знаходження в кублі осіб, прибулих для споживання наркозасобів, необхідно одержати докази злочинних дій власника кубла, а також зазначених осіб. Для цього членами слідчо-оперативної групи здійснюються такі заходи: 1) затримуються відвідувачі кубла; 2) проводиться їх особистий обшук з метою вилучення зброї й інших речових доказів (наркозасобів, шприців, грошей і т.ін.); 3) проводиться огляд і обшук місця події (кубла); 4) фіксується за допомогою фото-відеоапаратури обстановка, яка свідчить про використання приміщення саме для споживання наркозасобів; 5) вилучаються, упаковуються й опечатуються речові докази, виявлені при огляді місця події (наркозасоби приготовлені для споживання, їх залишки, упакування, пристосування для ін'єкцій, паління, отримані від відвідувачів кубла гроші за наркотичні засоби і т.ін.); б) затримані особи порізно доставляються в орган внутрішніх справ, де встановлюється їх особистість; 7) проводиться огляд; 8) здійснюються інші слідчі дії (допити, очні ставки, відтворення обстановки та обставин події у вигляді слідчого експерименту, призначаються судово-медичні й судово-хімічні експертизи та ін.).

5. При ліквідації кубла доцільно планувати роботу з виявлення сусідів і родичів власника кубла, які потім допитуються в якості свідків. Можлива організація засідок після ліквідації кубла, з метою затримання й перевірки осіб, які його відвідують. В цілому тактична операція «Затримання запідозреного з речовими доказами» з метою ліквідації кубла, повинна реалізовуватися з дотриманням правил конспірації (швидкість, збереження колишньої обстановки, режим ізоляції, контроль над прилягаючою територією і т.ін.) з урахуванням криміналістичних рекомендацій.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ І ТЕХНІКИ В ПРОЦЕСІ РОЗКРИТТЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Шушкевич Маріанна В'ячеславівна
студентка магістратури Донецького юридичного інституту
Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О.
Дідоренка

Одним із найважливіших завдань сучасної Української держави і суспільства в цілому є забезпечення суворого додержання законності, викорінення будь-яких порушень громадського порядку, ліквідація злочинності, усунення причин та умов, що породжують та сприяють її розвитку. Необхідність застосування у кримінальному процесі наукових, технічних та інших знань пов'язана з тим, що розслідування злочину є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності. Тому пізнання події злочину та порушника, який його вчинив, вимагає від особи, що проводить дізнання, слідчого та інших учасників кримінального процесу застосування різних спеціальних знань та навичок у певних видах діяльності. Науково-технічний прогрес уможлиблює більш широке застосування його надбань у правоохоронній діяльності.

Науково-методичним забезпеченням є система науково визначених напрямів діяльності, в кожному з яких цілеспрямоване здійснення певних заходів сприяє оптимізації кримінально-процесуальної діяльності. До його структури доцільно віднести: законодавчий, інформаційний, науково-технічний, організаційний, кадровий і матеріально-технічний напрями[4].

Ліквідація злочинності завжди пов'язана з розслідуванням злочинів, до якого залучаються як фахівці-юристи, так і особи, які володіють спеціальними знаннями в інших галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла. Така діяльність спрямована, в першу чергу, на забезпечення об'єктивності досудового слідства, встановлення істини у кримінальній справі, що є основною метою розслідування. Тому виникнення і розвиток інституту застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві тісно пов'язані з процесом розвитку та удосконалення теорії і практики кримінально-процесуальної форми досудового слідства та судового розгляду кримінальних справ. Рушійною силою цих процесів є зміни у суспільних відносинах та науково-технічний прогрес. Вони вимагають постійної уваги науковців з метою вивчення та вироблення нових прогресивних правових норм для їх врегулювання з метою демократизації кримінального судочинства[6].

Найчастіше для застосування науково-технічних засобів слідчими залучаються як спеціалісти експерти-криміналісти, судово-медичні

експерти науково-дослідних (криміналістичних) установ (бюро) системи МВС, МОЗ, МЮ України та ін.

Вагома технічна допомога слідчому надається спеціалістами-криміналістами при огляді місця події, відтворенні обстановки і обставин події злочину, обшуку тощо. Важливо й те, що при проведенні цих та інших слідчих дій спеціаліст іноді може застосувати той чи інший технічний засіб, який є новинкою або просто поки що не відомий слідчому.

При проведенні огляду місця події та деяких інших слідчих дій важливо виявити, зафіксувати та вилучити непошкодженими невидимі неозброєним оком сліди злочину. Участь спеціаліста з метою застосування новітніх і найскладніших науково-технічних засобів підвищує надійність гарантії виявлення, фіксації та вилучення таких речових доказів і об'єктивність їх оцінки й використання у кримінальній справі[5].

Зв'язок кримінального процесу з експертологією проявляється в сфері вирішення завдання встановлення об'єктивної істини. Для її досягнення нерідко виникає потреба в застосуванні спеціальних знань, досягнень природознавчих та інших наук. Найбільш ефективною формою використання спеціальних знань на досудовому слідстві є призначення судових експертиз. Експертиза значно поширює пізнавальні можливості слідства і суду, дозволяє використовувати під час розслідування чи судового розгляду кримінальної справ весь арсенал сучасних науково-технічних засобів і спеціальних знань.

Криміналістична експертиза, узагальнюючи і накопичуючи досягнення хімії, фізики, біології, медицини та знання, здобуті фахівцями багатьох інших наук, стає все більш природничою, комплексною та універсальною, її методологія поповнюється досягненнями інших наук і найбільш пристосована до методики розслідування злочинів. Це робить її найпоширенішою експертизою в слідчій практиці.

Водночас слід зауважити, що всі досягнення криміналістики можуть застосовуватись тільки в рамках кримінально-процесуального законодавства, з дотриманням процесуальної форми. Здобуті фактичні дані можуть бути використані в судовому доказуванні тільки, якщо вони відповідають встановленим процесуальним законам правилам допустимості доказів.

Не дослідженим є питання стосовно проведення експертизи у кримінальній справі експертами зарубіжних країн. Відомо, що у багатьох розвинених країнах заходу наявні величезні напрацювання у галузі криміналістики та інших сферах, наукові дослідження яких широко використовуються у кримінальному судочинстві[8].

Спеціальні норми, які мають регулювати залучення іноземних фахівців, у кримінально-процесуальному законодавстві України відсутні, але не існує і заборони (ст. 31, 75, 196, 198 КПК). Навпаки, у частині 2 статті 75 КПК зазначено, що як експерт може бути викликана будь-яка особа, яка має необхідні знання для дачі висновку з досліджуваних питань.

У статті 23 Закону України "Про судову експертизу" сказано, що керівники спеціалізованих установ та відомчих служб, які проводять судові експертизи, у необхідних випадках мають право за згодою органу або особи, що призначила судову експертизу, включати до складу експертних комісій провідних фахівців інших держав. Такі спільні експертні комісії здійснюють судові експертизи за нормами процесуального законодавства України.

Ця норма є дуже загальною, не дає відповіді на багато питань процесу залучення експерта і стосується тільки того іноземного фахівця, який проводитиме дослідження у складі комісії українських експертів, а не самостійно.

Протягом тривалого часу у спеціальній літературі висловлені спірні міркування з питань застосування у розкритті й розслідуванні злочинів поліграфу як технічного засобу виявлення, фіксації, вилучення і дослідження внутрішнього емоційного стану людини. Не викликає сумніву, що сучасний поліграф – це високоточний прилад, який відображає психофізіологічний стан організму досліджуваної особи[1]. У 2001 році в Україні здійснювався експеримент по проведенню поліграфної перевірки під час опитування кандидатів на службу в органи внутрішніх справ та навчання в навчальних закладах МВС України, осіб рядового і начальницького складу, які включалися до складу миротворчих місій, висувалися на керівні посади під час професійно-психологічного відбору; вибірково – працівників органів внутрішніх справ, щодо яких проводилися службові перевірки. Однак після закінчення такого експерименту не прийнято жодного нормативного документа, згідно якому дозволено було б використовувати поліграф у кримінально-процесуальній чи оперативно-розшуковій діяльності. За відсутності правового регулювання поліграф не може застосовуватися у діяльності органів дізнання й досудового слідства по розкриттю й розслідуванню злочинів[7].

Спірними є висловлені у літературі точки зору щодо можливості проведення одорологічної експертизи з використанням собак-детекторів чи створення універсального детектора розпізнавання індивідуальних запахів людини. У зв'язку з цим доцільним є проведення на базі ДНДЕКЦ МВС України за участю фахівців інших наукових установ ґрунтовних експериментальних досліджень використання одорологічних методів,

вивчення досвіду з цих питань правоохоронних органів інших країн і на цій основі вирішення питання про межі застосування методів дослідження запахів людини, їх оформлення у відповідності з вимогами чинного кримінально-процесуального законодавства України і допустимість використання результатів цих досліджень як доказів[2].

Потребою сьогодення є створення національної автоматизованої дактилоскопічної ідентифікаційної системи з метою автоматизації накопичення дактокарт та процесу їх перевірок з використанням ЕОМ. Нині в Україні використовуються різні системи, виготовлені за кордоном. У них різне програмне забезпечення, операційна система, алгоритми побудови цифрових образів зображення для зберігання в базі даних та пошуку. Це не дозволяє створити єдину розподілену систему дактилоскопічної реєстрації, унеможлиблює взаємодію між регіонами, перешкоджає здійсненню централізованого управління системою. Тому нагальною проблемою є створення власної АДІС з однотипним програмним забезпеченням та сучасними високоякісними телекомунікаційними мережами, кадровим забезпеченням по експлуатації АДІС та їх супроводженню, створення нової чіткої системи формування дактомасивів[3].

Таким чином, формування соціальної та правової держави, необхідність реалізації принципів державотворення, проголошених Конституцією України, демократичне спрямування суспільства вимагають змін в діяльності органів досудового слідства і суду, реального захисту прав і законних інтересів особистості. Процеси реформування судочинства, упорядкування законодавчої бази, модернізація кримінально-процесуальної системи мають бути заснованими на ролі та авторитеті наукового знання.

Поповнення арсеналу науково-технічних засобів, що застосовуються у боротьбі зі злочинністю при здійсненні кримінально-процесуальної процедури, ставить питання про необхідність перевірки їх науковості, заборону використання антинаукових прийомів та таких, що не відповідають принципу демократичності.

Підвищення якості слідчої і судової діяльності залежить від умілого використання новітніх науково-технічних засобів, інформаційних технологій, сучасних прийомів, способів та методів. Важливою умовою ефективного розслідування злочинів та судового розгляду справ є використання спеціальних знань, призначення і проведення судових експертиз, впровадження передових досягнень науки і техніки у практику боротьби зі злочинністю, що сприяє надійності системи доказування по справі.

Література:

1. Барко В.І. Перспективи застосування поліграфів “Ахсітон” в органах внутрішніх справ України // Актуальні проблеми юридичної психології: Мат. міжнар. наук.-практ. конф., 18–20 травня 1999 р. / За ред. С.І. Яковенка. – К.: РВВ КІВС, 1999. – С. 8–10.
2. Басай В.Д. Основні напрямки та методика сучасних одорологічних досліджень // Актуальні проблеми сучасної криміналістики: Мат. наук.-практ. конф.: У 2-х ч. – Сімферополь–Алушта, 19–21 вересня 2002 р. – Сімферополь: Доля, 2002. – Ч. 2. – С. 26–34.
3. Бахин В.П. Нужна ли обществу дактилоскопическая регистрация? // Криміналістичний вісник: Наук.-практ. зб. – 2002. – Вип. 3. – С. 19–24.
4. Бахін В.П., Цимбал П.В. Удосконалення форм використання науково-технічних досягнень у розслідуванні // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства: Міжвуз. зб. наук. праць. – К.: Укр. акад. внутр. справ, 1993. – С. 112–121.
5. Гончаренко В.Г. Використання положень природничих і технічних наук в кримінальному судочинстві. – К.: Вища школа, 1999. – 260 с.
6. Матвієнко В.В. Наукове забезпечення розслідування злочинів як завдання криміналістики // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1998. – № 3. – С. 35–39.
7. Положення про проведення експерименту щодо використання комп'ютерних поліграфів у діяльності органів внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України № 743 від 28 серпня 2001 р. – К., 2001. – 16 с.
8. Экспертизы в судебной практике: Учеб. пособие / Авт. кол.: В.И. Гончаренко (руководитель), В.Е. Бергер, Т.В. Варфоломеева и др. – К.: Вища шк., 1987. – 200 с.

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ НАРКОТИЗМУ В УКРАЇНІ

Янюк Олена Віталіївна

студентка Економіко-правового факультету Донецького національного університету

Попередження скоєння злочинів сьогодні набуває нового змісту у зв'язку з орієнтацією суспільства на законність як основний принцип життєдіяльності. Ускладнення криміногенної обстановки, зростання рівня злочинності у сфері незаконного наркообігу, поширення впливу наркотичної субкультури на всі сфери суспільного життя і на всі верстви

населення – все це надає проблемі попередження злочинності значної актуальності. Тому є необхідним визначення основних заходів запобігання злочинам у сфері незаконного наркообігу.

Завданням профілактичної діяльності є не повне викорінення злочинності у сфері наркообігу, а ефективно зниження її кількісних та якісних показників, зменшення її дії на суспільство та державу, підвищення рівня особистої безпеки громадян, захисту їх законних прав та інтересів [1, с.315].

Так, увесь комплекс заходів попередження можна підрозділити на три основних блоки: загальносоціальні, спеціально-кримінологічні, індивідуальні [2, с. 141].

Загальносоціальні заходи є визначальною підсистемою системи профілактики злочинів. Вони охоплюють наймасштабніші заходи, спрямовані на досягнення мети профілактики злочинності у сфері наркообігу. Під цим видом слід розуміти діяльність, спрямовану на виявлення причин, умов та обставин поширення наркоманії та злочинного наркобізнесу, а також застосування заходів щодо їх усунення. Це – стримувальний від правопорушень вплив на всіх осіб, який має своїм джерелом соціальні, в тому числі правові норми, відповідну поведінку державних органів, громадських організацій та окремих осіб [1, с.318].

Для отримання інформації про причини та умови вчинення злочинів, пов'язаних із наркоманією та злочинним наркобізнесом, необхідно враховувати відомості, отримані на основі вивчення:

- кримінальних справ;
- даних адміністративно-профілактичної діяльності з боротьби із наркоманією та злочинним наркобізнесом;
- матеріалів соціологічних, оперативно-кримінологічних досліджень;
- соціологічних опитувань;
- тощо [3, с.462].

Таким чином, загальносоціальні заходи покликані суттєво впливати на причини та умови злочинності у сфері наркообігу, що ж стосується спеціально-кримінологічних заходів, які буде розглянуто нижче, то вони лише можуть знижувати її рівень.

Із загальносоціальною профілактикою злочинності тісно взаємопов'язана спеціальна профілактика, під якою слід розуміти соціальний процес, основою якого є використання спеціальних методів і прийомів, знань та навичок регулювання соціальних відносин винятково з метою ліквідації тих їх негативних моментів, які можуть провокувати вчинення злочинів у сфері наркообігу, тобто з метою забезпечення кримінально-правових вимог [4, с.89].

Спеціальна профілактика включає заходи, безпосередньо спрямовані на усунення чи нейтралізацію криміногенних факторів, виправлення і перевиховання осіб, які вчинили чи можуть вчинити злочини.

З урахуванням активної ролі особистості в генезисі злочинної поведінки, попереджувальний вплив постійно повинен здійснюватися не тільки на зовнішні щодо неї фактори, а й на саму особистість. Тому, велике значення у боротьбі із наркоманією належить індивідуальній профілактиці, що полягає у виявленні споживачів наркотичних засобів, а також осіб, які займаються поширенням наркотиків та застосування до них заходів виховно-профілактичного характеру чи кримінально-правового впливу [3, с.464].

Отже, з метою ефективного застосування зазначеного комплексу профілактичних заходів, слід також звернути увагу на:

- підвищення професійної спеціалізації працівників ОВС, їхніх служб та підрозділів;
- вдосконалення організаційних основ боротьби з наркоманією, злочинним наркобізнесом;
- створення міжрегіонального міждержавного інформаційного банку про наркотизацію та особах, що вживають наркотики та займаються злочинним наркобізнесом;
- налагодження та більш оперативного здійснення обміну інформацією про осіб, що займаються злочинним наркобізнесом, які проживають в різних регіонах та державах близького та дальнього зарубіжжя [3, с.467].

Література:

1. Йосипів А.О. Загально-соціальна, спеціально-кримінологічна, індивідуальна профілактика злочинності: правові аспекти / А.О. Йосипів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2010. – № 1. – С.315-324.
2. Пономаренко Ю.Г. Кримінологічна характеристика та попередження злочинів у сфері незаконного наркообігу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ю.Г. Пономаренко. – Х., 2004. – 203 с.
3. Филонов В.П. Состояние, причины преступности в Украине и ее предупреждение: Монография / В.П. Филонов. – Донецк: «Донеччина». – 1999. – 640 с.
4. Чувирін Д.Е. Вибір ефективної наркотичної політики України – шлях збереження генофонду нації / Д.Е. Чувирін // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія та практика). – 2007. – № 15. – С.87-91.

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА З ПИТАНЬ ОХОРОНИ
ДОВКІЛЛЯ**

Батракова Яна Вікторівна

асистент кафедри Правознавства Макіївського економіко-гуманітарного інституту

Запорукою раціонального та екологічно безпечного господарювання є сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни, що відповідно означає таке функціонування державного механізму, головними засадами екологічної політики якого є: одночасне задоволення матеріальних і духовних потреби населення, забезпечення високоефективного використання природних ресурсів, створення сприятливих умови для збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу

Доцільно звернути увагу на особливості регулювання окремих питань, пов'язаних з правом на вільне отримання повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законом.

Основними законодавчими актами, які регулюють питання доступності отримання екологічної інформації є Конституція України, Конвенція "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" від 28 червня 1998 р. (Ратифіковано Законом України №832-XIV від 6 липня 1999 р.); Положення «Про порядок надання екологічної інформації» від 27 лютого 2004р., Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші.

Зокрема відповідно до ч.2 ст. 50 Конституції України екологічна інформація ніким не може бути засекречена, у свою чергу Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. визначає право громадян на вільне отримання, використання, розповсюдження та зберігання інформації про стан навколишнього природного середовища, за винятком обмежень встановлених законом. Таке обмеження визначено у пункті 3.6. Положення «Про порядок надання екологічної інформації»: не надання інформації можливе лише у разі, якщо вона становить державну таємницю. Адміністративна відповідальність за порушення визначених норм права, яке виражається у відмові чи несвоєчасному наданні екологічної інформації, встановлена в ст. 91⁴ КпАП України.

Виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що дані, які характеризують чи оцінюють стан навколишнього середовища, якість продуктів харчування, використання та розробку природних ресурсів, відображають діяльність підприємств та установ, яка може негативно вплинути на стан довкілля та інше не можуть бути засекречені та приховані від населення, крім випадків визначених законом.

Вільний доступ та використання таких даних зумовлено існуванням в Україні мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, яка створена відповідно до Положення «Про порядок надання екологічної інформації» від 27 лютого 2004р. Слід додати, що відповідно до пунктів 2.2. та 2.4. цього Положення надання екологічної інформації забезпечують у межах компетенції Спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів України та їх органів на місцях, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями, які мають екологічну інформацію.

Засобами поширення екологічної інформації є її надання засобам масової інформації, систематичне опублікування у бюлетенях, збірках тощо, виступи з заявами уповноважених осіб, надання моніторингових даних підприємствами та установами, надання письмових відповідей на запити та інше, однак розрізненість подібних дій унеможливує комплексне оцінювання існуючих даних про стан довкілля та сталий розвиток. Однак для досягнення більшої обізнаності та інформування населення необхідно створення додаткових централізованих засобів розповсюдження інформації через мережу Інтернет.

Подібне нововведення дозволить споживачам мережі Інтернет послуг, а саме широкому загалу фізичних та юридичних осіб, без додаткових фінансових та часових затрат отримувати локалізовано нагальну і достовірну інформацію у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини та багато іншого, що означає підвищення ефективності формування організаційно-правових передумов загальної екологічної інформатизації населення.

У зв'язку з вищезазначеним, для досягнення поставленої мети доцільним є доповнити ст. 91⁴ КпАП України «Відмова в наданні чи несвоєчасне надання екологічної інформації» частиною другою та викласти її у такій редакції: «Відмова в наданні чи несвоєчасне надання особами, які зобов'язані надавати, повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, необхідної для створення, забезпечення існування та оновлення інформаційно-аналітичної загальнонаціональної бази екологічної інформації – тягне за собою

накладання штрафу на службових та посадових осіб від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що існування та розвиток напрямку захисту права на екологічне забезпечення, сталий розвиток, охорону довкілля та природних ресурсів та створення вільної та широкої мережі екологічного інформування є засадами та напрямками в державній екологічній політиці.

Джерела:

1. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141.
2. Конвенція "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" від 28 червня 1998 р. (Ратифіковано Законом України №832-XIV від 6 липня 1999 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1999.- № 34. – Ст. 296.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, М.І. Іншин, І.М. Шопіта та ін. – Видання четверте, із змінами та доповненнями станом на 10 листопада 2010р. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 712 с.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991р. // Відомості Верховної Ради України від 08.10.1991 - 1991 р., № 41, стаття 546.
5. Положення «Про порядок надання екологічної інформації» від 27 лютого 2004р. // Офіційний вісник України від 27.02.2004 - 2004 р., № 6, стор. 228, стаття 358, код акту 27742/2004.

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Бондаренко Олександр Володимирович

здобувач кафедри адміністративного права та процесу ННІПМК ХНУВС

Одним із актуальних питань подальшого вдосконалення системи управління вищою освітою є створення раціональних організаційних структур управління вищим навчальним закладом та оптимізація їх діяльності. Вищий навчальний заклад, як один із суб'єктів реалізації державної політики у сфері освіти, в той же час є об'єктом керованим. Тому, вважаємо за необхідне дослідити адміністративно-правового регулювання функціонування ВНЗ в контексті реалізації завдань та функцій, що стоять перед ним. Адже, відповідно організована та

реформована система організації діяльності ВНЗ України, суттєво вплине не тільки на стан освіченості громадян країни, а в першу чергу на соціально-економічні показники розвитку держави.

Вища освіта, її розвиток та складові були і залишаються актуальними у дослідженнях, як науковців різних напрямлень так і державних діячів України [3], [5], [6], [9], [10], [15], [11], [12]. Зважаючи на змістовні та ґрунтовні праці вчених у даному напрямку, зазначимо, що питанням функціонування ВНЗ та його складових, методам та засобам здійснення завдань вищим навчальним закладом не було приділено достатньої уваги. Вважаємо необхідним висвітлення функціонування ВНЗ з точки зору адміністративного права, що дозволить нам н'юансно відобразити життєдіяльність закладу і в подальшому дасть можливість повністю розкрити тематику нашого дослідження.

Тлумачити поняття вищого навчального закладу, можливо як і за законодавством України так і відповідно до європейської конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, не оминаючи, звичайно підхід до даного визначення філологів [4], [8], [13], [14], [16]. Враховуючи дані визначення приходимо до висновку, що всі терміни включають наявність самої цілісної системи та підкреслюють особливості організаційно-правового становища ВНЗ. Так, вона складається із наявності у ВНЗ України засновника, що має визначений адміністративно-правовий статус; вищий навчальний заклад реалізує цілісність та впорядкованість системи освіти, забезпечуючи впровадження освітньо-кваліфікаційних рівнів, здійснюючи навчальний та виховний процеси. Крім, того ВНЗ є самостійним суб'єктом поряд із студентами, засновниками, органами місцевого самоуправління, при вирішенні спорів виступає, як самостійна юридична особа. Незалежно від форм власності несе відповідальність за реалізацію державних освітніх стандартів, освітніх програм, що використовуються ним в навчально-виховному процесі.

Очевидним є те, що ВНЗ може виступати як у ролі суб'єкта, так і об'єкта державного управління. ВНЗ, як суб'єкт державного управління, виступає відносно свого персоналу, студентів, абітурієнтів та підпорядкованих йому структурних підрозділів. Об'єктом управління ВНЗ виступає стосовно спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі освіти і науки; інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади; Вищої атестаційної комісії України; органів влади Автономної Республіки Крим; органів місцевого самоврядування; власників вищих навчальних закладів; органів громадського самоврядування. Враховуючи мету нашого дослідження, пропонуємо висвітлити функціонування ВНЗ саме як об'єкту управління.

Для повного розкриття теми нашого дослідження, вважаємо за необхідне визначити саме поняття – «функціонування ВНЗ», яке досі не визначене ні у науковій літературі, ні законодавством України. Рациональним вбачається ознайомлення з підходами науковців до визначення функції управління в її загальному вигляді, адже, ВНЗ здійснює свою діяльність фактично завдяки їм. Однозначність у розгляді даного питання теоретиками управління та адміністративного права відсутня. Виділяють декілька підходів характеризуючи дану категорію [1, с.262], [2, с.123], [7 с.26-27]. Аналізуючи позиції вчених, приходимо до наступного висновку: функціонування вищого навчального закладу це – організаційно-розпорядча діяльність освітньої установи, яка виявляється у реалізації завдань та мети її утворення.

Вважаємо, що особливості функціонування ВНЗ як об'єкта адміністративно-правового регулювання, насамперед, зумовлені: метою їх утворення; специфічним характером завдань, функцій та повноважень, які вони виконують (реалізують); його специфічними формами та методами; їх організаційно-штатною структурою; спеціальним порядком їх утворення, реорганізації та ліквідації; статусом суб'єктів навчально-виховного процесу; системою управління ВНЗ України.

Дослідивши основні елементи функціонування ВНЗ України, зауважимо, що зміст адміністративно-правового регулювання діяльності ВНЗ полягає у реалізації загальними та спеціальними органами управління своїх повноважень. Адже, ВНЗ є об'єкт керований і його форми та методи впровадження державної освітньої політики, практично у повному обсязі, залежать від рішень суб'єктів управління та нормативно-правової регламентації його функціонування на законодавчому рівні.

Джерела:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник.: У 2-х т.: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). - К.: Вид. „Юридична думка”, 2004. - 584 с, с.262
2. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. - К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с., с.123
3. Андрейчук С.К. Державне управління реформуванням вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу: Автореф. Дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.01. – Львів, 2007. – 19 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. - 376 с., с.54

5. Демченко О. Л. Державне регулювання в системі управління вищими навчальними закладами в умовах модернізації освіти : Автореф. Дис... канд. наук: 25.00.02 - 2008.
6. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
7. Коваль Л.В. Адміністративне право: Курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. – 3-є вид. – К.: Вентурі, 1998. – 208 с с.26-27
8. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні // Збірка договорів ради Європи. Українська версія. – К.: Парламентське видавництво, 2000. - 654 с.с. 258
9. Кремінь В. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. 216 с.
10. Ніколаєнко С.М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К.: Знання, 2005. – 319 с.
11. Огаренко В.М. Державне регулювання розвитку вищих навчальних закладів в Україні: Автореф. Дис. докт. наук з держ. управ.: 25.00.01. – К. – 36 с.
12. Поступна О.В. Механізм державного управління вищою освітою на регіональному рівні: Автореф. Дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.01. – Харків. – 19 с.
13. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 20. - Ст.134.,ст. 1
14. Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1074, // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 17. – ст. 483.
15. Сидоренко О.Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. – Х.: Основа, 2000. – 256 с.
16. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови. – Том I: А – Є. – К: АКОНІТ, 1998. – 388 с., с.54

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ І ЗАКОННОСТІ В ОВС УКРАЇНИ

Дубина Наталя Анатоліївна

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Харківського національного університету внутрішніх справ

Зі станом дисципліни і законності серед особового складу органів внутрішніх справ, що віддзеркалює спроможність співробітників своєчасно та професійно грамотно вирішувати службові завдання, пов'язані кінцеві результати в діяльності органів внутрішніх справ, піднесення рівня боротьби зі злочинністю та корупцією.

Дисципліна (лат. *Disciplina*) – це обов'язкове для усіх членів будь-якого колективу підпорядкування твердо встановленому порядку [1, с.717]. Що стосується законності, то в науковій літературі розглядаються різні позиції, однак найчастіше її характеризують як принцип державної діяльності, як метод державного управління, режим (стан) суспільних відносин.

Згідно з Дисциплінарним Статутом органів внутрішніх справ [2], якщо в діях осіб рядового і начальницького складу є ознаки злочину, то вони притягаються до кримінальної відповідальності. Це – надзвичайні події в органах внутрішніх справ, але, за даними МВС України, вони мають місце. Незважаючи на загальне зменшення випадків грубих порушень дисципліни та законності в органах внутрішніх справ у 2010 році в порівнянні з аналогічним періодом 2009 року на 11,9% (з 744 до 655) кількості порушених кримінальних справ стосовно працівників ОВС, а відтак і притягнення їх до відповідальності ця проблема також залишається досить гострою і суттєво впливає на авторитет міліції. Упродовж минулого року були вчинені злочини за які засуджено понад 655 працівників ОВС. Переважна більшість кримінальних справ (508 або 77,6%) порушена за злочини, скоєні у сфері службової діяльності, у тому числі: за хабарництво – 129, перевищення влади – 129, службове підроблення – 116, зловживання владою – 108, службову недбалість – 26. Станом на 01.01.2011 з урахуванням залишку минулих року в провадженні органів прокуратури та суду знаходилось 1283 кримінальні справи, порушені відносно 1208 працівників, з яких 161 – заарештовано [3, с.2-9].

Основними чинниками, що сприяють порушенню працівниками міліції дисципліни та законності є:

- а) професійна неспроможність, недосвідченість, непідготовленість;
- б) моральна розбещеність;
- в) хибна практика досягнення позитивних результатів будь-якими шляхами та методами;
- г) особиста недисциплінованість та необережність;
- д) несприятливі індивідуальні психологічні особливості;
- е) неналежний контроль з боку безпосередніх керівників.

Все це призводить до серйозних негативних наслідків, які відображаються на забезпеченні стабільності кадрів, формуванні професійного ядра, від якого багато в чому залежать кінцеві результати оперативно-службової діяльності.

З метою забезпечення належної дисципліни та законності в органах та підрозділах внутрішніх справ України пропонується: керівникам органів та підрозділів внутрішніх справ подавати особистий приклад чесної та сумлінної роботи; проводити з особовим складом засідання,

наради, колегії, тематичні зустрічі із залученням представників органів прокуратури, суду, правозахисних громадських організацій, працівників служби внутрішньої безпеки з метою розгляду актуальних проблем забезпечення дисципліни та законності; розробити спільні плани та програми забезпечення дисципліни та законності в ОВС; постійно підвищувати професійну майстерність особового складу з метою набуття необхідних навичок діяти виключно у правовому полі при розкритті злочинів та припиненні правопорушень, застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї та заходів фізичного впливу; формувати у кожного працівника почуття відповідальності щодо постійного дотримання заходів особистої безпеки, підвищення пильності та психологічної готовності до протидії з боку правопорушників.

Література:

1. Ушаков Д.Н. Толковый словарь русского языка. – М., 1934. – Т.1 – 1566с.
2. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV//Відомості Верховної Ради країни. – 2006. – № 29. – ст. 245.
3. Лист МВС України від 11.02.2011 № 2269/Пп «Про стан дисципліни і законності в органах та підрозділах внутрішніх справ України за 2010 рік».

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН ПОДАТКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ

Дуравкін Павло Михайлович
кандидат юридичних наук, асистент кафедри фінансового права,
Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава
Мудрого»

Прийняття Податкового кодексу України (далі – ПК України) призвело до нормативно-правового закріплення однієї з ключових категорій податкового права – податкового обов'язку, поняття якого раніше не застосовувалось у податковому законодавстві України. Одночасно із набранням чинності статтею 36 ПК України, в якій закріплено визначення та характерні риси податкового обов'язку, виникла й необхідність змістовного аналізу ухваленої законодавцем конструкції. Значимість податкового обов'язку важко недооцінювати, з ним пов'язана динаміка самих податкових правовідносин, існування яких навряд чи може мати сенс без його наявності.

Нормативно закріплене визначення податкового обов'язку (пункт 36.1 статті 36 ПК України) ототожнює його із *обов'язком* платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору [3] (виокремлено – П.Д.). Зазначене може викликати питання щодо наявності в цьому визначенні одного або трьох обов'язків, адже обчисленню, декларуванню та/або сплаті кореспондує обов'язок (однина), а не обов'язки платника податків.

Ускладнює вирішення даного питання норма пункту 38.1 статті 38 ПК України, відповідно до якої виконанням податкового обов'язку визнається сплата в повному обсязі платником відповідних сум податкових зобов'язань у встановлений податковим законодавством строк [3] (виокремлено – П.Д.). У даному разі, податковий обов'язок пов'язується тільки зі сплатою, при чому не податків та зборів, а податкових зобов'язань. Отже, існує невідповідність між законодавчо закріпленим визначенням податкового обов'язку та законодавчо закріпленим змістом його виконання.

Уявляється, що формулювання «та/або» у наведеному визначенні податкового обов'язку можна тлумачити на користь охоплення ним трьох обов'язків: по-перше, з обчислення, декларування та сплати; по-друге, з обчислення і декларування; по-третє, зі сплати. Напевно, саме останнього і стосується пункт 38.1 статті 38 ПК України. Вбачається, що дана норма потребує змін, і має передбачати виконання податкового обов'язку не лише як сплати, при цьому, не податкового зобов'язання, а податків і зборів, а як сукупності обов'язків платника податків.

У свою чергу, в статті 16 ПК України закріплено перелік обов'язків платника податків, що зумовлює необхідність визначення їх співвідношення із категорією податкового обов'язку. Доречно відмітити, що у науково-практичному коментарі до статті 36 ПК України вказується, що податковий обов'язок у широкому значенні включає: 1) обов'язок з ведення податкового обліку; 2) обов'язок щодо сплати податків і зборів; 3) обов'язок з податкової звітності. При цьому, у коментарі до статті 16 ПК України звертається увага на доцільність виокремлення певних груп обов'язків платників: 1) з податкового обліку; 2) щодо сплати податків; 3) з податкової звітності [2, с. 59, 60, 87]. Отже, можна припустити, що податковий обов'язок та обов'язки платника податків співвідносяться як загальне та окреме, тобто останні є елементами вказаних трьох складових податкового обов'язку у широкому розумінні.

Дійсно, аналіз статті 16 ПК України дозволяє певним чином згрупувати, закріплені в ній обов'язки платника податків. Перш за все можна встановити склад обов'язку з податкового обліку. При цьому, необхідно враховувати, що його виконання передбачає як облік платників податків, так і облік об'єктів оподаткування [1, с. 749]. Відповідно, до

цього блоку податкового обов'язку можна віднести обов'язки платника податків закріплені в підпунктах 16.1.1, 16.1.2, 16.1.10 та 16.1.11 пункту 16.1 статті 16 ПК України. Це ті обов'язки, які полягають у постановці на облік у контролюючих органах (облік платників податків), веденні обліку доходів і витрат (облік об'єктів оподаткування), а також повідомленні контролюючих органів про ліквідацію або реорганізацію, зміну місцезнаходження або місця проживання (облік платників податків).

Наступне, це безпосередньо сплата податків і зборів, обов'язок щодо якої міститься у підпункті 16.1.4 пункту 16.1 статті 16 ПК України. На перший погляд даний обов'язок є цілком сформованим, має завершений характер за кількісними показниками, і навряд чи може бути доповнений якимось обов'язком. Однак, у випадку прострочення сплати податків і зборів відбувається виникнення податкового боргу, а отже й обов'язку з його погашення.

Вбачається, що останній потребує закріплення в переліку обов'язків платника податків, як доповнення обов'язку зі сплати податків і зборів. Адже наявність такого явища як «податковий борг» визнається (зокрема, в підпункті 14.1.175 пункту 14.1 статті 14 ПК України дається визначення податкового боргу), але обов'язок з його погашення не відображений у переліку обов'язків платника податків. Даний обов'язок пов'язаний зі сплатою податків і зборів, але не тотожній йому, оскільки погашення податкового боргу стосується сплати ще й штрафних санкцій, а також пені.

Ще одна складова податкового обов'язку стосується податкової звітності. До цієї групи можна віднести обов'язки платника податків, закріплені у підпунктах 16.1.2, 16.1.3, 16.1.5-16.1.7 та 16.1.12 пункту 16.1 статті 16 ПК України. У той же час, якщо стосовно складання та подання звітності (підпункти 16.1.2, 16.1.3) навряд чи можуть виникнути якісь спірні питання, окрім того, що їх доцільніше було б закріпити в рамках одного підпункту, то стосовно деяких інших обов'язків хотілося б зробити певні зауваження.

Зокрема, обов'язки закріплені в підпунктах 16.1.5-16.1.7, а також 16.1.12 пункту 16.1 статті 16 ПК України уявляється допустимим об'єднати в один, який би стосувався надання контролюючим органам інформації, пов'язаної з обчисленням та сплатою податків і зборів, а також збереження такої інформації. У даному разі слід звернути увагу на зв'язок означеної інформації з обчисленням та сплатою податків і зборів. Вказівка на такий зв'язок існує і в підпункті 16.1.3 пункту 16.1 статті 16 ПК України, яким встановлюється обов'язок подавати до контролюючих органів декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів [3]. Виходячи з цього, звітність має безпосередній зв'язок з інформацією щодо обчислення та сплати податків і

зборів, а отже означені обов'язки також відносяться до групи обов'язків з податкової звітності.

Ще декілька обов'язків платника податків стосуються виконання ним законних вимог контролюючих органів, не перешкоджання їх законній діяльності, а також допуску їх посадових осіб до відповідних приміщень, територій (підпункти 16.1.8, 16.1.9, 16.1.13 пункту 16.1 статті 16 ПК України). Уявляється, що дії контролюючих органів, передбачені в означених підпунктах, можуть стосуватись перевірки належного виконання платником податків всіх складових податкового обов'язку у широкому розумінні. Адже під час здійснення контрольних заходів можуть бути виявлені порушення обліку доходів і витрат, постановки на облік в контролюючих органах, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, правильності складання та подання звітності.

Разом із тим, обов'язки платника податків, закріплені в означених підпунктах, вбачається можливим об'єднати в рамках одного обов'язку – виконання законних вимог та не перешкоджання законній діяльності контролюючих органів та їх посадових осіб. Уявляється, що даний обов'язок спричинює виокремлення ще однієї складової податкового обов'язку у широкому розумінні, яка поряд із обов'язками щодо податкового обліку, сплати податків і зборів, а також податкової звітності становить обов'язок із податкового контролю. Останній, відповідно, охоплює обов'язки платника податків закріплені у підпунктах 16.1.8, 16.1.9 та 16.1.13 пункту 16.1 статті 16 ПК України. При цьому, його необхідно відрізнити від обов'язку контролюючих органів щодо здійснення такого контролю, який становить складову їх компетенції з податкового контролю.

Таким чином, зв'язок обов'язків платника податків із поняттям податкового обов'язку полягає у тому, що вони розкривають та деталізують його зміст. Багатоманітність таких обов'язків зумовлює ускладнення структури самого податкового обов'язку, що вимагає виокремлення у його складі декількох частин (податкового обліку, сплати податків, податкової звітності, податкового контролю). Не виключена можливість появи з часом обов'язків платника податків, які будуть потребувати виокремлення нових складових податкового обов'язку. На підставі цього, вбачається перспективним розгляд останнього як збірної категорії, яка вміщує в себе сукупність обов'язків платника податків.

Література:

1. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: в 2 т. / Н. П. Кучерявенко [под ред. Д. М. Щекина]. - М.: Статут, 2009 - . - Т. 1: Общая часть. - 2009. - 863 с.

2. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. / кол. авторів [заг. редакція, М. Я. Азаров]. - К.: Міністерство фінансів України, 2010 - . - Т. 1. - 2010. - 448 с.
3. Податковий кодекс України: 02.12.2010 р., № 2755–VI // Голос України. - 2010. - № 229-230.

ПОВНОВАЖЕННЯ КЕРІВНИКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Миськів Леся Ігорівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту міжнародних відносин КиМУ

Враховуючи основні завдання та позиції адміністративної реформи в Україні, гостро постають питання статусу керівників установ, підприємств, організацій державної форми власності. Об'єднання, злиття та ліквідація певних організаційних структур, передбачає оновлення управлінських функцій керівного персоналу. Так, реформування освіти не є винятком. Загальновідомим є те, що Закон України «Про вищу освіту» потребує перегляду, внесенню змін та доповнень до окремих його положень. Результатом таких позицій став Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»», який у даний час знаходиться на доопрацюванні. Відповідно, мета даного дослідження вбачається у контексті внесення змін до Закону України «Про вищу освіту», а саме до статті 32, яка визначає адміністративний статус керівника вищого навчального закладу.

Категорія «статус» по суті визначає правове становище фізичної або юридичної особи. У теорії права поняття правового статусу тлумачиться по-різному, але думки науковців збігаються у тому, що основою правового статусу будь-якого із суб'єктів правовідносин є закріплені законодавством та гарантовані державою права та обов'язки. Так, правовий статус особи може бути загальним, спеціальним та індивідуальним. Загальний статус визначає основні права та обов'язки особи, як громадянина. Спеціальний статус визначає місце особи у суспільстві відповідно до роду діяльності, якою займається особа, що визначається спеціальним (родовим) характером наданих їй прав та передбачених обов'язків. Індивідуальний статус базується на індивідуальних правах та обов'язках особи в певний момент часу.

Використання терміна «повноваження» для характеристики прав та обов'язків посадових осіб є найбільш доцільним, оскільки їх права та обов'язки характеризуються єдністю, позаяк права одночасно є

обов'язками, адже вони використовуються в інтересах служби, а обов'язки - правами, оскільки інакше обов'язки неможливо буде здійснити. Крім того, юридична відповідальність посадових осіб настає як за перевищення наданих прав, так і за невиконання передбачених обов'язків, а деякі із повноважень посадових осіб, наприклад, такі, як застосування заходів морального та матеріального заохочення, притягнення до дисциплінарної відповідальності; видання наказів і розпоряджень, здійснення контролю тощо є одночасно правами та обов'язками посадових осіб. Так, як зазначає О.П. Альохін, «службові права та обов'язки державних службовців мають єдність, своєрідність якої полягає у тому, що їх права одночасно є обов'язками, тому що вони повинні використовуватися в інтересах служби» [1, с.145].

Зауважимо, що саме такий підхід використано у діючому Законі України «Про вищу освіту» та його проекті внесення змін до нього, а також у інших нормативно-правових актах, що регламентують діяльність керівника вищого навчального закладу. Так, у ст.32 Закону України «Про вищу освіту» зазначено, що «керівник вищого навчального закладу в межах наданих йому повноважень...». Відповідно, у Положенні про державний вищий навчальний заклад [3] права та обов'язки керівника ВНЗ подаються також у несистематизованому порядку, тобто як повноваження.

Отже, повноваження керівника ВНЗ закріплено рядом нормативних актів [2], [3], [4] положення яких дають підстави класифікувати їх за формою здійснення на нормотворчі та організаційні.

До нормотворчих віднесено наступні повноваження:

- затвердження структури ВНЗ та його штатного розпису;
- прийняття на роботу та звільнення з роботи працівників;
- визначення та затвердження функціональних обов'язків працівників;
- відрахування та поновлення на навчання осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі;
- формування контингенту осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі;
- відповідальність за результати діяльності ВНЗ перед органом управління, у підпорядкуванні якого перебуває вищий навчальний заклад;
- розпорядження майном та коштами ВНЗ;
- виконання кошторису, укладання угод, тощо.

До організаційних віднесено такі повноваження:

- вирішення питань діяльності вищого навчального закладу;
- представлення ВНЗ у державних та інших органах;
- забезпечення охорони праці, дотримання законності та порядку у ВНЗ;
- забезпечує дотримання службової та державної таємниці;

- створення робочих та дорадчих органів, а також визначення їх повноважень;
- звітування перед власником (власниками) або уповноваженим ним (ними) органом (особою) та вищим колегіальним органом громадського самоврядування ВНЗ;
- застосування заходів морального та матеріального заохочення, притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- контроль за дотриманням штатно-фінансової дисципліни всіма підрозділами закладу;
- контроль виконання навчальних планів і програм;
- здійснення контролю за якістю роботи викладачів, організацією навчально-виховної та культурно-масової роботи, станом фізичного виховання і здоров'я, організовує побутове обслуговування учасників навчально-виховного процесу та інших працівників ВНЗ.

Аналіз статті 32, Проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»» [5], дає підстави говорити про розширення прав керівника вищого навчального закладу, у сфері кадрового забезпечення (неоднозначною вбачається позиція, щодо самостійності керівника призначати та звільняти з посад проректорів (заступників керівника)). Деякі права відповідно до даного законопроекту стають обов'язками. Так, керівник ВНЗ не просто контролює, а забезпечує організацію та проведення контролю за виконанням навчальних планів і програм навчальних дисциплін. Розширено декілька позицій, щодо відповідальності, а саме керівник ВНЗ повинен буде нести відповідальність не тільки за провадження освітньої діяльності, за результати фінансово-господарської діяльності, стан і збереження будівель та іншого майна, а й за провадження наукової, науково-технічної діяльності та культурно-виховної роботи у ВНЗ.

Джерела:

1. Административное право Российской Федерации / А.П. Алехин, Ю.М. Козлов, А.А. Кармолицкий. – М.: ТОО “Теис”, 1994. – Ч.1. – 269 с.
2. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 20. - Ст.134.
3. Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1074, // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 17. – ст. 483
4. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 34. - Ст. 451.
5. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»» // [електронний ресурс] // rada.gov.ua

**СТАДІЇ ПРИМУСОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПРАВА
КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ З МОТИВІВ
СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ**

Макаренко Владислав Сергійович

студент Економіко-правового факультету Донецького національного університету

Користування земельною ділянкою є одним із основних правових титулів, на якому земельна ділянка може належати суб'єктам земельних правовідносин. Відповідне право гарантується державою. Суб'єкт користування не може бути позбавлений даного права без порушення законодавства або наявності підстав припинення такого права. Для дотримання засад законності та гарантування прав на землю, передбачених Конституцією України, законодавець передбачив особливий порядок примусового припинення права землекористування.

Хоча Земельний кодекс України (надалі –ЗКУ) містить певні статті, що відповідно до назви мають врегульовувати дане питання, єдиного порядку примусового припинення права користування земельною ділянкою даний нормативно-правовий акт не закріплює, що зумовлює актуальність даної проблеми.

Вивченню питань примусового припинення землекористування свої роботи присвячували наступні вчені: А.М. Мірошніченко, Р.І. Марусенко, Н. Барабаш, А. Фелів, А. Столярська, Є. Мічурин та інші, але жодним не було зроблено спроб аналізу саме стадій припинення.

Метою цього дослідження є аналіз законодавства України, що регулює порядок примусового припинення права користування земельними ділянками та виокремлення певних стадій цього процесу.

Відповідно до п.9 роз'яснень Постанові Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 N 7 викуп земельних ділянок для суспільних потреб і примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності проводиться відповідно до Закону України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» у порядку, передбаченому відповідними процесуальними кодексами [1].

Проаналізувавши статі Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів

суспільної необхідності» [2] можна виділити наступні стадії примусового вилучення земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності:

Перша стадія – прийняття рішення про викуп земельної ділянки. Суть даної стадії докладно розкрито у статті 10 відповідного закону, відповідно до якої ініціатива щодо викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб може належати лише органам виконавчої влади чи органам місцевого самоврядування, спеціальним адміністраціям щодо управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, особам, які отримали спеціальний дозвіл (ліцензію) на користування надрами, і підприємствам, які здійснюють будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію, експлуатацію об'єктів транспортної та енергетичної інфраструктури, захисних гідротехнічних споруд і які погодили місце розташування таких об'єктів у випадках та в порядку, визначених статтею 151 ЗКУ. За наслідками розгляду пропозицій зазначених суб'єктів відповідний орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування у місячний строк з дня надходження такої пропозиції приймає рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб.

Другою стадією примусового припинення права користування земельною ділянкою є проведення переговорів щодо умов викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб. Дана стадія детально врегульована положеннями статті 11 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

Третя стадія примусового припинення права користування земельною ділянкою полягає у зверненні органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, що прийняв рішення про відчуження земельної ділянки, у разі недосягнення згоди з власником земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, щодо їх викупу для суспільних потреб до адміністративного суду із позовом про примусове відчуження зазначених об'єктів.

Дана стадія врегульована положеннями статті 16 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» процесуальними нормами, що закріплено Кодексом Адміністративного судочинства України.

Орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, що прийняв рішення про відчуження земельної ділянки, у разі недосягнення

згоди з власником земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, щодо їх викупу для суспільних потреб звертається до адміністративного суду із позовом про примусове відчуження зазначених об'єктів.

Вимога про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, підлягає задоволенню, у разі якщо позивач доведе, що будівництво, капітальний ремонт, реконструкція об'єктів, під розміщення яких відчужується відповідне майно, є неможливим без припинення права власності на таке майно попереднього власника.

У разі задоволення позовних вимог рішенням суду визначається викупна ціна та порядок її виплати, а також перелік та порядок надання майна замість відчуженого. Одночасно із задоволенням позовних вимог щодо примусового відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності суд може задовольнити вимоги щодо знесення житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, розміщених на земельній ділянці, що підлягають примусовому відчуженню.

Рішення суду про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, разом із документами, що підтверджують попередню та повну сплату колишньому власнику викупної ціни або державну реєстрацію права власності на нерухоме майно, надане замість відчуженого, є підставою для державної реєстрації права власності держави чи територіальної громади на зазначені об'єкти.

Попереднє повне відшкодування вартості земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, у грошовій формі здійснюється шляхом внесення органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування, що прийняв рішення про відчуження земельної ділянки, коштів на депозит нотаріальної контори в порядку, встановленому законом, за місцем розташування земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, або перерахування коштів на зазначений власником цих об'єктів банківський рахунок

Четвертою стадією примусового припинення права користування земельною ділянкою є саме припинення права землекористування у зв'язку з примусовим відчуженням земельної ділянки.

Згідно з положеннями статті 17 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» примусове припинення права користування земельною ділянкою здійснюється відповідно до закону.

Таким чином на сьогоднішній день існує реально діючий механізм примусового припинення права користування земельною ділянкою, а саме

механізм примусового припинення права землекористування з мотивів суспільної необхідності.

Хоча ЗКУ містить певні статті, що відповідно до назви мають врегулювати дане питання, зокрема статтю 149 «Порядок вилучення земельних ділянок»[3], єдиний порядок примусового припинення права користування земельною встановлено Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності». Проаналізувавши положення даного нормативно-правового акту вважаємо можливим виділити наступні стадії примусового припинення права користування земельною ділянкою з мотивів суспільної необхідності: прийняття рішення про викуп земельної ділянки; проведення переговорів щодо умов викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб; звернення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, що прийняв рішення про відчуження земельної ділянки, у разі недосягнення згоди з власником земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, щодо їх викупу для суспільних потреб до адміністративного суду із позовом про примусове відчуження зазначених об'єктів; саме припинення права землекористування у зв'язку з примусовим відчуженням земельної ділянки.

Література:

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 N 7 Вісник верховного суду України, 2004, №6
2. Закону України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» // Голос України, 2009, №238 від 15.12.2009
3. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2002, N 3-4 (25.01.2002), ст. 27

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Комар Юлія Володимирівна

студентка Міжнародного гуманітарного університету

З набранням чинності Закону України „Про третейські суди” в українців на законодавчому рівні була закріплена альтернатива у виборі способу вирішення спору: можливість звернутися до державного чи третейського суду.

Вище зазначений закон визначає, третейський суд як недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб в порядку, встановленому чинним законодавством, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [1].

Не дивлячись на те, що діяльність третейських судів регулюється спеціальним законом, проблеми у їх функціонуванні ще існують, зокрема у виконанні їх рішень. Про це свідчать наукові публікації з цього приводу. Так, проблема виконання рішень третейських судів розглядалася Єремеевою О., Іващенко С., Сергійовою А., Рекуном В.А. та ін..

Після дослідження й з'ясування всіх обставин у справі третейський суд виносить рішення. Сторони виконують рішення у добровільному порядку в строк встановлений законом, тобто без будь-якого примусу. Однією з ознак третейського суду є те, що рішення третейського суду не можуть бути оскаржені, тобто вони не передбачають можливості їх апеляційного або касаційного оскарження та перегляду за нововиявленими обставинами. Рішення третейського суду є обов'язковим для сторін, однак така обов'язковість дещо відрізняється від тієї, що притаманна господарським судам, зважаючи на особливу природу третейського суду. У разі не виконання рішень у добровільному порядку воно підлягає виконанню в примусовому порядку згідно з Законом України „Про виконавче провадження”.

Актуальною проблемою, яка виникла з появою третейського судочинства є примусове виконання рішень третейських судів, оскільки саме по собі рішення третейського суду не є виконавчим документом і підлягає, так би мовити, “узаконенню”, тобто підтвердженню його компетентним судом (яким, згідно з Законом “Про третейські суди”, є місцевий загальний або місцевий господарський суд) шляхом видачі виконавчого листа.

Разом з тим у здійсненні механізму примусового виконання рішення третейського суду необхідно виділити проблему - „подвійного контролю”. Суть її полягає у тому, що рішення третейського суду може двічі стати об’єктом перевірки з боку компетентного державного суду за ідентичною групою підстав і на стадії скасування, і на стадії примусового виконання в наступних випадках;

1. коли на стадії оспорювання рішення компетентний суд вивчив підстави для скасування, заявлені стороною, не визнав їх обґрунтованими та відмовив у задоволенні заяви про скасування рішення третейського суду, а сторона вдруге висуває ці ж підстави на стадії виконання даного рішення;

2. коли на стадії виконання рішення третейського суду компетентний суд, вивчивши підстави для відмови у наданні дозволу на виконання, які висувалися стороною, не виявив їх достатніми й визнав третейське рішення таким, що підлягає виконанню, при цьому сторона повторно заявляє ці ж підстави в процесі скасування рішення третейського суду[2, 64].

Порядок виконання рішення третейського суду закріплює також принцип своєчасності. Своєчасність виконання може бути визначена як встановленням певного строку, так і призначенням конкретного терміну виконання рішення третейського суду. Ось тут виникає проблема. Є випадки, коли в рішенні третейського суду не визначений строк його виконання. У випадках коли в рішенні термін його виконання не встановлений, рішення підлягає негайному виконанню. Але поняття „негайне виконання” в діючому законодавстві не визначено, а тому є досить абстрактною категорією.

Враховуючи вищезазначене, для вирішення проблеми виконання рішень третейськими судами необхідно заповнити деякі прогалини в законодавстві. Перш за все, необхідно позбавити третейські суди від „подвійного контролю”, встановити чіткі строки виконання рішень третейських судів. Крім того вважаємо за доцільне, виключити видачу виконавчих листів третейським судам з повноважень господарських судів і передати цю функцію виконавчій службі. Адже безпосередня видача виконавчих листів виконавчою службою сприятиме зменшенню навантаження на господарські суди й пришвидшить виконання самого рішення третейського суду. Сподіваємось запропоновані пропозиції реформування чинного законодавства сприятимуть швидкому і якісному відновленню порушених чи оспорюваних прав та законних інтересів суб’єктів господарювання.

Література:

1. Про третейські суди: Закон України від 11 трав. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 35. - Ст. 412.
2. Притика Ю.Д. Виконання рішень третейського суду // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. - № 2. – Ст.53-65.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «УЗГОДЖЕНІ ДІЇ» У ПРОЦЕСІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ

Пасько Тарас Григорович

*студент Полтавського факультету Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

На сьогоднішній день, контроль за узгодженими діями є важливим елементом конкурентної політики держави та однією із форм її реалізації на практиці, а основним його завданням є попередження зниження рівня конкуренції між суб'єктами господарювання.

Метою роботи є тлумачення поняття «узгоджених дій», його значення та пропозицій щодо вдосконалення господарського законодавства у разі виявлення вчинення таких дій у процесі боротьби з монополюним становищем підприємств, які здійснюють господарську діяльність.

Теоретичному обґрунтуванню цього питання були присвячені роботи таких науковців як Шуміло І.А., Аноліної І.О., Безуха О.В., Білої Р.Л, які зробили аналіз та дали висновок власного розуміння даного поняття.

Узгодженими діями як об'єктом антимонополюного регулювання відповідно до ст. 5 Закону України “Про захист економічної конкуренції” (Закон) визнається укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаннями рішень у будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка суб'єктів господарювання.

Проте чинне законодавство України не дає чіткого значення терміну «угода», яка є невід'ємною складовою поняття узгоджених дій, і не має на увазі винятково правові форми контрактів чи договорів, тому враховуючи це, важливе значення має досвід, набутий ЄС, особливо при застосуванні ст. 81 Договору про заснування ЄС (Договір ЄС), оскільки положення Закону щодо узгоджених дій значно співпадають із конкурентними правилами ЄС.

Так, наприклад, суди ЄС дійшли до висновку, що для визнання угодою домовленості між суб'єктами господарювання у контексті конкурентного права наявність правової форми такої угоди не є обов'язковою. Так звані «джентльменські угоди», які стосуються лише певних моральних зобов'язань, неодноразово на практиці кваліфікувалися при вирішенні справ про захист конкуренції як угоди у значенні статті 81 Договору ЄС. У своїх рішеннях, суди країн-членів Союзу постановляють, що джентльменська угода становить «угоду», тому що «цей документ є добросовісним висловлюванням спільного наміру сторін досягти домовленості з огляду на їхню діяльність на «спільному ринку».

За загальним правилом, угоди визначаються за ознакою наявності взаємної волі сторін досягнути певного результату. При цьому форма, в якій виявляється взаємна воля сторін, не є важливою, якщо саме така форма відображала дійсні наміри сторін угоди. Тому виходячи із цього принципу, європейські суди застосовують поняття «угода» навіть до таких домовленостей, які не мають жодних зовнішніх проявів чи зобов'язального характеру для сторін.

Таке тлумачення є не зовсім виправданим у контексті застосування статті п'ятої Закону, оскільки таким чином можна повністю викреслити поняття «іншої погодженої конкурентної поведінки (у формі дій або бездіяльності)». Хоча одне з основних правових понять конкурентного законодавства – «узгоджені дії» повинне охоплювати дуже широку сферу домовленостей, проте термін «угода» має застосовуватись лише до таких, які містять правові або ж моральні зобов'язання сторін.

Аналіз законодавства ЄС дає змогу зробити висновок, що погоджена конкурентна поведінка як вид узгоджених дій має назву «узгоджена практика». Початково, поняття «угоди» та «узгодженої практики» з правового погляду протиставлялися, але, з огляду на труднощі встановлення чіткої правової межі, між поняттями угода та узгоджена практика, суди в своїх рішеннях зазначають, що головним питанням залишається необхідність встановлення змови між суб'єктами господарювання з метою координації діяльності та впливу на ринок.

Як приклад можна навести тлумачення поняття узгодженої практики судами ЄС: це – «форма координації між суб'єктами господарювання, які не досягаючи стадії укладення формальної угоди (договору) у правовому розумінні, свідомо замінують ризики, пов'язані з конкуренцією, практичною співпрацею між ними», тому поняття «угода» та «погоджена поведінка» можуть охоплювати ті форми змов, які є подібними за своєю антиконкурентною природою, але при цьому відрізняються лише ступенем активної взаємодії між сторонами та зовнішньою формою, в якій вона проявляється.

Чинне законодавство нашої держави в сфері захисту економічної конкуренції передбачає широку правову регламентацію відносин в сфері узгоджених дій. На відміну від антиконкурентних узгоджених дій (погодженої поведінки) узгоджені дії направлені на підвищення ефективності виробництва. Проте, через низку причин, серед яких і низька правова обізнаність керівників суб'єктів господарювання, мають місце численні порушення закону. Наслідками недотримання норм законодавства є значне обмеження, усунення або недопущення конкуренції на товарних ринках України, порушення прав споживачів, затримка інтеграційних процесів України.

Таким чином, незважаючи на безліч спроб дати тлумачення узгоджених дій, чіткого розуміння даного поняття чинне законодавство не містить, а лише вказує на структурні елементи, тобто його складові. Так як положення Закону значним чином співпадають з конкурентними правилами ЄС, можна деякою мірою застосувати європейський досвід в даному питанні, враховуючи особливості національного законодавства. Отже проведений в рамках роботи аналіз поняття «узгоджені дії» потребує подальшого вдосконалення на рівні національного законодавства.

Література:

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р.
2. Договір «Про заснування Європейського Співтовариства» від 21.03.1957 р.
3. Сарган І.М. Поняття «узгоджені дії» суб'єктів господарювання в конкурентному праві України // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Правова Україна очима майбутніх фахівців (30.03.10)»

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Венгер Надія Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ.....	3
<i>Кравчук Валерій Миколайович</i> РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ.....	4
<i>Свинаренко Ольга Олександрівна</i> ІСТОРИЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	8
<i>Свірська Ольга Анатоліївна</i> ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ТА ЇЇ ЮРИДИЧНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ.....	10
<i>Тиганій Костянтин Андрійович</i> ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ФОРМУВАННЯ РЕМІСНИХ ЦЕХІВ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІІ – ХІХ СТ.СТ.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	13
<i>Ткаченко Володимир Іванович</i> ЩОДО ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ПРАВА.....	15
<i>Хорольська Катерина Борисівна</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ У ГРОМАДЯН СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	19
 Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право	
<i>Биков Олександр Миколайович</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО З'ЯСУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН.....	22

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

<i>Гуледза Н.Ф., Ковтун К.А.</i> ЩО КРИЄТЬСЯ ПІД ПОНЯТТЯМ "ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ".....	26
<i>Костенко Ольга Вікторівна</i> ПІДГОТОВКА СПРАВИ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ У СВІТЛІ НОВОВВЕДЕНЬ.....	27
<i>Музика Тетяна Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ (ФРАНЧАЙЗИНГУ).....	29
<i>Панчишин Ольга Михайлівна</i> ІНСТИТУТ ЗАРУЧИН У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	32

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

<i>Безпалько Сергій Вікторович</i> ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.....	35
<i>Безпалько Сергій Вікторович</i> ОКРЕМІ ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПОСВІДЧУЮТЬ ОСОБУ.....	36
<i>Бондаренко Ольга Олегівна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЙОВОГО КАЯТТЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	38
<i>Грушицький Андрій Ігорович</i> ПРО ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРАВО ЗАСУДЖЕНИХ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ».....	40
<i>Довбня Катерина Євгенівна</i> КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЯКИХ СПОСОБІВ ВИКРАДЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ.....	45
<i>Дубець Оксана Степанівна</i> ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ПЕЧАТОК, ШТАМПІВ, БЛАНКІВ ТА ЇХ ЗБУТУ.....	49

<i>Завгородня Ольга Юріївна</i> ФАКТОРИ ЯКІ НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ.....	50
<i>Завгородня Ольга Юріївна</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ.....	52
<i>Заяць Галина Вікторівна</i> ЗАСТОСУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В ПРОЦЕСІ ПРОВАДЖЕННЯ ДОПИТІВ ТА ОЧНОЇ СТАВКИ.....	53
<i>Карабут Людмила Володимирівна</i> ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	57
<i>Кравчук Петро Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗБОЮ.....	59
<i>Кравчук Петро Юрійович</i> ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПО СПРАВІ ПРО РОЗБІЙ.....	60
<i>Марків Іван Степанович</i> ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖКИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	62
<i>Марків Іван Степанович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	63
<i>Мудрик Ганна Сергіївна</i> ПОНЯТТЯ ОСУДНОСТІ ТА НЕОСУДНОСТІ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ.....	65
<i>Нікітюк Олена Миколаївна</i> ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ.....	68
<i>Сулейманова Зейнеп Ресульївна</i> ПІДГОТОВКА ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ПО ЗАТРИМАННЮ ЗЛОЧИНЦІВ З РЕЧОВИНИ ДОКАЗАМИ ПО СПРАВІ ПРО НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....	71

Сулейманова Зейнеп Ресульївна РЕАЛІЗАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ ПО ЗАТРИМАННЮ ЗЛОЧИНЦІВ З РЕЧОВИМИ
ДОКАЗАМИ ПО СПРАВІ ПРО НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....72

Шушкевич Марітанна В'ячеславівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ І ТЕХНІКИ В ПРОЦЕСІ
РОЗКРИТТЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ.....74

Янюк Олена Віталіївна ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ
ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ НАРКОТИЗМУ В УКРАЇНІ.....78

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Муніципальне право**

Батракова Яна Вікторівна АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА З ПИТАНЬ
ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ.....81

Бондаренко Олександр Володимирович ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....83

Дубина Наталя Анатоліївна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ І
ЗАКОННОСТІ В ОВС УКРАЇНИ.....86

Дуравкін Павло Михайлович ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ
ЧАСТИН ПОДАТКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ.....88

Миськів Леся Ігорівна ПОВНОВАЖЕННЯ КЕРІВНИКА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ.....92

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Макаренко Владислав Сергійович СТАДІЇ ПРИМУСОВОГО
ПРИПИНЕННЯ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЮ
ДІЛЯНКОЮ З МОТИВІВ СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ.....95

Господарське право. Господарське процесуальне право

<i>Комар Юлія Володимирівна</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ.....	99
<i>Пасько Тарас Григорович</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «УЗГОДЖЕНІ ДІЇ» У ПРОЦЕСІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ.....	101

**Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними
юридичними напрямками**

**Проблеми реалізації та захисту прав
людини в умовах законодавчого
реформування**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

28 квітня 2011 р.

Підписано до друку 04.05.2011
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net